

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PRÁVNICKÁ FAKULTA

Katedra trestního práva

Postavení a ochrana svědka v trestním řízení

Witness and his protection in criminal proceedings

RIGORÓZNÍ PRÁCE

Mgr. Ing. Aneta Babincová

Školitel rigorózní práce:

prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.

Říjen 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Ostravě dne 22. 11. 2012

.....
Mgr. Ing. Aneta Babincová

Poděkování

Ráda bych poděkovala svému školiteli prof. JUDr. Jiřímu Jelínkovi, CSc. za cenné rady, připomínky a čas, který mé práci věnoval, rovněž za jeho laskavý přístup a vstřícnost.

Poděkování patří rovněž mé rodině za trpělivost a podporu.

Obsah

Úvod.....	6
1 Osoba svědka a jeho postavení v trestním řízení.....	8
1.1 Vymezení pojmu svědek.....	8
1.2 Svědek ve vztahu k ostatním subjektům trestního řízení	9
1.3 Dělení svědků	10
1.4 Svědecká způsobilost.....	12
1.5 Svědek a trestní odpovědnost právnických osob.....	12
1.5.1 Exkurz do německé právní úpravy.....	14
2 Práva svědka	16
2.1 Právo odepřít svědeckou výpověď.....	16
2.2 Právo na respektování zákazu nevyprávět.....	19
2.3 Právo na právní pomoc.....	21
2.4 Nárok na svědečné	22
2.5 Další práva svědka.....	24
2.5.1 Právo vypovídat ve svém mateřském jazyce	25
2.5.2 Právo ohroženého svědka na poskytnutí informací o pobytu obviněného nebo odsouzeného	25
2.5.3 Právo ohroženého svědka na poskytnutí ochrany	26
3 Povinnosti svědka	28
3.1 Obecná svědecká povinnost.....	28
3.2 Výjimky z obecné svědecké povinnosti.....	30
3.2.1 Osoby, jejich výpověď je zakázána	30
3.2.2 Osoby, které mají právo výpověď odepřít	31
3.2.3 Osoby požívající výsad a imunit	31
3.2.4 Poslanci, senátoři a soudci Ústavního soudu	31
3.3 Zvláštní povinnosti svědka	31
3.3.1 Rekognice	33
3.3.2 Konfrontace	35
3.3.3 Vyšetřovací pokus	36
3.3.4 Rekonstrukce	37
3.3.5 Prověrka na místě	37
3.3.6 Povinnost podrobit se vyšetření duševního stavu znalcem	37
3.3.7 Povinnost podrobit se prohlídce těla, odběru krve nebo jiným obdobným úkonům.....	38
3.3.8 Povinnost napsat potřebný počet slov ke zjištění pravosti rukopisu.....	39
3.4 Následky porušení povinností svědka	40
3.4.1 Předvedení.....	40
3.4.2 Pořádková pokuta	41
3.4.3 Trestněprávní odpovědnost.....	43
3.5 Úvahy de lege ferenda.....	45

4	Výslech svědka	47
4.1	<i>Příprava a průběh výslechu .....</i>	48
4.2	<i>Protokolace a dokumentace výslechu.....</i>	52
4.3	<i>Výslech svědka v přípravném řízení.....</i>	53
4.4	<i>Podání vysvětlení.....</i>	54
4.5	<i>Právní úprava dle § 211 trestního řádu .....</i>	55
4.6	<i>Předestření výpovědi .....</i>	58
4.7	<i>Výslech svědka v hlavním líčení.....</i>	58
4.8	<i>Zvláštní druhy výslechových situací .....</i>	60
4.8.1	<i>Výslech osoby mladší patnácti let .....</i>	60
4.8.2	<i>Výslech mladistvého svědka .....</i>	63
4.8.3	<i>Výslech osoby staré, nemocné a umírající.....</i>	63
4.8.4	<i>Výslech psychicky narušené osoby.....</i>	64
4.8.5	<i>Výslech těhotné ženy .....</i>	64
4.8.6	<i>Výslech svědka - poškozeného.....</i>	64
5	Korunní svědek a spolupracující obviněný.....	65
5.1	<i>Korunní svědek .....</i>	65
5.2	<i>Spolupracující obviněný .....</i>	67
5.3	<i>Úvahy de lege ferenda k institutu korunního svědka a spolupracujícího obviněného .....</i>	69
6	Ochrana svědka v trestním řízení	71
6.1	<i>Vývoj ochrany utajovaného svědka v trestním řádu.....</i>	72
6.1.1	<i>Novela trestního řádu zákonem č. 292/1993 Sb. ....</i>	72
6.1.2	<i>Nález Ústavního soudu ze dne 12. 10. 1994, sp. zn. PL ÚS 4/94 .....</i>	74
6.1.3	<i>Odlíšné stanovisko k nálezu Ústavního soudu sp. zn. PL ÚS 4/94 .....</i>	76
6.1.4	<i>Novela trestního řádu zákonem č. 152/1995 Sb. ....</i>	77
6.1.5	<i>Novela trestního řádu zákonem č. 265/2001 Sb. ....</i>	79
6.2	<i>Ochrana svědka na úrovni Evropy .....</i>	81
6.2.1	<i>Vybraná judikatura Evropského soudu pro lidská práva .....</i>	82
6.3	<i>Vybraná judikatura Nejvyššího soudu a Ústavního soudu .....</i>	83
6.3.1	<i>Judikatura Ústavního soudu .....</i>	83
6.3.2	<i>Judikatura Nejvyššího soudu.....</i>	85
6.4	<i>Platná právní úprava utajeného svědka .....</i>	86
6.4.1	<i>Zákonné podmínky.....</i>	86
6.4.2	<i>Postup při aplikaci institutu utajeného svědka .....</i>	88
6.5	<i>Úvahy de lege ferenda.....</i>	92
6.6	<i>Ochrana svědka dle zvláštního zákona .....</i>	92
6.6.1	<i>Vztah zvláštního zákona k trestnímu řádu.....</i>	92
6.6.2	<i>Obsah ochrany dle zvláštního zákona .....</i>	94
6.6.3	<i>Úvahy de lege ferenda.....</i>	96
7	Postavení a ochrana svědka v trestním řízení na Slovensku.....	98
7.1	<i>Právní rámec svědka na Slovensku.....</i>	98
7.2	<i>Ochrana svědka na Slovensku.....</i>	102

7.2.1	Ochrana svědka dle trestního řádu	102
7.2.2	Ochrana svědka podle zákona o ochraně svědka.....	104
7.3	<i>Korunní svědek na Slovensku</i>	105
Závěr	.....	110
Seznam zkratk	.....	113
Použitá literatura	.....	114
Abstrakt	.....	122
Abstract	.....	122
Resumé	.....	123
Klíčová slova	.....	124
Key words	.....	124

Úvod

Odborná veřejnost pokládá za již notoricky známou skutečnost, že výslech svědka a jeho výpověď v trestních věcech je základním a nejčastějším důkazním prostředkem. Posláním svědka je přispět k zjištění a objasnění skutkového stavu věci a tím vytvořit předpoklady pro spravedlivé a objektivní rozhodnutí o vině a trestu pachatele. Nezřídka bývá právě svědecká výpověď jediným možným způsobem prokázání a objasnění mnohých okolností důležitých pro trestní řízení.

„Postavení a ochrana svědka v trestním řízení“ si autorka jako téma své rigorózní práce zvolila pro jeho aktuálnost a i své profesní uplatnění. Vzhledem ke skutečnosti, že svědkem trestného činu se může stát a působit tak z pozice svědka v trestním řízení kdokoli z nás, považuje autorka za důležité vymezit právní postavení svědka v trestním řízení i s ohledem na možnost jeho ochrany.

Cílem této práce je, za užití analyticko-syntetických metod, komparativních metod, interpretačních metod, metod abstrakce a za užití poznatků získaných z primárních i sekundárních materiálů, poskytnout ucelený pohled na práva a povinnosti osoby nacházející se v procesním postavení svědka v trestním řízení, dále shrnutí možností ochrany svědka, kterému hrozí v souvislosti s poskytnutím svědecké výpovědi nebezpečí. Dalším cílem práce je zabývat se institutem korunního svědka, jehož zakotvení v české právní úpravě absentuje. V neposlední řadě je cílem této práce nabídnout stručnou analýzu právní úpravy postavení a ochrany svědka na Slovensku, a to zejména s ohledem na institut korunního svědka.

Rigorózní práce bude rozdělena do sedmi tematických částí. V první části práce se bude autorka věnovat charakteristice osoby svědka a jeho postavení v trestním řízení a vymezí jej s ohledem na vztah k ostatním subjektům trestního řízení. První část práce rovněž nabídne možnou systematiku členění svědků, pojedná o svědecké způsobilosti a otázkách postavení svědka ve vztahu k trestní odpovědnosti právnických osob.

Druhá část práce podrobně rozpracovává práva svědka, kdy největší důraz bude kladen na vymezení svědeckého práva odepření výpovědi a práva na respektování zákazu jeho výpovědi.

Třetí část práce se bude zabývat výčtem povinností svědka, a to jak jeho obecnou svědeckou povinností, tak jednotlivým výjimkám z této povinnosti. Věnovat se autorka bude i zvláštním povinnostem svědka jako povinnosti podrobit se rekognici, konfrontaci, vyšetřovacímu pokusu, rekonstrukci na místě aj. Vzpomenuto bude rovněž následků za porušení těchto povinností, které svědkovi mohou vzniknout. V závěru kapitoly budou obsaženy úvahy de lege ferenda.

Ve čtvrté kapitole bude ve stručnosti pojednáno o průběhu výslechu svědka v jeho jednotlivých stádiích včetně protokolace výslechu svědka a zvláštních druhů výslechových situací.

V páté části práce se autorka bude věnovat institutem korunního svědka včetně rozdílných názorů na jeho zavedení v ČR a následně i institutem spolupracujícího obviněného. Závěrem kapitoly nabídne úvahy de lege ferenda.

Šestá část práce bude věnována tématu ochrany svědka v trestním řízení, a to jak z hlediska vývoje právní úpravy utajovaného svědka v trestním řádu, tak platné právní úpravy v trestním řádu. Zmíněna bude i úprava ochrany svědka na úrovni Evropy a vybraná nejdůležitější judikatura Nejvyššího soudu a Ústavního soudu. Pozornost bude věnována také ochraně svědka z hlediska zvláštního zákona č. 137/2001 Sb. v platném znění a úvahám de lege ferenda k předmětnému zákonu.

Analýzou slovenské právní úpravy práv a povinností svědka v trestním řízení a jeho ochrany se zabývá poslední část práce, kde se autorka bude snažit poukázat zejména na odlišnosti v úpravách mezi Českou republikou a Slovenskou republikou a zaměří se na podání obrazu slovenské právní úpravy institutu korunního svědka.

Rigorózní práce je zpracována podle právní úpravy k říjnu 2012.

1 Osoba svědka a jeho postavení v trestním řízení

1.1 Vymezení pojmu svědek

Právní řád ČR nenabízí legální definici svědka, avšak atributy tohoto pojmu lze dovodit z § 97 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů (dále jen jako „TŘ“ nebo „trestní řád“) upravující obecnou svědeckou povinnost. Podle § 97 TŘ je každý povinen se na předvolání dostavit a vypovídat jako svědek o tom, co je mu známo o trestném činu a o pachateli nebo o okolnostech důležitých pro trestní řízení. Odborná teorie však poskytuje několik definic svědka. Komentář k trestnímu řádu uvádí, že se jedná o *„fyzickou osobu rozdílnou od obviněného, která byla vyzvána (předvolána orgánem činným v trestním řízení), aby jako svědek vypovídala o skutečnostech důležitých pro trestní řízení, jež sama vnímala (poznala, pozorovala) svými smysly, tedy viděla, slyšela atd., anebo která se sama či z podnětu některé ze stran dostavila za tímto účelem k orgánu činnému v trestním řízení.“*¹ Dle autorů publikace Trestního práva procesního lze rozumět pod pojmem svědek osobu, která je *„rozdílná od obviněného, která byla vyzvána orgánem činným v trestním řízení, aby vypovídala o tom, co je jí známo o trestném činu, jeho pachateli a o okolnostech důležitých pro trestní řízení (§97 trestního řádu); o okolnostech, které viděla, slyšela nebo jinak vnímala svými smysly.“*²

Z rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2000 vyplývá, že *„svědkem je každá osoba, která na podkladě svého vnímání disponuje poznatky o skutečnostech, jež jsou nebo mohou být podkladem rozhodnutí orgánu veřejné moci, a to bez ohledu na skutečnost, zda byla, nebo nebyla formálně předvolána k podání svědeckví v řízení před orgánem veřejné moci. Svědkem je i osoba, která je nositelem tzv. negativního svědeckví, která žádné poznatky nemá, pokud i to je pro rozhodnutí důležité.“*³

¹ ŠÁMAL, P. a kol., *Trestní řád. Komentář. I. díl.* 6. vyd. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 785.

² CÍSAŘOVÁ, D. a kol. *Trestní právo procesní.* 5. vyd. Praha : ASPI, 2008, s. 316.

³ Rozhodnutí NS, sp. zn. 7 Tz 133/2000.

Svědék je tedy nezastupitelný a může jím být každá osoba, která zná skutečnosti relevantní pro trestní řízení. Výpověď svědka nalezneme i v dalších procesněprávních předpisech, přičemž však s ohledem na následky trestního řízení má svědecká výpověď v tomto řízení jedinečný význam. Vzhledem k tomu, že svědek svou výpovědí může významně zasáhnout do života obviněného, musí být ze strany orgánů činných v trestním řízení učiněny patřičné kroky k zajištění pravdivé a věrohodné výpovědi.

1.2 Svědek ve vztahu k ostatním subjektům trestního řízení

Subjekty trestního řízení jako osoby, které mohou ovlivňovat průběh trestního řízení a kterým TR dává určitá procesní práva a povinnosti, se rozumí orgány činné v trestním řízení, tj. soud, státní zástupce a policejní orgán (§ 12 odst. 1 TR). Subjektem trestního řízení je rovněž osoba, proti níž se řízení vede, jeho obhájce, poškozený, zúčastněná osoba, osoby s tzv. samostatnými obhajovacími právy, probační úředník a v řízení proti mladistvým ještě orgán sociálně-právní ochrany dětí. Svědek, shodně se znalcem a tlumočnickem, může být také subjektem trestního řízení, avšak jen v takovém případě, uplatňuje-li nárok na svědečné (znalečné, tlumočné).⁴

Procesní postavení svědka je neslučitelné s funkcí jakékoliv jiné osoby v totožném trestním řízení. Procesní postavení svědka se vyznačuje přednostním postavením vůči ostatním funkcím v řízení, což má za následek tu skutečnost, že v případě, že by svědek mohl být i např. znalcem nebo tlumočnickem, bude vždy přicházet v úvahu primárně jeho svědecké postavení.

Postavení svědka je neslučitelné s postavením obviněného v témže trestním řízení. Obviněný je oproti svědkovi nejen důkazním prostředek, nýbrž i procesní stranou a objektem výkonu rozhodnutí. Rozdílnost je spatřována rovněž v tom, že oproti svědkovi nemá povinnost vypovídat o okolnostech důležitých pro trestní řízení, a nelze ho obvinít z trestného činu křivé výpovědi.

---

⁴ Srov. MUSIL, J., KRATOCVHÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní*. 3. vyd. Praha : C.H.Beck, 2007, s. 163-164.

Svědék zároveň nemůže svědecky vypovídat a současně být tlumočником.⁵ Rovněž nemůže vystupovat jako znalec poskytující znalecký posudek. „*Na rozdíl od svědka znalec získává informace o skutečnostech týkajících se spáchaného trestného činu až v průběhu trestního řízení na základě provedených úkonů a má o těchto skutečnostech podat posudek.*“⁶ Pokud by tedy měla být osoba vyslechnuta jako svědek a současně by měla být znalcem v tomtéž trestním řízení, pak se vyslechne jako svědek a za znalce bude příbrán někdo jiný, neboť znalec je na rozdíl od svědka nahraditelný.

S ohledem na § 35 odst. 2 a 3 TŘ obhájcem v řízení nemůže být ten advokát, který vypovídá jako svědek, poskytuje znalecký posudek nebo je tlumočником. Svědek v tomtéž trestním řízení nemůže být také činný jako policejní orgán, státní zástupce, soudce či přísedící z důvodu práva na spravedlivý proces. Svědčit však mohou osoby, které v předcházejících stádiích řízení měly postavení orgánu činného v trestním řízení.⁷

1.3 Dělení svědků

Postavení svědka lze rozlišovat v **materiálním a formálním** smyslu. „*Za svědka v materiálním smyslu se považuje fyzická osoba, která vnímala skutečnosti, jež mohou být podkladem pro rozhodnutí orgánu činných v trestním řízení, a která o nich může vypovídat bez ohledu na to, zda již byla orgány činnými v trestním řízení nebo některou ze stran vyzvána k výpovědi či se sama za tímto účelem přihlásila. Svědkem ve formálním smyslu je pak fyzická osoba, která již má práva a povinnosti svědka podle trestního rádu, tj. byla orgánem činným v trestním řízení předvolána k výslechu anebo se sama či z podnětu některé ze stran dostavila k podání svědecké výpovědi k orgánu činnému v trestním řízení.*“⁸ Svědek v materiálním smyslu se nemusí stát, v případě, že se nedostaví k výpovědi u orgánu činného v trestním řízení, svědkem ve formálním smyslu. Zároveň svědek ve formálním smyslu nemusí být svědkem ve smyslu materiálním za předpokladu, že osoba byla předvolána k výpovědi, avšak nezná skutečnosti relevantní pro trestní řízení.

⁵ Srov. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 5 To 46/98.

⁶ STRÍŽ, I., POLÁK, P., FENYK, J., HÁJEK, R. *Trestní zákoník a trestní řád. Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. 2. díl. Trestní řád.* Praha: Linde Praha a. s., 2010, s. 362.

⁷ Blíže ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl.* 6. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 848.

⁸ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl.* 6. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 848.

V souvislosti s obsahem a charakterem ustanovení trestního zákona a trestního řádu lze rozlišovat postavení svědka ve **faktickém a procesním** smyslu. V případě svědka ve faktickém smyslu se jedná o osobu, jenž vlastními smysly vnímala určitou skutečnost, děj nebo okolnost významnou pro trestní řízení, a to bez ohledu na to, jestli se o jeho existenci orgány činné v trestním řízení dozvěděly, či nikoli, a dokonce i nehledě na to, zdali si sám svědek uvědomuje, že je nositelem informace podstatné pro trestní řízení. Osoba se svědkem v tomto smyslu stává již okamžikem, kdy vnímala skutečnost významnou pro trestní řízení. Svědkem v procesním smyslu je osoba, která byla orgánem činným v trestním řízení řádně předvolána a řádně poučena o významu svědecké výpovědi pro trestní řízení a o jejích právech a povinnostech, tj. o možnosti odepřít výpověď, o povinnosti vypovídat pravdu apod. Tímto poučením se dostává osoba formálně do procesního postavení svědka. Od tohoto okamžiku nastupuje rovněž trestněprávní odpovědnost svědka za případnou křivou výpověď, neboť tohoto trestného činu se může dopustit pouze osoba v procesním postavení svědka, tedy po řádném poučení. V této souvislosti je nutno zdůraznit, že již svědek ve faktickém slova smyslu je chráněn celou řadou ustanovení trestního zákona. Zákon tedy poskytuje ochranu již svědkovi ve faktickém smyslu, přičemž trestněprávní odpovědnost nastupuje až vznikem formálního postavení svědka. Ustanovení § 67 písm. b) TŘ rovněž chrání svědka jak ve faktickém i v procesním smyslu, neboť uvádí, že obviněného lze vzít do vazby, jestliže z jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava, že bude, mimo jiné, působit na dosud nevyslechnuté svědky. Pod pojmem dosud nevyslechnuté svědky je nutné chápat svědky ve faktickém smyslu. Jako další ustanovení chránící svědka ve faktickém i procesním smyslu je § 55 odst. 2 TŘ.⁹

Dalším členicím kritériem je vztah k dokazované věci. Podle tohoto kritéria se člení svědci na **přímé, neboli očitě a nepřímé**. Jak již vyplývá z názvu, očitým svědkem je osoba, jež skutečnosti relevantní pro trestní řízení, přímo a bezprostředně vnímala. Kdežto svědek nepřímý se o těchto skutečnostech dozvídá zprostředkovaně, prostřednictvím někoho či něčeho jiného.

---

⁹ Blíže kap. 6.4 této práce.

Svědék může být v průběhu trestního řízení svědkem **spolupracujícím** nebo **nespolupracujícím**, přičemž svědek nespolupracuje v případě, že úmyslně či neúmyslně neuvádí při výpovědi podstatné skutečnosti, vypovídá nepravdivě či jinak než během přípravného řízení apod. Takovéto členění má vliv zejména na taktiku výslechu orgánu činného v trestním řízení.

1.4 Svědecká způsobilost

Svědkiem může být pouze fyzická osoba. V tomto případě nalezneme rozdíl oproti osobě podávající vysvětlení, která může být i právnickou osobou, neboť v případě podání vysvětlení, které není svědectvím, orgán činný v trestním řízení v přípravném řízení ve fázi prověřování jen zjišťuje a prověřuje dané skutečnosti, zda se trestný čin stal nebo ne. TŘ nestanovuje z důvodu zajištění co možno nejširšího okruhu osob, které by mohly podat svědeckou výpověď, podmínky svědecké způsobilosti. Svědkem tedy může být jakákoliv fyzická osoba, a to i nezletilá, cizí státní příslušník, osoba bez státní příslušnosti či duševně nebo fyzicky postižená.

Svědecká způsobilost nezávisí na způsobilosti k právním úkonům, ale na schopnosti svými smysly vnímat skutečnosti významné pro trestní řízení, zapamatovat a vybavit si je, tj. reprodukovat je orgánům činným v trestním řízení. V případě, že vznikne pochybnost o tom, jestli je svědek tohoto schopen, přezkoumají orgány činné v trestním řízení za pomoci znalce z oboru psychiatrie jeho duševní stav.¹⁰

Z důvodu zásady ústnosti trestního řízení není možné, aby osoba, která je němá nebo neovládá jazyk, své svědectví napsala, neboť by se jednalo o důkaz listinný. Takové osobě je zapotřebí zajistit tlumočnicka.

1.5 Svědek a trestní odpovědnost právnických osob

S účinností od 1. 1. 2012 u nás došlo k podstatné změně pojetí pachatele trestného činu, kdy byla zákonem č. 418/2011 Sb. (dále jen „ZTOPO“) zavedena trestní

---

¹⁰ Srov. JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 1. vyd. Praha : Leges, 2010, s. 372.

odpovědnost právnických osob. První měsíce letošního roku přinesly nejnovější případy, na které by se tento zákon mohl aplikovat, a s tím i výkladové nejasnosti.¹¹

S ohledem na zaměření rigorózní práce se bude autorka zabývat pouze vztahem svědka a obviněné právnické osoby. Podle § 34 odst. 1 ZTOPO činí za právnickou osobu v řízení úkony ten, kdo je k tomu oprávněn v řízení před soudem podle občanského soudního řádu. Podle § 34 odst. 6 ZTOPO osoba uvedená v odstavci 1, zmocněnec a opatrovník mají v trestním řízení stejná práva a povinnosti jako ten, proti němuž se trestní řízení vede. Právnická osoba si zároveň může zvolit zmocněnce, přičemž obviněná právnická osoba může mít v řízení současně pouze jednoho zmocněnce (§ 34 odst. 2 ZTOPO). Podle § 34 odst. 3 ZTOPO může v řízení za právnickou osobu činit úkony současně jen jedna osoba, přičemž zde vzniká otázka, jakým způsobem se tato osoba vybere. Volba osoby je víceméně čistě v rukou právnické osoby, pokud se nebude jednat o osobu uvedenou v § 34 odst. 4 ZTOPO. Dle § 34 odst. 4 ZTOPO nemůže za právnickou osobu činit úkony v řízení osoba, která je obviněným, poškozeným nebo svědkem v téže věci. Jestliže však během trestního řízení bude tato skutečnost zjištěna, předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce vyzve právnickou osobu, aby určila k provádění úkonů v dalším řízení jinou osobu, a to ve lhůtě zpravidla sedmi dnů. V případě, že k určení osoby ve lhůtě nedojde nebo právnická osoba nemá osobu způsobilou činit úkony v řízení, bude jí ustanoven opatrovník. Otázku tedy, zdali statutární orgány právnické osoby mohou být vyslýchány jako svědci, je nutné zodpovědět pomocí § 34 odst. 2 a odst. 4 ZTOPO, z něhož plyne, že činit úkony v trestním řízení nemůže osoba, která je svědkem v téže věci. Statutární orgány právnické osoby tedy mohou být vyslýchány v trestním řízení jako svědci.

Jako další otázka se nabízí, zdali bude v trestním řízení respektováno právo stíhané právnické osoby nevypovídat; zdali bude moci v takovém případě také odmítnout výzvu k součinnosti podle ustanovení § 8 TR, pokud bude zcela jasné, že orgány činné v trestním řízení tímto budou obcházet její odmítnutí vypovídat?¹²

---

¹¹ JELÍNEK, J., HERZCEG, J. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim : komentář s judikaturou*. 1 vyd. Praha : Leges, 2012, 204 s.; FENYK, J. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim : komentář*. 1. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2012, 196 s.

¹² Blíže VIDRNA, J. K aplikaci zákona o trestní odpovědnosti právnických osob. *Právní rádce*. 2012, č. 6, s. 7-10.

Povinnost vyhovět dožádání orgánů činných v trestním řízení dle § 8 odst. 1 TŘ zde nemůže být dána, neboť právnická osoba by tímto byla nucena podávat orgánům činným trestním řízení i informace, které by ji mohly v trestním řízení uškodit, což by bylo znamenalo nerespektování práva obviněného nevypovídat.

Další nabízející se otázkou je, jestli bude moci zaměstnanec obviněné právnické osoby jako svědek odmítnout výpověď dle § 100 TŘ, pokud by jeho výpověď mohla být klíčovým důkazem pro rozhodnutí ve věci, za předpokladu, že by mohl újmu právnické osoby právem pocítovat jako svoji vlastní?¹³ Mezi základní podmínky odepření výpovědi se řadí nebezpečí způsobení trestního stíhání „jiné“ osobě. *„Z hlediska současné situace je třeba připustit, že takovou jinou „osobou“ může být i osoba právnická a svědek může současně disponovat s informacemi, které jí nebezpečí trestního stíhání mohou způsobit s poměrně vysokou mírou pravděpodobnosti.“*¹⁴ Je nutné se zabývat úvahami, zdali existenční závislost zaměstnance na zaměstnavateli- právnické osobě je možné subsumovat pod vztah obdobný dle § 100 odst. 2 TŘ, a jestli je možné negativní následky pro právnickou osobu plynoucí z podání výpovědi svědka- zaměstnance podřadit pod skutečnost „pocítování jako újmy vlastní“. Zánik právnické osoby a tím i ztráta zaměstnání jsou pro zaměstnance zcela jistě závažné následky.

1.5.1 Exkurz do německé právní úpravy

Lze si představit situaci, kdy orgány právnické osoby tvoří několik osob, avšak zástupcem pro trestní řízení, tj. osobou jednajícím v trestním řízení za právnickou osobu, bude pouze jedna z těchto osob. Tato osoba jako zástupce odepře vypovídat, přičemž však ostatní členové statutárního orgánu právnické osoby budou muset proti právnické osobě vypovídat a orgány činné v trestním řízení od nich budou moci vynucovat pravdivou výpověď, pakliže u nich nebude splněn důvod pro odepření výpovědi.

---

¹³ Blíže VIDRNA, J. K aplikaci zákona o trestní odpovědnosti právnických osob. *Právní rádce*. 2012, č. 6, s. 7-10.

¹⁴ Blíže VIDRNA, J. K aplikaci zákona o trestní odpovědnosti právnických osob. *Právní rádce*. 2012, č. 6, s. 9.

Při výslechu právnické osoby v občanském soudním řízení je statutární orgán právnické osoby či jeho člen vyslýchán jako účastník řízení a nikoliv jako svědek.¹⁵

V německé odborné literatuře se setkáme s názorem, že pakliže bude všem členům orgánů právnické osoby přiznáno právo odepřít výpověď, vyústila by tato skutečnost k výraznému snížení možnosti právnické osobě trestnou činnost dokázat.¹⁶ Pokud však bude přiznáno dalším členům statutárních orgánů právnické osoby postavení svědka a postavení obviněného pouze jednomu zástupci, narazíme na zásadu zákazu donucování k výpovědi, neboť se tímto právnické osobě znemožní, aby k předmětu obvinění nevyovídala. Osoby na právnické osobě zúčastněné, a to nikoliv v pozici jejích orgánů, ale např. komanditisté, prokuristé či zmocněnci, mohou být svědky v trestním řízení proti právnické osobě.

Převládajícím názorem v Německu je přesvědčení, že zákaz donucování k výpovědi obviněného se vztahuje k jednotlivci, tj. fyzické osobě, přičemž však tento lidsko-právní charakter sám o osobě nevyklučuje aplikaci této zásady i ve vztahu k právnickým osobám. Lze jen souhlasit s názorem¹⁷, že pokud bychom chtěli chránit právnickou osobu tím, že by se např. vymezil okruh osob, v ní působících, jimž by v zájmu právnické osoby byla poskytnuta práva obviněného, nad míru stanovení jejího zástupce, mohl by být cíl trestního řízení zmařen.

---

¹⁵ Srov. § 131 z.č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád; rozsudek NS, sp.zn. 21 Cdo 2368/1998.

¹⁶ DROPE, K. *Strafprozessuale Probleme bei der Einführung einer Verbandsstrafe*. Berlin : Duncker&Humblot, 2002. s. 152.

¹⁷ Srov. DROPE, K. *Strafprozessuale Probleme bei der Einführung einer Verbandsstrafe*. Berlin : Duncker&Humblot, 2002. s. 152.

2 Práva svědka

Svědék má samozřejmě jako každá jiná fyzická osoba svá základní lidská práva a svobody garantována právními předpisy ústavní síly, mezinárodními smlouvami o lidských právech i evropskou právní úpravou. Základní práva blíže související s trestním řízením upravuje čl. 37 LZPS, který zakotvuje právo každé osoby odepřít výpověď, pokud by jí způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobě blízké, právo na právní pomoc před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení, rovnost všech účastníků řízení a právo na tlumočnicka.

Některá práva osoby v postavení svědka jsou detailněji upravena v ustanoveních TŘ. Orgán činný v trestním řízení je povinen na začátku každého výslechu svědka poučit o jeho právech pod sankcí nepřípustnosti užití takového důkazu v trestním řízení.

2.1 Právo odepřít svědeckou výpověď

Jak již bylo shora uvedeno, čl. 37 odst. 1 LZPS zakotvuje právo každého odepřít výpověď, pokud by jí způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobě blízké. Toto právo rozvíjí § 100 TŘ, který zakotvuje výjimku z obecné svědecké povinnosti vymezené v § 97 TŘ. Jedná se o právo a nikoliv o povinnost, a proto jestliže se svědek rozhodne i přes tyto skutečnosti a přes poskytnuté poučení vypovídat, vztahují se na něj všechna ustanovení trestních předpisů, zejména povinnost vypovídat o všech skutečnostech, které jsou mu o projednávaném trestném činu známy, a nic nezamlčet včetně možnosti nástupu sankční odpovědnosti za porušení povinností svědka. Jestliže svědek tohoto práva využije, vztahuje se jeho odmítnutí na výpověď jako celek. Pouze v případě, je-li obviněných více, je svědek povinen vypovídat vůči ostatním obviněným, ke kterým není ve vztahu příbuzenském nebo ve vztahu k osobě blízké. Podle § 100 odst. 1 TŘ má svědek právo odepřít výpověď vůči zbylým obviněným pouze tehdy, nelze-li výpověď nebo její část oddělit.

Podle § 100 odst. 1 TŘ má právo odepřít výpověď jako svědek příbuzný obviněného v pokolení přímém, jeho sourozenec, osvojitel, osvojenec, manžel, partner

a druh. Právo odepřít výpověď vůči těmto osobám má svědek bez zvláštního požadavku na uvedení konkrétní příčiny takového odmítnutí. Důvodem vzniku práva svědka odepřít výpověď je samotná existence jeho příbuzenského vztahu k obviněnému. „*Příbuzenský vztah zde předpokládáný mezi svědkem a obviněným musí existovat v době, kdy by mělo dojít k výslechu svědka, bez ohledu na to, zda tento vztah existoval v době události, o níž by měl svědek vypovídat.*“¹⁸ „*O tom, zda svědek využívá či nikoliv svého práva odmítnout ve věci výpověď podle ustanovení §100 odst. 1 TrŘ, se musí vyjádřit takovým způsobem, aby nebylo pochyb o jeho projevené vůli.*“¹⁹ Účelem zakotvení práva svědka, odepřít výpověď vůči osobě, která se nachází ve vztahu k němu v příbuzenském poměru, je „*respektování soukromého zájmu těchto osob, jež spočívá na humánních důvodech, které se opírají o respekt k citovým a rodinným vztahům u blízkých osob.*“²⁰

Právo svědka odepřít vypovídat dle § 100 odst. 2 TrŘ se oproti prvnímu odstavci nevztahuje na celou výpověď, ale na skutečnost, že v částech, jež by mohly přivodit trestní stíhání jemu či osobě blízké, tj. svému příbuznému v pokolení přímém, svému sourozenci, osvojiteli, osvojenci, manželu, partneru nebo druhu anebo jiným osobám v poměru rodinném nebo obdobném, jejichž újmu by právem pociťoval jako újmu vlastní, má právo výpověď odepřít. Toto právo svědka vychází ze zákazu donucování k sebeobviňování dle čl. 37 odst. 1 LZPS.²¹ V situaci, že by svědkova výpověď nezpůsobila trestní stíhání, ale dané jednání by bylo posouzeno jen jako přestupek, nemá svědek právo odepřít vypovídat.²² Nebezpečím trestního stíhání, které hrozí svědkovi v důsledku jeho výpovědi, se rozumí nejen stav hrozící možným trestním stíháním svědka, ale i trestní stíhání svědka již probíhající, ve vztahu k němuž by si svědek mohl svou výpovědí přitížit.²³

---

¹⁸ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl.* 6. vyd. Praha : C. H. Beck, 2008. s. 818/8.

¹⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu, sp. zn. 1 Tzn 28/97.

²⁰ PIPEK, J. *Rozsah práva svědka odmítnout výpověď podle §100 odstavce 1 trestního řádu.* Bulletin advokacie, ročník 2001, č. 4, s. 58.

²¹ Srov. rozhodnutí ÚS, sp. zn. III. ÚS 26/03.

²² Rozhodnutí Krajského soudu v Plzni, sp. zn. 8 To 470/98.

²³ Srov. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní.* Praha : Linde Praha, a.s., 2007, s. 355.

Orgán činný v trestním řízení, jenž má v úmyslu provést výslech, nepřihlíží k možnosti odepření výpovědi ex offio, ale jen pokud svědek svého práva využije a orgánu to výslovně sdělí. Tento orgán rovněž rozhoduje o oprávněnosti svědka odepřít výpověď, a to jako o předběžné otázce dle § 9 odst. 1 TŘ. Dojde-li orgán činný v trestním řízení k závěru, že zde důvody pro oprávněnost odepřít výpověď nejsou, lze svědka k výpovědi donucovat pořádkovými pokutami či předvedením. Jestliže však orgán zhodnotí důvody pro odepření výpovědi jako bezdůvodné, přičemž ve skutečnosti zde takové právo svědka je, bude taková svědecká výpověď jako důkaz v trestním řízení absolutně neúčinná.

Svědka musí být před výslechem řádně poučen o možnosti odepřít výpověď. O tom, jestli svého práva odepřít výpověď využívá, se musí vyjádřit takovým způsobem, aby nebylo pochyb o jeho projevené vůli.²⁴ Musí se tedy výslovně a jednoznačně protokolárně vyjádřit, zdali svého práva využívá či nikoliv. Svědek má právo své prohlášení o odepření vzít kdykoliv zpět, což se opět zaznamená do protokolu. Pokud se svědek takového svého práva vzdá, je nutné dbát toho, aby takové prohlášení bylo rovněž zaprotokolováno a učiněno tak, aby o jeho vůli nebyla dána žádná pochybnost.

V případě, že by došlo k podání výpovědi svědkem, který před výslechem nebyl řádně poučen, jednalo by se o vadu řízení, k jejímuž odstranění by mohlo dojít pouze opakováním výslechu. Jestliže by svědek v přípravném řízení poskytl výpověď a posléze před soudem by využil svého práva odepřít výpověď, lze v řízení před soudem číst protokol o jeho dřívější výpovědi za podmínky, že bylo obviněnému nebo jeho obhájci umožněno se výslechu v přípravném řízení zúčastnit, a že byl svědek před tímto výslechem o svém právu odepřít výpověď řádně poučen a výslovně prohlásil, že tohoto práva nevyužívá.

I přestože má svědek právo odepřít výpověď, musí se na předvolání osobně dostavit k orgánu činnému v trestním řízení, k čemuž může být donucován pomocí prostředků stanovených TŘ. Případ opětujícího se bezdůvodného odepření vypovídat,

---

²⁴ Rozhodnutí NS, sp. zn. 1 Tzn 28/97.

jestliže je rovněž vyjádřením nedůvěry svědka ve spravedlivé soudní rozhodnutí, lze podle okolností kvalifikovat jako trestný čin pohrdání soudem.²⁵

Vypovídat jako svědek nejsou povinny osoby požívající výsad a imunit dle zákona či mezinárodního práva. Příkladem lze uvést prezidenta ČR, poslance a senátory Parlamentu ČR, členy diplomatických a zvláštních misí, konzulární zástupce cizích států apod.

2.2 Právo na respektování zákazu nevypovídat

Dle § 99 TŘ nesmí být svědek vyslýchán o okolnostech týkajících se utajovaných informací chráněných zvláštním zákonem, přičemž orgány činné v trestním řízení k tomuto zákazu svědecké výpovědi přihlížejí z úřední povinnosti. Zákon č. 148/1998 Sb., o ochraně utajovaných skutečností a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů v § 3 vymezuje, že takovou utajovanou skutečností je skutečnost, s níž by neoprávněné nakládání mohlo způsobit újmu zájmům ČR nebo zájmům, k jejichž ochraně se ČR zavázala, nebo by mohlo být pro tyto zájmy nevýhodné, a která je uvedena v seznamu utajovaných skutečností. V § 5 tohoto zákona jsou uvedeny čtyři stupně utajení, a to přísně tajné, tajné, důvěrné a vyhrazené.²⁶ Svědek však může být povinnosti mlčenlivosti zproštěn příslušným orgánem, kterým je před orgánem státu ministr nebo vedoucí ústředního úřadu, do jehož působnosti utajovaná skutečnost náleží. Zproštění má zejména písemnou formu, nicméně lze ho i jen poznamenat do protokolu o výsledku orgánu oprávněného ke zproštění.²⁷

Dle § 99 odst. 2 TŘ je zde dán zákaz svědecké výpovědi, jestliže by svědek svou výpovědí porušil státem uloženou nebo uznanou povinnost mlčenlivosti, ledaže byl této povinnosti příslušným orgánem nebo tím, v jehož zájmu tuto povinnost má, zproštěn. V tomto případě se nejedná o utajovanou skutečnost, jak bylo uvedeno výše, avšak

---

²⁵ Srov. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, sp. zn. (Rt) 8 To 5/94.

²⁶ ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., et al.: Přípravné řízení trestní. Praha : C.H.Beck, 2003, s. 386-7.

²⁷ Srov. ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., et al.: Přípravné řízení trestní. Praha : C.H.Beck, 2003, s. 387.

o ochranu skutečností, jež odpovídají veřejnému zájmu na zajištění ochrany důvěrných informací.

Svědék tak „nesmí být vyslýchán, pokud nebyl zproštěn povinnosti zachovat v tajnosti okolnosti týkající se utajovaných informací chráněných podle zvláštního zákona anebo nebyl zproštěn státem uložené nebo uznané povinnosti mlčenlivosti, a to i kdyby sám vypovídat chtěl. Tím se respektuje ochrana informací utajovaných podle zvláštního zákona a ochrana mlčenlivosti, kterou jinak poskytují zvláštní právní předpisy a která má přednost i před plněním svědecké výpovědi.“²⁸

Státem uloženou nebo uznanou povinnost mlčenlivosti upravuje mnoho různých právních předpisů. Státem uloženou povinnost mlčenlivosti nalezneme např. v čl. 13 LZPS, který pojednává o listovním tajemství, tajemství jiných písemností, záznamů uchovávaných v soukromí nebo zasílaných poštou, zpráv podávaných telefonem, telegrafem nebo jiným podobným zařízením. Ustanovení § 38 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, v platném znění upravuje bankovní tajemství a § 16 zákona č. 29/2000 Sb., o poštovních službách a o změně některých zákonů zákona o poštovních službách, v platném znění reguluje tajemství poštovní. Jako příklad státem uznané povinnosti mlčenlivosti lze uvést § 7 odst. 1 písm. f) a § 11 odst. 5 zákona č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů, v platném znění.²⁹

Před každou výpovědí musí být svědek řádně poučen o zákazu výpovědi a obsah poučení se zaznamená do protokolu. Skutečnost, zdali jsou splněny podmínky pro zákaz výpovědi svědka, posuzuje orgán činný v trestním řízení, provádějící výslech, a rozhoduje o ní jako o předběžné otázce. I svědek, pro něhož platí zákaz výslechu, je povinen se na předvolání dostavit k orgánu činnému v trestním řízení, a to z důvodu toho, aby měl orgán možnost zjistit, zda a v jakém rozsahu jsou dány podmínky pro zákaz výpovědi svědka. Svědek může být k takovému dostavení se k výslechu donucován prostředky dle TŘ.

---

²⁸ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl.* 6. vyd. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 862.

²⁹ Blíže ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., et al.: *Přípravné řízení trestní.* Praha : C.H.Beck, 2003, s. 387-394.

Jestliže je svědek vyslýchán o skutečnostech, na něž se vztahuje povinnost mlčenlivosti, aniž by byl této povinnosti zproštěn, je tento důkaz takto získaný relativně neúčinný, tj. nemůže být jako důkaz použit v trestním řízení do té doby, dokud nebude alespoň dodatečně povinnosti mlčenlivosti zproštěn. Zákaz výslechu se vztahuje jen na skutečnosti, které jsou utajovány podle zvláštního zákona nebo na které se vztahuje povinnost mlčenlivosti. Jestliže obsahuje výpověď svědka i jiné skutečnosti, je svědek povinen o nich vypovídat i bez zproštění mlčenlivosti „*a jeho výpověď je v této části použitelná, lze-li ji oddělit od té části, v níž jde o informace a skutečnosti, které jsou předmětem utajování a ochrany podle zvláštního zákona nebo předmětem mlčenlivosti.*”³⁰

Zákaz výslechu svědka se vztahuje i na procesní úkony jako je konfrontace, rekognice, vyšetřovací pokus či rekonstrukce v případě, že se má v souvislosti s nimi uskutečnit výslech svědka, u kterého je dán zákaz výslechu. Povinnost mlčenlivosti představuje zároveň překážku pro požadování podání vysvětlení od takového svědka, jenž je nositelem této povinnosti.

Zákaz výslechu se nevztahuje na výpověď svědka týkající se informací kvalifikovaných zvláštním zákonem jako informace důvěrné či vyhrazené. Zákaz výslechu se rovněž nevztahuje na výpověď ohledně trestného činu, k němuž se váže svědecká povinnost dle TZ. Dle § 99 odst. 3 TŘ se zákaz výslechu podle odstavce 2 nevztahuje na svědeckou výpověď týkající se trestného činu, stran něhož má svědek oznamovací povinnost.

2.3 Právo na právní pomoc

Podle čl. 37 odst. 2 LZPS má každý právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení. TŘ upravuje právo na právní pomoc v případě podání vysvětlení.³¹ Ustanovení přiznávající toto oprávnění osobě nacházející se v postavení svědka v TŘ nenalezneme. Ústavní soud ČR však uvedl, že „*nedostatek výslovné právní úpravy v trestním řádu*

---

³⁰ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl.* 6. vyd. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 863.

³¹ § 158 odst. 5 TŘ.

není důvodem k odmítnutí práva na právní pomoc, neboť je garantováno v právním předpise vyšší právní síly takovým způsobem, že zde není dán žádný prostor pro jeho vyloučení obecnou úpravou. Takové právo totiž přísluší každému občanu bez ohledu na jeho postavení v řízení či na charakter řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy. [...] Za situace, kdy právní úprava neobsahuje výslovný postup řešení určité problematiky, ale tuto situaci je možno řešit výkladem práva, je na místě samostatný postup orgánu činných v trestním řízení, nikoliv pasivní vyžadování pravidel a předpisu.“³²

Orgán činný v trestním řízení je povinen o právu na právní pomoc osobu podávající vysvětlení řádně poučit, a v případě, že o to osoba podávající vysvětlení požádá, umožnit přítomnost advokáta či kontakt s ním. Advokát může být u podávání vysvětlení přítomen a poskytovat vyslýchánému právní rady či objasňovat postup orgánu činného v trestním řízení, avšak nemá právo do průběhu výslechu zasahovat.

Skutečnost, že osobě poskytující výpověď nebyla dána možnost přítomnosti advokáta, má za následek podstatnou vadu řízení, a takové podání vysvětlení by muselo být opakováno.

2.4 Nárok na svědečné

Svědeckou povinnost je svědek povinen splnit bezplatně, nicméně jestliže při plnění této povinnosti mu vzniknou nějaké výdaje, má nárok za podmínek uvedených v § 104 TŘ na jejich úhradu. Ustanovení § 104 TŘ upravuje „*právo svědka nebo jiné osoby zúčastněné na trestním řízení s výjimkou podezřelého nebo obviněného na majetkovou kompenzaci toho, co v souvislosti s plněním svých povinností vynaložil, resp. co mu ušlo na výdělku.*“³³ Nárok na svědečné představuje jeden z nástrojů zajištění řádného plnění povinností svědka.

---

³² Nález ÚS, sp. zn. II.ÚS 386/04.

³³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl.* 6. vyd. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 909.

Hradí se nutné výdaje, jimiž se rozumí např. jízdné, stravné či nocležné, tak ušlý zisk. Svědek má nárok na jízdné, pokud nemá bydliště či zaměstnání v místě výslechu, anebo se dočasně zdržuje jinde. Stravné se poskytuje jako paušální náhrada za dobu výslechu a nocležné se hradí v prokázané výši s ohledem na vzdálenost svědka od místa výslechu a dopravní spojení mezi jeho bydlištěm či místem, kde se dočasně zdržuje a místem výslechu. Pro výpočet ušlého zisku u zaměstnanců je nutné použít ustanovení zákoníku práce. Pro výpočet ušlého zisku u osob, které nejsou v pracovním poměru, se použije zákon o dani z příjmu.

Svědečné má být svědkovi vyplaceno po splnění stanovených podmínek a předložení potřebných dokladů, o čemž musí být svědek vždy poučen orgánem činným v trestním řízení. Svědečné má tedy již povahu nároku, a nedojde-li po splnění stanovených podmínek a po předložení předmětných dokladů k vyplacení, může být tento nárok svědka vymáhán. Nárok vzniká nejen na základě přítomnosti svědka při výslechu, nýbrž i při každé účasti svědka na jiném se svědeckvím souvisejícím úkonu relevantním pro trestní řízení (konfrontace, rekonstrukce, rekonstrukce apod.).

Svědečné není přiznáváno ex offio. Nárok na svědečné se musí uplatnit u orgánu činného v trestním řízení, který prováděl či měl provést předmětný úkon trestního řízení, a to nejpozději do tří kalendářních dnů ode dne uskutečnění výslechu nebo jiného úkonu dokazování, či ode dne, kdy mu bylo sděleno, že k takovému výslechu či úkonu dokazování nedojde. Třídenní lhůta je prekluzivní, přičemž její nedodržení je stíženo zánikem nároku na svědečné. Na tuto skutečnost však musí být svědek upozorněn.

Podle platné právní úpravy není pro vyplacení svědečného rozhodné, jestli svědek využil svého práva odepření výpovědi či nikoliv. Výše svědečného určí orgán, který svědka nebo jinou osobu předvolal, v řízení před soudem předseda senátu, a to většinou hned po uplatnění nároku, přičemž proti určené výši vypočteného svědečného lze podat k orgánu činnému v trestním řízení stížnost.

U svědka, jehož totožnost byla utajena, se však postupuje odlišně. Předseda senátu nebo samosoudce při ověřování totožnosti před vlastním jednáním zjistí, jestli

svědek bude žádat a přijímat svědečné již pod svým pravým jménem a příjmením. Jestliže utajovaný svědek žádá vyplácení svědečného v utajení, udělí plnou moc předsedovi senátu, samosoudci, či pracovníkovi soudu pověřenému zabezpečováním ochrany utajovaných skutečností týkající se převzetí svědečného.

2.5 Další práva svědka

Jako další práva svědka lze uvést jeho právo nahlédnout si do svých předem přichystaných písemných poznámek dříve než na položenou otázku odpoví. Toto právo je dáno dle § 93 odst. 1 TŘ obviněnému, avšak dle § 103 TŘ se toto právo použije přiměřeně na výslech svědka. Svědkovi je však umožněno jen nahlédnutí do poznámek, nikoliv možnost si svou výpověď předem připravit a posléze ji vyslychajícímu orgánu přečíst, a to z důvodu zásady ústnosti.

Podmínkou práva nahlížení do poznámek je souhlas vyslychajícího orgánu, který může svědkovi nahlédnutí do poznámek zakázat, a to zejména je-li zde obava, že by tyto poznámky byly způsobily negativně ovlivnit svědkovu výpověď s ohledem na její věrohodnost a pravdivost. Takový důvod k odepření nahlédnutí do poznámek během výpovědi lze spatřovat i v podezření, že poznámky sepsala jiná osoba s cílem svědkovu výpověď ovlivňovat. Svědek je povinen na žádost vyslychajícího orgánu své poznámky mu předložit.

Podle § 95 TŘ má obviněný právo žádat, aby mu byl protokol o výslechu po jeho skončení přečten či předložen k přečtení, a aby byl protokol doplněn či opraven v souladu s jeho výpovědí, a to na základě námitek. I v tomto případě je aplikováno toto ustanovení na základě § 103 TŘ na osobu svědka. Svědek musí být o právu žádat doplnění či opravu protokolu řádně poučen. Do protokolu se zaznamená povolení či odepření nahlédnutí do poznámek svědka, jakož i záznam o žádost vyslychajícího orgánu o předložení předmětných poznámek.³⁴ Jestliže se výslech uskutečnil bez zapisovatele, musí být protokol o svědecké výpovědi předložen k přečtení či přečten

---

³⁴ STRÍŽ, I., POLÁK, P., FENYK, J., HÁJEK, R. *Trestní zákoník a trestní řád. Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. 2. díl. Trestní řád.* Praha : Linde Praha a. s., 2010, s. 95.

za účasti nezúčastněné osoby, již se rozumí osoba výsledk neprovádějící či neúčastná mu v jiném procesním postavení, např. jako obhájce atd.

2.5.1 Právo vypovídat ve svém mateřském jazyce

Právo vypovídat ve svém mateřském jazyce je dalším právem svědka. V tomto případě jde o projev obecné zásady, a nikoliv o specifické právo svědka. Orgány činné v trestním řízení vedou řízení a vyhotovují svá rozhodnutí v českém jazyce a každý, kdo prohlásí, že neovládá český jazyk, je v s ohledem na § 2 odst. 14 TŘ oprávněn používat před těmito orgány svého mateřského jazyka nebo jazyka, o kterém prohlásí, že ho ovládá. Právem vypovídat v mateřském jazyce disponují tedy všechny osoby zúčastněné na trestním řízení. Těmito jsou vedle svědka obviněný, poškozený apod.

Kdo o sobě prohlásí, že neovládá jazyk, v němž se jednání vede, má právo na tlumočníka. Právo na tlumočníka je zaručeno čl. 37 odst. 4 LZPS a dále konkretizováno v § 28 TŘ, v němž je uvedeno, že se přibere tlumočník, jestliže je třeba přetlumočit obsah písemnosti, výpovědi nebo jiného procesního úkonu.

Shora uvedené platí rovněž pro ustanovení tlumočníka osobě dorozumívající se výhradně znakovou řečí. Bližší úpravu tlumočnické činnosti obsahuje zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů a prováděcí vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 37/1967 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

2.5.2 Právo ohroženého svědka na poskytnutí informací o pobytu obviněného nebo odsouzeného

Poškozený nebo svědek mají právo dle § 44a TŘ požádat o informace o tom, že:

- a) obviněný byl propuštěn z vazby nebo z ní uprchl,
- b) odsouzený byl propuštěn z výkonu trestu odnětí svobody nebo z něj uprchl,
- c) odsouzený byl propuštěn z výkonu ochranného léčení nebo z jeho výkonu uprchl, nebo
- d) odsouzený byl propuštěn z výkonu zabezpečovací detence nebo z jejího výkonu uprchl,

a to v případě že orgán činný v trestním řízení shledá na základě konkrétních okolností případu, že těmto osobám hrozí nebezpečí s ohledem na pobyt obviněného či odsouzeného na svobodě. Při hodnocení nastalé situace orgán činný v trestním řízení vychází zejména z osoby obviněného či odsouzeného a povahy vztahů mezi osobami zúčastněnými na trestním řízení. V případě svědka by takovou typickou situací byla skutečnost, že obviněný dal svým chováním najevo, že má v úmyslu výpověď svědka ovlivnit. Orgán o možnosti žádat tyto informace svědka a poškozeného poučí. Žádost se podává u soudu a v přípravném řízení u státního zástupce.

2.5.3 Právo ohroženého svědka na poskytnutí ochrany

Právo ohroženého svědka na poskytnutí ochrany³⁵ je především upraveno v ustanovení § 55 odst. 2 TŘ, ve kterém je uvedeno, že nasvědčují-li zjištěné okolnosti tomu, že svědku nebo osobě jemu blízké v souvislosti s podáním svědeckví zřejmě hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí porušení jejich základních práv, a nelze-li ochranu svědka spolehlivě zajistit jiným způsobem, orgán činný v trestním řízení učiní opatření k utajení totožnosti i podoby svědka; jméno a příjmení a jeho další osobní údaje se do protokolu nezapisují, ale vedou se odděleně od trestního spisu a mohou se s nimi seznamovat jen orgány činné v trestním řízení v dané věci. Svědek se poučí o právu požádat o utajení své podoby a podepsat protokol smyšleným jménem a příjmením, pod kterým je pak veden. Je-li třeba zajistit ochranu těchto osob, orgán činný v trestním řízení učiní bezodkladně všechna potřebná opatření. Zvláštní způsob ochrany svědků a jim blízkých osob stanoví zvláštní zákon. Pominou-li důvody pro utajení podoby svědka a oddělené vedení osobních údajů svědka, orgán, který v té době vede trestní řízení, zruší stupeň utajení těchto informací, připojí uvedené údaje k trestnímu spisu a podoba svědka ani údaje o jeho totožnosti se nadále neutajují; to neplatí, je-li utajována totožnost a podoba osob uvedených v § 102a TŘ.

Zvláštním zákonem upravujícím zvláštní způsob ochrany svědků a jim blízkých osob je zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti

---

³⁵ Blíže kap. 6 této práce.

s trestním řízením a o změně zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zvláštní zákon“).

Ustanovení § 209 TŘ pojednává o zvláštním postupu při ochraně svědka v hlavním líčení³⁶. Předseda senátu dbá o to, aby svědek ještě nevyslechnutý nebyl přítomen při výslechu obžalovaného a jiných svědků. Je-li obava, že svědek v přítomnosti obžalovaného nevypráví pravdu, případně jde-li o svědka, jemuž nebo osobě jemu blízké z podaného svědectví hrozí újma na zdraví, smrt nebo jiné vážné nebezpečí, předseda senátu učiní opatření vhodná k zajištění bezpečnosti nebo utajení totožnosti svědka, případně vykáže obžalovaného po dobu výslechu takového svědka z jednací síně. Po návratu do jednací síně však musí být obžalovaný seznámen s obsahem výpovědi svědka, může se k ní vyjádřit, a aniž by se se svědkem setkal, může mu prostřednictvím předsedy senátu klást otázky. Jde-li o svědka, jehož totožnost má zůstat utajena (§ 55 odst. 2 TŘ), učiní předseda senátu opatření, která znemožňují zjistit skutečnou totožnost svědka.

---

³⁶ Blíže kap. 4.7 této práce.

3 Povinnosti svědka

3.1 Obecná svědecká povinnost

Svědecká výpověď je základním a nejčastějším důkazním prostředkem v trestním řízení, a tudíž se vyznačuje mimořádným významem pro rozhodnutí ve věci. Mnohé skutečnosti významné pro rozhodnutí ve věci lze prokázat výhradně prostřednictvím svědecké výpovědi, např. jak se obviněný choval ve zkoumané situaci. Svědecká výpověď je důkazním prostředkem a výslech svědka je procesním postupem, jímž se zajišťuje výpověď svědka jako důkazní prostředek.

Svědka má povinnost vypovídat sestávající se ze dvou složek, a to povinnosti dostavit se a povinnosti vypovídat jako svědek. Svědek se může dostavit k výslechu z vlastní iniciativy, nicméně nejčastěji se tak děje na základě předvolání. Zákon neurčuje formu předvolání, z čehož vyplývá, že může mít podobu ústní i písemnou.³⁷ Předvolání musí obsahovat označení trestní věci, dobu a místo výslechu, procesní postavení vyslychané osoby a upozornění na možnost předvedení či uložení pořádkové pokuty, případně jiného postihu z důvodu nedostavení se.³⁸ „Pokud je někdo předvoláván k výslechu svědka písemně, musí mu být adresováno předvolání, z něhož je výslovně a jednoznačně zřejmé, že právě on se má osobně k výslechu dostavit.“³⁹

Povinnost dostavit se k výslechu mají i osoby, jejichž výslech je zakázán nebo které mají právo výpověď odepřít. Povinnost dostavit se k vyslychajícím orgánům nemají jen osoby požívající výsad a imunit podle zákona nebo mezinárodního práva.

Druhá složka obecné svědecké povinnosti, tj. povinnost vypovídat jako svědek, představuje povinnost svědka vypovídat o tom, co vnímal svými smysly,

---

³⁷ Situace je odlišná pro doručování předvolání svědků do ciziny. V případě, že je výpověď svědka pro průběh trestního řízení obzvláště důležitá, může orgán činný v trestním řízení, za předpokladu, že i stát, odkud je svědek předvoláván je signatářem Evropské úmluvy o vzájemné pomoci ve věcech trestních, v souladu s čl. 10 této úmluvy požádat o doručení předvolání těmto důležitým svědkům.

³⁸ Srov. STRÍŽ, I., POLÁK, P., FENYK, J., HÁJEK, R. *Trestní zákoník a trestní řád. Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. 2. díl. Trestní řád.* Praha : Linde Praha a. s., 2010, s. 331.

³⁹ Rozhodnutí NS, sp. zn. 2 Tzn 192/96.

o skutečnostech, o nich se dozvěděl vlastním pozorováním nebo zprostředkovaně od někoho. Pokud se jedná o poznatky získané od jiných osob, mohou mít důkazní význam pouze v případě, že svědek je s to označit pramen, od něhož tyto informace získal. Nestačí tedy jen neověřené pověsti. Svědek má povinnost vypovídat o tom, co je mu známo o trestném činu, o pachateli nebo o okolnostech důležitých pro trestní řízení. Pod pojmem výpověď se chápe sdělení vyslychané osoby poskytnuté při výslechu a zadokumentování podle příslušných právních předpisů upravující trestní řízení.⁴⁰

„Obě tyto povinnosti jsou sankcionovány (první procesněprávně, druhá dokonce hmotněprávně). Jeho postavení důkazního prostředku odnímá svědkovi jeho subjektivitu a činí z něj nástroj veřejného zájmu. Důsledkem tedy je, že svědek zásadně svou výpovědí nedisponuje. Této dispozice je zbaven nejen ve vztahu k rozhodování o jejím vykonání, ale i ve vztahu k jejímu obsahu. V případě svědecké výpovědi je respektován veřejný zájem, který kopíruje veřejnoprávní povahu vlastního procesu. Jako princip je tedy stanovena všeobecná povinnost svědčit, zahrnující povinnost se k výpovědi dostavit, povinnost vypovídat a povinnost vypovídat pravdu.“⁴¹

Svědek má tedy kromě povinnosti vypovídat rovněž povinnost vypovídat pravdivě. Od úmyslně nepravdivé výpovědi je však nutné odlišit skutečnost, že o vnímaných faktech vypovídá subjektivně a s ohledem na jeho interpretaci a hodnocení. Úkolem orgánů činných v trestním řízení tak tedy je, takto individuálně modifikovanou svědeckou výpověď odfiltrovat od subjektivních názorů, interpretací a dohad svědka a získat zejména na základě zásady volného hodnocení důkazů nezkršená fakta. Pravdivost a hodnověrnost svědka je tudíž dána jak správným vnímáním relevantní okolnosti pro trestní řízení, což je ovlivněno někdy dosti krátkou dobou vnímání či silnými emočními stavy, tak zapamatováním a vybavením si dané skutečnosti. Pro proces zapamatování hraje roli zejména doba, která uběhla od vnímání do vybavení si dané skutečnosti. Dále pak ovlivňující mohou být silné vjemy, které nastaly až po vnímání relevantní skutečnosti. Pro proces vybavení si, neboli

---

⁴⁰ Blíže PROTIVINSKÝ, M., KLŇAVA, K. *Základy kriminalistiky*. 2. vyd. Praha : Armex Publishing, 2007, s. 84.

⁴¹ PIPEK, J. *Rozsah práva svědka odmítnout výpověď podle § 100 odstavec 1 trestního řádu*, in *Bulletin advokacie* 4/2001, s. 57-58.

reprodukování dané skutečnosti při výslechu, může mít rovněž velký vliv osoba vyslýchající a způsob, jakým klade otázky. Významnou je i vyjadřovací schopnost svědka.

Aby byla výpověď svědka před soudem pokud možno nejobektivnější a svědek nebyl ovlivňován, předseda senátu zajistí, aby dosud nevyslechnutí svědci nebyli přítomni výpovědi jiných svědků či obžalovaných.

3.2 Výjimky z obecné svědecké povinnosti

Z obecné svědecké výpovědi existují výjimky, které TŘ uvádí v jednotlivých ustanoveních. Jestliže se však níže uvedené skupiny osob práva nevypovídat vzdají (ovšem pokud takovou možnost vůbec mají) či právo odepřít výpověď nevyužijí nebo jsou povinnosti mlčenlivosti zproštěni, aplikují se na ně zcela všechna ustanovení TŘ týkající se výslechu svědka, a to včetně všech jeho povinností a možnosti splnění těchto povinností zákonnými prostředky vynucovat.⁴² Svědeckou výpověď nejsou povinny poskytnout následující osoby.

3.2.1 Osoby, jejich výpověď je zakázána

Osoby, jejichž výpověď je zakázána dle § 99 TŘ, což je odůvodňováno veřejným zájmem na uchování určitých informací v tajnosti. Tyto osoby nesmějí být vyslýchány, ani kdyby samy chtěly. Jedinou možností jejich výslechu je zproštění povinnosti utajovat skutečnosti nebo zproštění povinnosti mlčenlivosti.⁴³ Nikdo nesmí být vyslýchán jako svědek o okolnostech týkajících se utajovaných skutečností chráněných zvláštním zákonem, jež je povinen zachovat v tajnosti, ledaže by byl této povinnosti příslušným orgánem zproštěn. Zproštění lze odepřít jen tehdy, jestliže by výpověď způsobila státu vážnou škodu.⁴⁴

---

⁴² Srov. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 8 To 5/94.

⁴³ Srov. kap. 2.2 této práce.

⁴⁴ Srov. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. Praha : Linde Praha, a.s., 2007, s. 353.

3.2.2 Osoby, které mají právo výpověď odepřít

Osoby, které mají právo odepřít svědeckou výpověď a tohoto práva využily dle § 100 TŘ. Zde je důvodem naopak zájem soukromý.⁴⁵

3.2.3 Osoby požívající výsad a imunit

Osoby požívající výsad a imunit podle zákona nebo mezinárodního práva dle § 10 odst. 1 TŘ. Vzhledem ke skutečnosti, že takovéto osoby jsou plně vyňaty z pravomoci orgánu činných v trestním řízení, tak jim TŘ odlišně od ostatních skupin svědků, nepřikazuje povinnost dostavit se k vyslýchajícímu orgánu a nesmějí být k výpovědi nikterak donucovány prostřednictvím sankčních zákonných nástrojů. Svědectví však mohou podat dobrovolně.

3.2.4 Poslanci, senátoři a soudci Ústavního soudu

Poslanci, senátoři a soudci Ústavního soudu mají právo odepřít podání svědecké výpovědi o těch skutečnostech, o kterých se dozvěděli s výkonem jejich mandátu či funkce, a to i po skončení jejich funkce. Toto právo je jim dáno čl. 28 a čl. 86 odst. 3 Ústavy ČR. V případě těchto osob se však jedná o jejich právo, které mohou, ale nemusí využít. Jestliže existují pochybnosti o tom, zda je osoba vyňata z pravomoci orgánů činných v trestním řízení či nikoliv, rozhodne o jejím postavení Nejvyšší soud na návrh této osoby, státního zástupce nebo soudu.

3.3 Zvláštní povinnosti svědka

Kromě obecné svědecké povinnosti upravuje TŘ i jiné povinnosti svědka. Tyto zvláštní povinnosti svědka nemají všichni svědci, nýbrž pouze ti, u nichž to vyplývá z konkrétních okolností jejich svědecké výpovědi nebo z okolností daného trestního řízení.

---

⁴⁵ Srov. kap. 2.1 této práce.

Jedná se o povinnost svědka:

- a) zúčastnit se rekognice (§ 104b TŘ);
- b) podrobit se konfrontaci, pokud jeho výpověď v závažných okolnostech s výpovědí obviněného nebo jiného svědka nesouhlasí (§ 104a TŘ);
- c) zúčastnit se vyšetřovacího pokusu (§ 104c TŘ);
- d) zúčastnit se rekonstrukce (§ 104d TŘ);
- e) zúčastnit se prověrky na místě (§ 104e TŘ);
- f) podrobit se vyšetření duševního stavu znalcem, jsou-li u důležitého svědka závažné pochybnosti o tom, zda nemá podstatně sníženou schopnost správně vnímat nebo vypovídat (§ 118 TŘ);
- g) podrobit se prohlídce těla, je-li nutné zjistit, zda jsou na těle svědka stopy nebo následky trestného činu (§ 114 odst. 1 TŘ);
- h) strpět odběr krve nebo jiný obdobný úkon provedený lékařem nebo odborným zdravotnickým pracovníkem, není-li tento úkon spojen s nebezpečím pro svědkovo zdraví (§ 114 odst. 2 TŘ);
- i) strpět provedení potřebných identifikačních úkonů v případě, že se zdržoval na místě činu (§ 114 odst. 3 TŘ);
- j) napsat potřebný počet slov ke zjištění pravosti rukopisu (§ 101 odst. 4 TŘ).

Zvláštními způsoby dokazování jsou konfrontace, rekognice, vyšetřovací pokus, rekonstrukce a prověrka na místě, které upravují ustanovení § 104a – 104e TŘ a které bývají obvykle realizovány za účasti svědka. Na účast svědka při těchto zvláštních způsobech dokazování se aplikují ustanovení o výslechu svědka. Pokud je svědek orgánem činným v trestním řízení vyzván, aby se zvláštního způsobu dokazování zúčastnil, jeho účast je povinná a může být vynucována stejně jako účast svědka při výslechu. Svědek je oprávněn odepřít svou účast při těchto důkazních prostředcích, a to z důvodů dle § 99 a § 100 TŘ. Tyto důkazní prostředky mohou být při splnění podmínek dle § 160 odst. 4 TŘ neodkladnými a neopakovatelnými úkony, jenž je možné provést před zahájením trestního stíhání, a to za předpokladu, že byly provedeny na návrh státního zástupce při účasti soudce dle § 158a TŘ.

3.3.1 Rekognice

Cílem rekognice jako často využívaného důkazního prostředku je, aby svědek znovu poznal konkrétní osobu nebo věc významnou pro trestní řízení. *„Podstatou jsou psychofyziologické procesy probíhající v mozku člověka, umožňující zapamatování vnímaného objektu a srovnávání tohoto „obrazu“ (představy) s momentálním vjemem předváděného objektu. Přitom dochází k vylučování nebo ztotožnění předváděných objektů.“*⁴⁶ K provádění rekognice je nutné přizvat alespoň jednu nezúčastněnou osobu, jíž je jakákoli fyzická osoba, která sama není poznávající osobou, poznávanou osobou či orgánem činným v trestním řízení.

Předpokladem rekognice je, že svědek byl nejprve ohledně dané věci či osoby vyslechnut o důkladném popisu osoby či věci, charakteristických znaků této osoby nebo věci a okolností, za nichž svědek osobu nebo věc vnímal. Na základě těchto skutečností se svědkovi předloží daná věc či předvede daná osoba společně mezi jinými podobnými osobami či věcmi. Poznávaná osoba musí být předvedena nejméně mezi třemi dalšími osobami. Poznávaná věc se ukáže ve skupině věcí pokud možno stejného druhu. Pokud je osoba rozeznávána podle hlasu, hovoří v tom pořadí, v jakém si vybere mezi dalšími třemi osobami.

Po ukončení rekognice, při níž byla poznávaná osoba nebo věc poznávající osobou identifikována, by měla být osoba poznávající vyslechnuta znovu o tom na základě jakých markantů osobu nebo věc označila. Opětovný výslech by se měl provést i zejména v tom případě, pokud je zapotřebí odstranit rozpor mezi výpovědí a výsledky rekognice.

Rekognici lze rozlišovat na rekognici podle fotografií a rekognice in natura, tj. „na živo“. Při prvním způsobu se rozpoznává osoba nebo věc jen na fotografiích, což samozřejmě může vést ke zkreslení, a proto se raději doporučuje provádět rekognici podle fotografií pouze výjimečně, když není možné rekognici in natura provést. Rekognice podle fotografií se však může jevit jako výhodnější

---

⁴⁶ PORADA, V. a kol. *Kriminalistika (úvod, technika, taktika)*. 1. vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2007.

za situace, kdy ještě není podezřelý zjištěn nebo po podezřelém se pátrá v širším okruhu, a tak by byla rekognice in natura zdlouhavým procesem a bránila by tak účelu trestního řízení.

Orgán činný v trestním řízení musí zajistit, aby věc nebo osoba, jenž má být poznána, nebyla svědkovi před rekognicí ukázána. Pravidla průběhu rekognice jsou upraveny v § 104b TŘ, a v případě, že by došlo k jejich porušení, šlo by o podstatnou vadu, a důkaz rekognicí by nemohl být užit v trestním řízení. Průběh rekognice je zaznamenán do protokolu.⁴⁷ Kromě obecných náležitostí protokolu musí protokol o rekognici obsahovat podrobně vylíčené okolnosti provádění rekognice, a to zejména pořadí, v jakém byly osoby nebo věci svědkovi ukázány, dobu či podmínky pozorování poznávající osoby apod.

Rekognice je za podmínek stanovených v § 160 odst. 4 TŘ neodkladným a neopakovatelným úkonem, jenž lze provést před zahájením trestního stíhání. Takováto rekognice však musí být provedena za účasti soudce, a to na návrh státního zástupce dle §158a TŘ. Jestliže se musí rekognice provést už ve fázi prověřování, je třeba poznávající osobu předně poučit a vyslechnout jako svědka. Pokud se tak nestane, „*není pro tuto naprosto zásadní vadu důkazní hodnota takové rekognice pouze snížena, ale jde o důkaz absolutně neúčinný, nepřípustný, který musí soud z okruhu hodnocených důkazů vyřadit a nepřihlížet k němu.*“⁴⁸

Pokud je rekognice prováděna in natura za účasti osoby mladší než 15 let, je třeba respektovat zvláštní omezení vyplývající z § 102 TŘ, a to nehledě na to, jestli je takovou osobou osoba poznávající nebo poznávaná. Svědek, který je ve smyslu § 55 odst. 2 TŘ svědkem utajovaným, může být jen osobou poznávající. Orgány činné v trestním řízení musí zajistit, aby podoba a osobní údaje takového svědka nevyšly najevo. Za tímto účelem se využívají např. jednostranná zrcadla nebo audiovizuální technika. Postup, kdy se poznávající osoba bezprostředně nesetká s osobou poznávanou, se nazývá skrytá rekognice.⁴⁹

---

⁴⁷ Ustanovení §55 odst. 1 TŘ.

⁴⁸ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 2 To 191/03.

⁴⁹ Ustanovení § 104b odst. 7 TŘ.

3.3.2 Konfrontace

Konfrontace je specifickou formou výslechu osob, jejíž podstatou je to, že pokud se výpověď svědka v závažných okolnostech neshoduje s výpovědí obviněného nebo jiného svědka, může jím být tento svědek postaven tváří v tvář, čímž mají být rozpory ve výpovědích odstraněny. Konfrontace jako neopakovatelný procesní úkon je upravena v § 104a TŘ. Na základě konfrontace mohou být získány i nové informace, které mohou přispět účelu trestního řízení.

Konfrontaci nařídí vyslychající orgán. Obviněný nebo svědek mohou takový postup navrhnout, přičemž orgán činný v trestním řízení rozhoduje o vhodnosti konfrontace. U osoby mladší patnácti let se přistupuje ke konfrontaci jen ve výjimečných případech, a to v řízení před soudem pro mládež. Při výslechu v rámci konfrontace nezletilé osoby je nutné dodržet omezení dle § 102 TŘ. V případě utajeného svědka nelze konfrontaci provést. U obětí trestných činů jako např. znásilnění či ublížení na zdraví se provádění konfrontace nedoporučuje, neboť může vést k sekundární viktimizaci. Další skupinou osob, pro něž není konfrontace vhodná, jsou osoby v závislém vztahu k obviněnému, a to z důvodu možné lítosti či naopak nenávisti k obviněnému.

Podmínkou konfrontace tedy je předchozí výslech konfrontovaných osob, a to v totožném procesním postavení, v jakém mají být při konfrontaci, a řádná protokolace takového výslechu. Účast svědka lze vynutit pomocí sankčních prostředků, avšak v případě, že svědek využil svého práva odepřít výpověď nebo u něj platí zákaz výslechu, není možné jej v rámci konfrontace vyslychat.

Při konfrontaci svědek vypovídá před jiným svědkem či obviněným o tom, co je mu známo o projednávané věci, a to zejména o závažných okolnostech, v nichž si odporují. Posléze je při souhlasu vyslychajícího orgánu možné, aby si konfrontované osoby vzájemně kladly otázky. Nedodržení postupu dle § 104a TŘ je podstatnou vadou, jež má za následek nepoužitelnost konfrontace jako důkazu. Konfrontace je uskutečňována v hlavním líčení, přičemž před podáním obžaloby nebo návrhu

na schválení dohody o vině a trestu k ní lze přistoupit jen výjimečně, jestliže nelze stejného výsledku docílit jinak.

Průběh konfrontace je zaprotokolován, a to včetně zaznamenání nejen toho, co konfrontované osoby uvedly (doslovně v přímé řeči), avšak i toho, jak se chovaly apod. Vedle protokolu je zároveň žádoucí pořídít o průběhu konfrontace i obrazový či zvukový záznam. TŘ neobsahuje omezení počtu konfrontovaných osob, avšak z taktického hlediska je doporučováno vzájemně konfrontovat jen dvě osoby.

3.3.3 Vyšetřovací pokus

Dle § 104c odst. 1 TŘ se vyšetřovací pokus jako další zvláštní způsob dokazování provádí, jestliže má být v uměle vytvořených nebo obměněných podmínkách prověřeny nebo upřesněny skutečnosti zjištěné v trestním řízení, případně zjištěny nové skutečnosti důležité pro trestní řízení. Vyšetřovací pokus se použije subsidiárně, tj. použije se pouze tehdy, pokud stejného výsledku nelze dosáhnout jinak. Prostřednictvím vyšetřovacího pokusu se tedy zjišťuje, zdali se určité skutečnosti staly, či zda se mohly stát určitým způsobem za předem stanovených podmínek.

Svědék je při vyšetřovacím pokusu přizván, zejména když je nutné, aby doplnil už uvedené skutečnosti až na konkrétním místě za účelem realizace vyšetřovacího pokusu v takových podmínkách, za nichž byl údajný čin spáchán. Rovněž může být přibrán z důvodu toho, že vyšetřovacím pokusem vyšly najevo nové skutečnosti nebo rozpory ve svědecké výpovědi, a je zapotřebí, aby se k nim svědek vyjádřil.

Vyšetřovací pokus je možné provádět ve všech stádiích trestního řízení. Vyšetřovacímu pokusu, který se koná v přípravném řízení, musí být účastna alespoň jedna nezávislá osoba, avšak nikoliv absolutně, neboť její nepřítomnost může být odůvodněna závažnými okolnostmi jako je např. neodkladnost vyšetřovacího pokusu. Jestliže je to dle okolností nutné, přibere se k pokusu znalec. Za předpokladu, že svědek využil svého práva odepřít výpověď, nemůže být k účasti na pokusu donucován. O průběhu se sepíše protokol dle §55 odst. 1 TŘ.

3.3.4 Rekonstrukce

Dalším speciálním způsobem dokazování je rekonstrukce upravená v § 104d TŘ, na základě které se prověřují nejen jednotlivé důkazy, nýbrž celý systém důkazů získaných orgány činnými v trestním řízení. Podstatou rekonstrukce je vytvoření konkrétních okolností nebo modelové situace, která se váže k trestnému činu. Hlavním cílem je prověřit svědeckou výpověď s ohledem na nezpochybnitelnost uvedených tvrzení a objasnění pochybných informací. Pro úpravu rekonstrukce se subsidiárně užíjí ustanovení o vyšetřovacím pokusu. Oproti vyšetřovacímu pokusu se jedná o souhrnné obnovení v trestním řízení objasňované situace.

Provedení má subsidiární povahu a rovněž se k ní dle § 104c odst. 2 TŘ nepřistoupí, jestliže je to vzhledem k okolnostem případu pro svědka nevhodné. Průběh rekonstrukce se zaznamená do protokolu, jenž je listinným důkazem.

3.3.5 Prověrka na místě

Posledním zvláštním způsobem dokazování je prověrka na místě upravená v § 104e TŘ. Uskutečňuje se, pokud je důležité za přítomnosti svědka navštívit nějaké místo a objasnit skutečnosti relevantní pro trestní řízení, s tímto místem spojené. Provádí se tak, že nejprve proběhne výslech svědka, při němž uvede svědek skutečnosti týkající se místních a jiných okolností, za kterých danou situaci pozoroval, a týkající se toho, co se mělo na místě dít. Posléze s ním orgán provádí prověrku na místě, při níž provádí komparaci se zjištěnými skutečnostmi a snaží se zajistit odstranění rozporů. Svědek tedy na místě popisuje, ukazuje a demonstruje skutečnosti významné pro trestní řízení. Na prověrku na místě se podpůrně užíjí ustanovení o vyšetřovacím pokusu. Odlišností oproti rekonstrukci je to, že u prověrky na místě nejde o obnovení situace, nýbrž o ověření či upřesnění nějaké skutečnosti. Svědek musí být obligatorně účasten prověrce na místě.

3.3.6 Povinnost podrobit se vyšetření duševního stavu znalcem

Kromě povinností uvedených shora je svědek povinen podrobit se i vyšetření duševního stavu znalcem, jsou-li závažné pochybnosti o tom, jestli je svědek,

jehož výpověď je pro rozhodnutí v trestním řízení zvláště důležitá, schopen správně vnímat nebo vyprávět. Pozorování duševního stavu svědka dle §116 odst. 2 TŘ není však dle § 118 TŘ přípustné. Svědek se dostaví ke znalci na základě předvolání, a pokud se bez dostatečné omluvy nedostaví, může být předveden či mu může být uložena pořádková pokuta.

Postačí přihrání jednoho znalce z oboru psychiatrie, avšak v případě, že by se jednalo o zvlášť důležité skutečnosti, je nutné přibrat dva znalce. Proti osobě znalce či otázkám, jež má znalec objasňovat, lze vznést námitky. Na základě znaleckého posudku orgán činný v trestním řízení zváží, jestli je osoba způsobilá v konkrétní věci svědčit.

3.3.7 Povinnost podrobit se prohlídce těla, odběru krve nebo jiným obdobným úkonům

Další povinností svědka je podrobit se prohlídce těla dle § 114 odst. 1 TŘ. Prohlídce těla je povinen podrobit se každý, je-li nezbytně třeba zjistit, zda jsou na jeho těle stopy nebo následky trestného činu. Není-li prohlídka těla prováděna lékařem, může ji provést jen osoba téhož pohlaví. Takovým svědkem bude pravděpodobně zejména svědek, který je zároveň obětí trestného činu.

Prohlídku uskutečňuje obvykle lékař, a není-li tomu tak, může ji provést pouze osoba téhož pohlaví. Zákon upřednostňuje, aby prohlídku prováděl lékař, kterého o to požádá orgán činný v trestním řízení. Důvodem vhodnosti provádění prohlídky těla lékařem je to, že při zjišťování stop na těle osoby je často nutné užití odborných znalostí zejména z oboru traumatologie, aby byly náležitě odlišeny skutečné stopy trestného činu od stop, které vznikly na těle z jiných důvodů. Pro lékaře v takovém případě není dána povinnost mlčenlivosti, neboť se o výsledcích prohlídky těla nedověděl v souvislosti s výkonem svého povolání, nýbrž na žádost příslušného orgánu při úkonu trestního řízení. Svědka lze k prohlídce těla donucovat, a to jak pořádkovou pokutou, tak i předvedením, za předpokladu, že je prohlídka těla součástí výslechu.

Výsledky prohlídky těla mohou sloužit jako podklad pro vypracování znaleckého posudku z oboru zdravotnictví.

Na prohlídku těla je navázána další povinnost svědka, a to strpět odběr krve nebo jiný podobný úkon upravený v § 114 odst. 2 TŘ, podle kterého je svědek povinen tento úkon strpět od lékaře či jiného zdravotnického pracovníka, za předpokladu, že s tím není spojeno nebezpečím pro jeho zdraví.

Odběr biologického materiálu, jenž není spojen se zásahem do tělesné integrity svědka (odběr moči, vzorku vlasů, ochlupení, pro tzv. pachovou konzervu pach, atd.), může provést svědek sám, nebo s jeho souhlasem orgán činný v trestním řízení.

Vzhledem ke skutečnosti, že je svědek povinen strpět dle § 114 odst. 3 TŘ provedení potřebných identifikačních úkonů, je možné od svědka požadovat, aby strpěl sejmutí daktyloskopických otisků příslušníkem Policie ČR. V řízení před soudem může být opakované odmítnutí svědka strpět sejmutí daktyloskopických otisků považováno za trestný čin pohrdání soudem.⁵⁰ Vedle daktyloskopických otisků se může jednat např. i o pořizování fotografií či jiných audiovizuálních záznamů, zevní měření těla a zjišťování neobvyklých tělesných znamení. Za identifikaci osoby ve smyslu uvedeného ustanovení se považuje každé objasňování směřující k identifikaci osob, které se zdržovaly na místě činu, tedy i určování, komu patří otisky prstů na tomto místě nalezené. Povinnost strpět úkony potřebné pro takové zjištění se proto může týkat i osob, jejichž totožnost je již známa.⁵¹

3.3.8 Povinnost napsat potřebný počet slov ke zjištění pravosti rukopisu

Další povinností svědka je napsat potřebný počet slov ke zjištění pravosti rukopisu (§ 101 odst. 4 TŘ).⁵² *„Smyslem je získání srovnávacího písemného materiálu pro zjištění pravosti rukopisu svědka, tj. pro ověření, zda rukopis na posuzované*

---

⁵⁰ Srov. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 7 To 49/96.

⁵¹ Srov. tamtéž.

⁵² Blíže JELÍNEK a kol. *Trestní právo procesní*, 5. aktualizované vyd. Praha : Linde Praha, a.s., 2007, s. 351

písemnosti pochází od svědka či nikoli, a to v případě, když má takové zjištění důkazní význam (např. zda svědek napsal či podepsal určitou listinu).“⁵³

Svědék může být na rozdíl od obviněného ke splnění této povinnosti donucován. Takovýto písemný projev svědka nesmí být užit k jinému účelu. Výsledek zkoumání pravosti rukopisu posléze lze použít v řízení jako samostatný důkaz.

3.4 Následky porušení povinností svědka

Svědék má povinnost dostavit se na předvolání k orgánu činnému v trestním řízení a vypovídat o skutečnostech důležitých pro trestní řízení, přičemž musí vypovídat pravdu a nic nezamlčet. K vynucení splnění těchto povinností svědka dává zákon orgánu činnému v trestním řízení právo uložit svědkovi pořádkovou pokutu nebo právo nechat svědka předvést. Jestliže poruší svědek své povinnosti zvláště závažným způsobem, může být trestněprávně odpovědný pro trestný čin zejména křivého obvinění, křivé výpovědi či pohrdání soudem.

Dle § 89 odst. 3 TŘ nelze svědka k jeho povinnostem donucovat nezákonnými prostředky nebo hrozbou jejich použití. Svědek tedy nemůže být fyzicky ani psychicky donucován k podání svědecké výpovědi. Porušení takového zákazu by mělo za následek absolutní neplatnost takto získaného důkazu.

3.4.1 Předvedení

Pokud byl svědek řádně předvolán a bez dostatečné omluvy se nedostavil k výslechu, může být předveden. Na takový následek je nutné svědka v předvolání předem upozornit. Orgán činný v trestním řízení rozhodne, jestli nejprve použije pořádkovou pokutu nebo předvedení. Nejvyšší soud rovněž judikoval, že lze aplikovat oba donucovací instituty zároveň, avšak k institutu předvedení svědka by se měly orgány činné v trestním řízení obracet jen v krajních případech.⁵⁴

---

⁵³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl.* 6. vyd. Praha : C. H. Beck, 2008. s. 894.

⁵⁴ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR, sp. zn. Tpj 32/89.

Předvedení svědka je opatřením a má fakultativní podobu, tj. závisí na činném orgánu, jestli předvedení použije. Jestliže je svědek příslušníkem ozbrojených sil nebo ozbrojeného sboru v činné službě, je zapotřebí požádat jeho velitele či náčelníka, aby sdělil důvod, proč se předvolaný nedostavil, popřípadě aby ho dal předvést (§ 98 TŘ). Svědek může být na rozdíl od obviněného předveden nejen k výslechu, nýbrž i k dalším úkonům, při kterých je jeho přítomnost potřebná.

TŘ výslovně neupravuje, kdo realizuje předvedení svědka. Za použití analogie se bude aplikovat ustanovení o předvedení obviněného podle § 90 odst. 3 TŘ⁵⁵, předvedení neprovádí činný orgán, jenž předvedením zajišťuje přítomnost obviněného, ale tento orgán musí požádat o předvedení příslušný policejní orgán⁵⁶. Během řízení před soudem může kdykoliv předseda senátu požádat policejní orgán o předvedení osoby a policejní orgán má povinnost mu urychleně vyhovět (§ 183 odst. 1 TŘ). Policejní orgán nezkoumá nutnost předvedení či splnění jeho podmínek.

3.4.2 Pořádková pokuta

*„K zajištění nerušeného průběhu trestního řízení a provádění jednotlivých úkonů, jakož i k udržení potřebné autority a důstojnosti jednání slouží uložení pořádkové pokuty.“*⁵⁷ Pořádková pokuta představuje sankci za deliktní chování osoby v rámci trestního řízení. Podle § 66 odst. 1 TŘ každý, kdo přes předchozí napomenutí ruší řízení nebo se k orgánu činnému v trestním řízení chová urážlivě nebo bez dostatečné omluvy neuposlechne příkazu nebo nevyhoví výzvě, které mu byly dány podle TŘ, může být orgánem činným v trestním řízení potrestán pořádkovou pokutou až do výše 50 000 Kč. Z tohoto ustanovení vyplývá, že svědkovi je možné uložit pořádkovou pokutu, pokud se nedostaví k trestnímu řízení bez řádné a důvodné omluvy k orgánu činnému v trestním řízení, odmítne vypovídat, ačkoliv nejsou dány zákonné důvody, či jiným způsobem ohrožuje řádný průběh trestního řízení.

---

⁵⁵ Blíže ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: Komentář. I. díl. 5. vydání.* Praha : C.H.Beck 2005, s. 794.

⁵⁶ Viz §12 odst. 2 TŘ.

⁵⁷ STRÍŽ, I., POLÁK, P., FENYK, J., HÁJEK, R. *Trestní zákoník a trestní řád. Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. 2. díl. Trestní řád.* Praha : Linde Praha a. s., 2010, s. 191.

Pořádkovou pokutou může být svědek donucován k účasti na vyšetření duševního stavu znalcem či napsání potřebného počtu slov.

Plánované novelizace trestního řádu zvyšují výši pořádkové pokuty na dvojnásobek oproti současnému stavu, tj. na 100 000 Kč. „*Výši pořádkové pokuty je nutno určovat s ohledem na princip proporcionality, neboť při jejím ukládání dochází ke kolizi ústavně chráněné hodnoty, jež představuje zajištění řádného průběhu trestního řízení s právem pokojného užívání majetku. Aby zásah do práva vlastnit majetek ze strany veřejné moci neporušoval požadavek šetření podstaty a smyslu ústavně garantovaných práv a svobod, je třeba vzít v úvahu význam plynulosti a naplnění účelu trestního řízení, intenzitu jeho ohrožení nevyhovením předvolání orgánu činného v trestním řízení, jakož i závažnost jednání, pro něž se trestní řízení vede.*“⁵⁸ Pořádková pokuta může být uložena i opakovaně. Proti usnesení o jejím uložení lze podat opravný prostředek, tj. stížnost s odkladným účinkem.

Pořádkovou pokutu lze uložit jak fyzické tak i právnické osobě. Nejvyšší soud stanovil, že „*není možné uložit pořádkovou pokutu svědkovi, který se nemůže účastnit hlavního líčení pro pracovní neschopnost ze zdravotních důvodů, i když se omluvil ze stejného důvodu opakovaně.*“⁵⁹ Příslušníci ozbrojených sil nebo ozbrojeného sboru v činné službě mohou být přenecháni veliteli nebo náčelníku ke kázeňskému potrestání. Obdobná je situace u osob, jež jsou ve vazbě nebo ve výkonu trestu. Ti mohou být přenecháni řediteli věznice ke kázeňskému potrestání.⁶⁰

Pořádkovou pokutu lze uložit i na základě zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství (dále jen jako „ZSZ“). Podle § 16 ZSZ může státní zástupce uložit pořádkovou pokutu až do výše 50 000 Kč osobě, která bez dostatečné omluvy nevyhověla výzvě státního zástupce a nedostavila se k podání vysvětlení, a to i opakovaně.

---

⁵⁸ Nález ÚS, sp. zn. IV. ÚS 31/05.

⁵⁹ Usnesení Krajského soudu v Ostravě, sp. zn. 3 To 81/96.

⁶⁰ Ustanovení § 66 odst. 2 TR.

3.4.3 Trestněprávní odpovědnost

Trestní právo je prostředkem ultima ratio, a proto trestní odpovědnost a s ní spojené trestněprávní důsledky mají být uplatňovány jen ve společensky škodlivých případech, v nichž nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu. Trestné činy, jichž se může svědek v souvislosti s trestním řízením dopustit, jsou uvedeny v Hlavě X, díle 4 trestního zákoníku.

3.4.3.1 Trestný čin křivé výpovědi

Ustanovení § 346 TZ se sestává ze dvou samostatných skutkových podstat, přičemž svědka se týká pouze skutková podstata uvedená v odstavci druhém. Objektivní stránka spočívá v tom, že trestného činu křivé výpovědi se dopustí ten, kdo jako svědek před soudem nebo jiným orgánem činným v trestním řízení uvede nepravdu o okolnosti, která má podstatný význam pro rozhodnutí nebo pro zjištění vyšetřovací komise Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, nebo takovou okolnost zamlčí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo zákazem činnosti. Jednání může mít jak formu aktivní, tj. záměrně poskytnutá nepravda, tak pasivní, tj. záměrné zamlčení podstatných informací. Objektem tohoto trestného činu je zájem společnosti „na spravedlivém zjištění skutkového stavu jako základu zákonného rozhodnutí.“⁶¹

Svědka naplní skutkovou podstatu tohoto trestného činu, pokud i přes poučení nebude vypovídat pravdu či nějakou významnou informaci úmyslně zamlčí. Vzhledem ke skutečnosti, že svědecká výpověď je jedním z nejvýznamnějších důkazních prostředků, křivá svědecká výpověď může zásadním způsobem ztížit či úplně znemožnit dosažení účelu trestního řízení.

„Skutečnost, že pachatel trestného činu, vyslýchaný jako svědek v trestní věci jiného obviněného a vypovídající nepravdu o svém trestném činu, byl řádně poučen o právu odepřít výpověď, má jen procesní význam v tom směru, že takovou výpověď

---

⁶¹ KUČHTA, J. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Zvláštní část.* 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 477.

třeba považovat za důkaz výpovědi svědka podle § 89 odst. 2 a § 97 a násl. TR. Nemá však hmotněprávní význam v tom směru, že se takový pachatel dopouští trestného činu křivé výpovědi podle §346 odst. 2 TZ.“⁶²

K naplnění skutkové podstaty se vyžaduje úmyslná forma zavinění. „*Samotná skutečnost, že tvrzené skutečnosti a údaje svědka jsou v rozporu s jinak objektivně zjištěnými okolnostmi, nestačí vždy pro závěr o úmyslně nepravdivé výpovědi tohoto svědka o konkrétních skutkových okolnostech.*“⁶³

Skutečnost, zdali obviněný uvedl jako svědek v jiné věci nepravdu, musí soud rozhodující o křivé výpovědi vyřešit jako předběžnou otázku, neboť jde o posouzení viny obviněného.

3.4.3.2 Trestný čin křivého obvinění

Ustanovení § 345 TZ upravuje čtyři skutkové podstaty, přičemž v odstavci prvním a druhém nalezneme základní skutkové podstaty, kdy skutková podstata v druhém odstavci je speciální ke skutkové podstatě v odstavci prvním. V třetím a čtvrtém odstavci jsou regulovány kvalifikované skutkové podstaty. Podle § 345 odst. 1 TZ bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta ten, kdo jiného lživě obviní z trestného činu. V tomto případě je jednáním pouhé lživé obvinění ze spáchání trestného činu. Jak již vyplývá z dikce zákona, k naplnění skutkové podstaty nepostačuje lživé obvinění ze spáchání přestupku nebo správního deliktu.

V druhém odstavci je uvedeno, že kdo jiného lživě obviní z trestného činu v úmyslu přivodit jeho trestní stíhání, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta. Pro objektivní stránku skutkové podstaty v prvním odstavci není podstatné, zda k trestnímu stíhání křivě obviněného došlo, a tak zde postačuje i úmysl nepřímý. Pro naplnění druhého odstavce je již nutný speciální úmysl přivodit určité konkrétní osobě trestní stíhání.

---

⁶² Rozhodnutí č. 39/70, nalezeno JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vyd. Praha : Leges, 2009, s. 424.

⁶³ Rozhodnutí Krajského soudu v Plzni, sp. zn. (Rt) 8 To 743/97.

Dle judikatury musí lživé obvinění vystupovat vůči určité osobě, kterou není nutné označit jménem, avšak musí být z daných okolností zřejmé, o koho se jedná. Pachatelem může být kdokoliv. Jedná se tedy o obecný subjekt. Objektem tohoto TČ je *„zájem na řádné činnosti orgánu veřejné moci a zájem na ochraně fyzických osob před nepravdivými útoky na jejich čest, svobodu a další osobnostní práva.“*⁶⁴

3.4.3.3 Trestný čin pohrdání soudem

Trestný čin pohrdání soudem je upraven v § 336 TZ. Objektem je zájem společnosti na zajištění důstojného průběhu jednání před soudem a zaručení nezávislosti soudnictví. Objektivní stránka spočívá v tom, že osoba opakovaně závažným způsobem ruší jednání soudu, při takovém jednání se k soudu chová urážlivě nebo soud znevažuje, nebo bez dostatečné omluvy neuposlechne příkaz nebo výzvu soudu anebo jednání soudu zmaří. Trestní sazba odnětí svobody je stanovena až na dvě léta. Aby byla skutková podstata naplněna, je nutné předmětné jednání učinit opakovaně, tj. alespoň dvakrát, přičemž nezáleží na tom, zdali bylo toto předešlé jednání již sankcionováno pořádkovou pokutou či předvedením. Subjektem může být kdokoliv bez ohledu na procesní postavení při soudním jednání.⁶⁵ Pro naplnění skutkové podstaty postačuje úmysl nepřímý.

3.5 Úvahy de lege ferenda

Právní úpravu práv a povinností svědka v trestním řízení považuje autorka za dostatečnou, praxí ustálenou a judikaturou upřesněnou. V praxi však vždy záleží na konkrétním řízení a v něm zvoleném postupu a na otázce, zda orgán činný v trestním řízení dostatečně zajistí výkon všech práv a řádné plnění zákonem stanovených svědeckých povinností.

---

⁶⁴ KUČHTA, J. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Zvláštní část.* 1. vyd. Praha : C.H.Beck, 2009, s. 476.

⁶⁵ Srov. NOVOTNÝ, O., VOKOUN, R. a kol. *Trestní právo hmotné. II. Zvláštní část.* 5. jubilejní, zcela přepracované vyd. Praha : ASPI, a.s., 2007, s. 372.

Jako negativum však autorka hodnotí absenci výslovného zákonného ustanovení v TŘ týkajícího se práva svědka na právní pomoc. I přes skutečnost, že toto právo je svědkovi garantováno na základě ustanovení čl. 37 odst. 2 LZPS, a rovněž je potvrzeno judikaturou Ústavního soudu (nález II. ÚS 386/04), bylo by vhodné do TŘ vložit ustanovení ve znění: „Svědka má právo na právní pomoc advokáta. O tomto právu musí být svědek řádně poučen.“. Předešlo by se opomíjení tohoto práva a svědkovi by se dostalo vyšší právní jistoty.

Co se týče práv svědka uvedených v § 44a TŘ je autorka toho názoru, že by toto informační právo svědka mělo být překvalifikováno spíše na informační povinnost orgánů činných v trestním řízení, které by měly o předmětných skutečnostech uvedených v tomto ustanovení svědka spravit. K odůvodnění tohoto závěru vede i to, že svědek se může nacházet v nebezpečí, ačkoliv o tom nemá tušení.

Aplikace ustanovení týkajících se obecných povinností svědka, tj. jeho obecné svědecké povinnosti⁶⁶ nečiní vzhledem ke skutečnosti, že jsou v zásadě uceleně obsaženy v hlavě páté TŘ, žádné závažnější problémy. Obdobně je tomu i u účasti svědka na zvláštním způsobu dokazování, kdy je v TŘ výslovná úprava v §104a až 104e TŘ. Složitější situace však nastává u povinnosti svědka strpět nebo se podrobit jiným procesním úkonům, neboť jednoznačně je stanovena jen povinnost svědka podrobit se vyšetření duševního stavu na základě § 118 TŘ. Právní úprava prohlídky těla nebo sejmutí daktyloskopických otisků ponechává však pochybnosti o tom, zdali lze toto ustanovení aplikovat i na osobu svědka. I přes to, že je zde k této otázce soudní i odborný výklad, má autorka za to, že by bylo vhodné výslovně v TŘ uvést, že ustanovení § 114 odst. 1 a 3 TŘ se použije v případě potřeby i na osobu svědka.

---

⁶⁶ Srov. kap. 3.1 této práce.

4 Výslech svědka

Výslech, jehož výsledným produktem je výpověď, je vyšetřovacím úkonem s mimořádným postavením v rámci trestního řízení. Výslech svědka je procesem, jehož cílem je získání relevantní výpovědi, použitelné před soudem jako důkazu. Výpověď představuje „sdělení vyslýchané osoby, učiněné při výslechu a zadokumentované podle příslušných trestně procesních předpisů.“⁶⁷ Nejzákladnějším důkazním prostředkem, pod kterým rozumíme takový prostředek používaný orgány činnými v trestním řízení při dokazování s cílem poznání předmětu důkazu, je vedle výpovědi obviněného právě výpověď svědka, a to ve formě výslechu, který je prováděn orgány činnými v trestním řízení.⁶⁸

Na výslech lze nahlížet z několika úhlů pohledu, a proto je rovněž předmětem několika oborů jako je kromě práva i kriminalistika či forenzní psychologie. S ohledem na zaměření této práce se bude autorka zabývat zejména pohledem z hlediska trestního práva, ačkoliv není možné ostatní obory z důvodu interdisciplinární povahy výslechu ponechat zcela stranou. Trestní právo definuje výslech jako procesní úkon, jehož cílem je z výpovědi získat co nejpřesnější poznatky o předmětné události. Dle plk. Doc. JUDr. Miroslava Němce, Ph.D. je výslech „specifickou metodou kriminalistické praktické činnosti, kterou se získávají o událostech trestných činů či jiných kriminalisticky relevantních skutečnostech informace zafixované ve vědomí člověka.“⁶⁹ Cíl výslechu lze spatřovat v „získání úplné a věrohodné výpovědi v zájmu zjištění skutkového stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti.“⁷⁰

Úpravu procesního postupu při výslechu svědka nalezneme v ustanoveních § 101, § 101a, § 102 a § 103 TR. V trestním řádu tak nalezneme pouze základní juristická pravidla pro realizaci výslechu, a tudíž se podrobněji věnuje problematice taktiky a postupu při výslechu kriminalistika.

---

⁶⁷ PROTIVINSKÝ, M. KLVAŇA, K. *Základy kriminalistiky*. 2. vyd. Praha : Armex Publishing, 2007, s. 84.

⁶⁸ Srov. FRYŠTÁK, M. a kol. *Trestní právo procesní*. Ostrava : Key Publishing, s.r.o., 2009. s. 71.

⁶⁹ NĚMEC, M. *Výslech a taktika jeho provádění ve speciální výslechové místnosti*. Praha : Policejní Akademie České republiky, 2003, s. 7.

⁷⁰ NĚMEC, M. *Kriminalistická taktika pro policisty*. Praha : Nakladatelství Eurounion, 2004, s. 181.

4.1 Příprava a průběh výslechu

Ze základních pravidel provádění výslechu uvedených v § 101 TŘ, jakož i z celého pojetí výslechu vyplývá nutnost před započítím výslechu zvážit orgánem činným v trestním řízení strategii a přípravu výslechu zejména s ohledem na jeho obsah, smysl a žádoucí cíl. Činný orgán by se měl zároveň pokusit obstarat si o svědkovi co možno nejvíce informací, aby mohl adekvátně posoudit, jestli jsou svědkova tvrzení ovlivňována jeho vlastnostmi či dokonce zájmem na výsledku trestního řízení. Vyslýchající orgán by měl rovněž před výslechem posoudit, jestli bude dostačující, že on sám získá určité poznatky o probírané otázce, anebo je vhodné přizvat k výslechu konzultanta či dokonce znalce. Orgán činný v trestním řízení rovněž zajistí přítomnost tlumočnicka, je-li to vzhledem k cizí státní příslušnosti svědka zapotřebí.

Příprava výslechu obsahuje analýzu jednotlivých skupin informací, přičemž se jedná o:

- analýzu případu neboli skutkového děje, a to zejména s ohledem na analýzu rozporů a nejasností, analýzu doposud získaných důkazů atd.;
- analýzu osobnosti vyslychaného za využití údajů z nejrůznějších informačních systémů veřejné správy či informací získaných ze zaměstnání či místa bydliště atd.;
- organizační přípravu mající podobu stanovení data, hodiny a místa výslechu, zajištění přítomnosti vyslychaných osob a nerušeného průběhu výslechu.

Kriminalista by měl v rámci přípravy výslechu důkladně zvážit, jestli je schopen výslech řádně vést, jestli dokáže zabezpečit bezproblémový průběh s kladnými výsledky. Předpokladem úspěšného výslechu je nejen odborná vybavenost vyslychajícího v takové oblasti, jíž se bude výslech týkat, ale i jeho komunikační, improvizace schopnosti a empatie.

Výslech svědka by se měl provádět bez přítomnosti dalších svědků, pokud se nejedná o konfrontaci. Obhájce obviněného má právo účastnit se výslechu svědka a klást mu otázky, přičemž tato okolnost je předpokladem pro použití protokolu o svědecké výpovědi v hlavním líčení (§211 odst. 3, odst. 4 TŘ). Účast obhájci

obviněného při výslechu svědka musí být umožněna i v tom případě, pokud výslech provádí v cizině jiný orgán na základě dožádání. Během výslechu svědka v hlavním líčení může být přítomen obžalovaný, zúčastněná osoba, poškozený, státní zástupce, společný zástupce, obhájce, zákonný zástupce obžalovaného, zmocněnec poškozeného, zúčastněné osoby, znalec či konzultant, přičemž tyto osoby kromě konzultanta mají možnost svědkovi pokládat otázky. Předseda senátu (samosoudce) může za podmínek uvedených v § 215 odst. 2 TŘ umožnit státnímu zástupci, obžalovanému nebo jeho zástupci, aby výslech svědka provedli oni. V průběhu hlavního líčení mají obžalovaný a jeho obhájce právo zajistit si svědky a během hlavního líčení provést jejich výslech. K tomuto však musí soud, a v přípravném řízení činný orgán, požádat, aby takového svědka k výslechu předvolal. Z § 215 odst. 2 TŘ vyplývá, že předseda senátu nemá povinnost jim vyhovět.

„Stádia výslechu lze v souladu s českým trestním řádem rozdělit do tří kategorií: úvodní stádium výslechu, stádium souvislého líčení (monolog), stádium otázek a odpovědí (dialog).“⁷¹

Úvodní stádium

V úvodním stádiu výslechu je zapotřebí splnit procesní podmínky výslechu. V ustanovení § 101 odst. 1 TŘ jsou uvedeny úkony orgánu činného v trestním řízení, jenž má orgán uskutečnit před započítím výslechu. Jedná se o zjištění totožnosti svědka a jeho poměru k obviněnému a stranám řízení. Stranami jsou osoby uvedené v § 12 odst. 6 TŘ. Totožnost svědka se zjistí pokud možno kvalifikovaným způsobem, tj. z průkazu typu občanský průkaz, cestovní pas apod. Totožnost svědka se zaznamená do protokolu.⁷² Poměr k obviněnému je určující pro odepření výpovědi. Je také jedním z kritérií pro posouzení hodnověrnosti svědecké výpovědi.

Během úvodního stádia si vyslychající utváří úsudek o svědkovi, a to zejména ve vztahu ke skutečnosti, zdali chce vypovídat pravdu či nikoliv. V rámci této fáze

---

⁷¹ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 330.

⁷² Zaznamená se jméno, příjmení, místo a den narození, adresa trvalého bydliště, zaměstnání a poměr k obviněnému.

se zároveň vytváří psychologický kontakt mezi vyslychajícím a vyslychaným, který může do značné míry ovlivnit vůli vyslychaného vypovídat pravdivě.

Svědék musí být na začátku výslechu řádně poučen o svých právech a povinnostech, přičemž se jedná o poučení o právu odepřít výpověď, o zákazu výpovědi, o jeho povinnosti vypovídat plnou pravdu a nic nezamlčovat, o významu svědecké výpovědi, jakož i o následcích křivé výpovědi. Poučení rovněž obsahuje označení obviněné osoby, a skutku, kterého se výslech týká, a to za předpokladu že je taková osoba známa a nejedná se o neodkladný a neopakovatelný úkon. Tato poučení musí být svědkovi poskytnuta před každým výslechem či jiným úkonem prováděným za jeho účasti a je nutné jej zaprotokolovat. Bez označení obviněného a skutku, jehož se věc týká, nemůže svědek posoudit, zda má právo odepřít výpověď.

Jestliže svědek nebyl v přípravném řízení řádně poučen a v hlavním líčení odepřel vypovídat, nelze protokol o jeho výpovědi z přípravného řízení přečíst před soudem, a to dle § 211 odst. 4 TŘ.⁷³

Monolog

V druhém odstavci § 101 TŘ nalezneme úpravu první části výslechu svědka, při které se zjišťuje jeho poměr k věci a obviněnému a jiným zúčastněným osobám a při níž má svědek samostatně vypovídat o skutečnostech jemu o okolnostech trestného činu známých. Nejprve se svědkovi umožní, aby sám sdělil, co je mu o předmětném případě známo a jak se o těchto informacích dozvěděl. Potřeba uvedení pramenů předmětných poznatků souvisí se zásadou bezprostřednosti, podle které mají orgány činné v trestním řízení zjišťovat důkazy z pramene nejbližšího dokazované skutečnosti. Uvedení pramenů, z nichž svědek informace získal, může mít za následek zajištění dalších důkazů.⁷⁴

---

⁷³ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR, sp. Zn. 11 To 62/79.

⁷⁴ Srov. MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní*. 3. vyd. Praha : C.H.Beck, 2007, s. 437.

Do monologu svědka by mělo být zasahováno pouze ve výjimečných případech, např. v případě, když svědek příliš odbočí od tématu. Doporučuje se, aby svědek vypovídal o události chronologicky a maximálně podrobně. Svědkovi musí být uskutečnění monologu umožněno, nicméně nemůže být svědek k monologické výpovědi donucován, a tak v případě, že svědek z nejrůznějších důvodů není schopen samostatně vypovídat, přistoupí se rovnou k pokládání otázek. Vyslychající během monologické části výslechu má největší příležitost zjistit, zda svědek mluví pravdu či lže.

Dialog

Po monologické části nastupuje část kladení otázek, které musí být jednoznačně formulovány a měly by být odpovídající rozumové a mravní vyspělosti svědka. Svědkovi nelze pokládat sugestivní a kapciózní otázky. Sugestivní otázky již totiž svědkovi napovídají, jak na ně odpovědět, a to tím, že mu jsou předváděny takové skutečnosti, které mají být zjištěny až na základě výslechu. Kapciózními otázkami jsou úmyslně prezentovány nepravdivé informace s cílem navést svědka, aby vypovídal tak, jak vyslychající orgán potřebuje. Cílem této dialogické části výslechu je zejména odstranění rozporů a nedostatků ve výpovědi, doplnění a upřesnění výpovědi.

Svědka nelze vyslychat takovým způsobem, že vyslychající přečte výpověď jiného svědka a vyslychaný posléze prohlásí, že tato přečtená výpověď může být považována za jeho vlastní. Rovněž není možné, aby svědek ve své výpovědi jen odkázal na obsah svých předešlých vyjádření poskytnutých před zahájením trestního stíhání. Toto však neplatí, pokud takové vyjádření mělo formu neodkladného a neopakovatelného úkonu. Pokud je třeba ověřit pravost rukopisu, může být svědkovi uloženo, aby napsal potřebný počet slov.

Závěrečná část

V této fázi výslechu je svědkovi předložen protokol o výslechu pořízený k přečtení a provedení oprav a doplňků v textu, a posléze k podpisu.

4.2 Protokolace a dokumentace výsledku

Pro protokolaci svědecké výpovědi se subsidiárně užije obecná úprava podle ustanovení § 55 až 57 TŘ a přiměřeně také úprava o protokolaci výpovědi obviněného podle ustanovení § 95 a 103 TŘ. Protokol o výpovědi svědka má svůj význam zejména pro posouzení důkazní hodnoty výpovědi a zachování zákonnosti jeho realizace.

Výpověď se do protokolu zpravidla zapisuje v přímé řeči a v doslovném znění. Protokol je posléze svědkovi předložen k přečtení a je možné ho doplnit. Svědek protokol podepíše na každou jeho stránku. V případě, že se pořizuje protokol při soudním líčení, tak se nejdříve pořizuje zvukový záznam dle § 55b odst. 1 TŘ, z něho poté vznikne přepis vyšším soudním úředníkem či protokolujícím úředníkem. Výpověď svědka se do protokolu znovu nezapisuje v těch částech výpovědi, v nichž jsou totožné s výpovědí učiněnou v přípravném řízení. Státní zástupce či obviněný jsou oprávněni požadovat, aby byl protokol vypracován v doslovném znění (§ 55b odst. 3 TŘ). Tyto osoby se mohou také vzdát opravného prostředku proti rozhodnutí a netrvat na písemném vyhotovení protokolu o hlavním líčení, přičemž v takovém případě vyšší soudní úředník nebo protokolující úředník vypracuje pouze stručný záznam.

„Dokumentace musí vždy obsahovat:

- *název útvaru Policie a číslo spisu;*
- *identifikační údaje vyslychané osoby (v případě utajovaného svědka se vedou odděleně od spisu);*
- *poučení vyslychaného podle jeho procesního postavení;*
- *verifikace skutečnosti, že vyslychaný porozuměl poučení a předmětu výsledku;*
- *stručný a výstižný obsah volné výpovědi vyslychaného, bez stylistických a literárních úprav prováděných vyslychajícím;*
- *doslovná formulace otázek a odpovědí na ně;*

- *verifikace skutečnosti, že vyslychaná osoba měla možnost seznámit se s obsahem protokolu a zda měla k jeho obsahu výhrady či návrhy na doplnění a změny;*
- *čas započetí a ukončení výslechu;*
- *podpisové doložky všech přítomných osob.*⁷⁵

Při výslechu osob nemocných, umírajících a dalších závažných případů je vhodné k zadokumentování výslechu využít i jiné prostředky jako je videozáznam, diktafon, apod. Vyslychaný však o této formě záznamu musí být předem informován.

4.3 Výslech svědka v přípravném řízení

V přípravném řízení ve fázi **prověřování**, tj. před zahájením trestního stíhání, lze provést výslech svědka za podmínek v §158a TŘ jako neodkladný a neopakovatelný úkon na návrh státního zástupce za účasti soudce, nebo je-li zřejmé, že prověřování trestního činu bude trvat delší dobu (§ 158 odst. 9 TŘ), a jestliže jsou důvodné obavy, že výpověď takové osoby může být ovlivněna, nebo jedná-li se o dítě nebo osobu se špatným psychickým stavem.

Dle § 160 odst. 4 TŘ je neodkladným úkonem takový úkon, který vzhledem k nebezpečí jeho zmaření, zničení nebo ztráty důkazu nesnese z hlediska účelu trestního řízení odkladu na dobu, než bude zahájeno trestní stíhání. Neopakovatelným úkonem je takový úkon, který nebude možno před soudem provést. V protokolu o provedení neodkladného nebo neopakovatelného úkonu je třeba vždy uvést, na základě jakých skutečností byl úkon za neodkladný nebo neopakovatelný považován. Soudce odpovídá za zákonnost provedení úkonu a do průběhu úkonu může zasahovat jen za účelem zajištění zákonnosti, tedy jen do formálně-procesního postupu činného orgánu. Zásadně není oprávněn přezkoumávat závěr státního zástupce o tom, že úkon je podle zákona neodkladný nebo neopakovatelný.

---

⁷⁵ PORADA, V. a kol. *Kriminalistika (úvod, technika, taktika)*. 1. vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2007, s. 257.

V této fázi trestního řízení není zpravidla pachatel a ani podezřelý znám, a tak případný obviněný a ani jeho obhájce nemohou uplatňovat práva obhajoby dané LZPS a Evropskou úmluvou o lidských právech⁷⁶. S ohledem na tyto skutečnosti by nebylo možné provést důkaz takovým výsledkem.

Pakliže lze předpokládat, že další prověřování trestního oznámení nebo jiného podnětu k zahájení trestního stíhání bude trvat delší dobu, a to zejména proto, že nebyla zjištěna osoba, u níž je dostatečně odůvodněn závěr, že trestný čin spáchala, a v důsledku toho nelze zahájit trestní stíhání a hrozí ztráta důkazní hodnoty výpovědi, lze vyslechnout jako svědka i osobu, jejíž výpověď má podle odůvodněného předpokladu rozhodující význam pro zahájení trestního stíhání, nasvědčují-li zjištěné skutečnosti tomu, že by mohl být na takovou osobu pro její výpověď vyvíjen nátlak, anebo hrozí z jiného důvodu, že bude ovlivněna její výpověď (§ 158 odst. 9 TŘ). Po zahájení trestního stíhání může policejní orgán tento úkon opětovně provést a obviněnému či jeho obhájci umožnit účast při tomto úkonu, či je poučí o právu požadovat osobní výslech tohoto svědka v řízení před soudem (§ 164 odst. 4 TŘ).

4.4 Podání vysvětlení

Od výslechu svědka je nutné odlišit podání vysvětlení podle § 158 odst. 3 a násl. TŘ. Podání vysvětlení představuje úkon prováděný ve fázi prověřování oznámení policejním orgánem před zahájením trestního stíhání. Rozdíly mezi svědeckou výpovědí a podáním vysvětlení jsou spatřovány zejména v tom, že pro účely trestního řízení před soudem je vysvětlení neprocesním úkonem, a tak soud při rozhodování o vině a trestu z něho nemůže vycházet. Hlavním smyslem podání vysvětlení je poskytnutí určitého návodu pro další postup orgánů činných v trestním řízení. Jestliže se zjistí, že vysvětlující osoba zná rozhodné skutečnosti o předmětném trestném činu, je nutné ji po zahájení trestního stíhání nebo při soudním líčení znovu předvolat a vyslechnout jako svědka.

---

⁷⁶ Srov. Článek 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod: „*Obviněný má právo vyslýchat svědky nebo dát vyslýchat svědky proti sobě a dosáhnout předvolání a výslech svědka ve svůj prospěch za stejných podmínek, jako svědků proti sobě.*“

Pakliže osobou podávající vysvětlení je nezletilá osoba, musí být před započítím podání vysvětlení vyrozuměn jeho zákonný zástupce, pokud se však nejedná o provedení úkonu, jenž nelze odložit a vyrozumění není možné zajistit.

Osoba podávající vysvětlení má při jeho průběhu právo na právní pomoc advokáta. Policejní orgán však nemusí právní pomoc advokáta opatřovat. Jestliže osoba podávající vysvětlení po poučení o právní pomoc advokáta požádá a nemá vlastní prostředky k zajištění spojení, poskytne jí policejní orgán možnost telefonického spojení. Tato skutečnost se zaznamená do úředního záznamu. Právní pomoc při podávání vysvětlení může poskytovat pouze advokát, kterým je osoba zapsaná v seznamu advokátů u České advokátní komory (§ 4 zákona č. 85/1996 Sb. o advokacii, v aktuálním znění).

Orgán činný ve fázi prověřování osobu k podání vysvětlení vyzve s možností uložit osobě pořádkovou pokutu či ji nechat předvést v případě nedostavení se na výzvu orgánu. Ustanovení o zákazu výslechu, právu odepřít výpověď se pro podání vysvětlení použijí obdobně. Osoba podávající vysvětlení je povinna vypovídat pravdu a nic nezamlčet. Pokud tyto povinnosti poruší, může naplnit skutkovou podstatu přestupku křivého vysvětlení dle § 47a odst. 1 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích. Osoby podávající vysvětlení jsou oprávněny požadovat náhradu nutných výdajů podle zvláštního předpisu totožně jako svědek (§ 158 odst. 9 TŘ).

O obsahu vysvětlení, jenž nemá povahu neodkladného a neopakovatelného úkonu, se sepíše úřední záznam, který se založí do spisu. Není-li trestním řádem stanoveno jinak, nelze úřední záznam použít jako důkaz v řízení před soudem ani nemůže být při výslechu dané osoby přečten nebo jinak konstatován jeho obsah.⁷⁷

4.5 Právní úprava dle § 211 trestního řádu

Jestliže k opakování výslechu po zahájení trestního stíhání nedojde, lze protokol o tomto výslechu v hlavním líčení číst za předpokladu, že soud nepovažuje osobní

---

⁷⁷ §158 odst. 6 TŘ.

výslech za nutný a státní zástupce i obžalovaný s tímto postupem souhlasí,⁷⁸ nebo také tehdy, kdy taková osoba zemřela nebo se stala nezvěstnou, pro dlouhodobý pobyt v cizině nedosažitelnou, nebo onemocněla chorobou, která natrvalo nebo po dohlednou dobu znemožňuje její výslech⁷⁹, nebo bylo-li zjištěno, že taková osoba byla předmětem násilí, zastrašování, podplácení či příslibů jiných výhod a tak vedena k tomu, aby nevypovídala nebo vypovídala křivě, či byl-li obsah výpovědi ovlivněn průběhem výslechu v hlavním líčení, zejména v důsledku chování obžalovaného nebo přítomné veřejnosti.⁸⁰ Toto ustanovení má zásadní význam zejména u závažnějších trestných činů, neuplatní se však ve zkráceném řízení. Pokud by předseda senátu přečetl protokol o výpovědi z přípravného řízení, aniž by byly splněny předpoklady uvedené v § 211 TŘ, mělo by to za následek absolutní neúčinnost důkazu.

V prvním odstavci předmětného ustanovení je jako důvod opravňující čtení protokolu o výpovědi z přípravného řízení před soudem uvedeno přesvědčení soudu, že výslech svědka není nutný. Předseda usuzuje tento závěr zejména s ohledem na úvahy, jak může výpověď svědka přispět k hodnocení celé důkazní situace, zdali se jedná o ojedinělý důkaz nebo je jeden z několika obdobných důkazů. Dalším předpokladem je souhlas státního zástupce a obžalovaného a současně skutečnost, že byl úkon proveden v souladu se zákonem. Tento souhlas spolu s přesvědčením absence nezbytnosti musejí být dány kumulativně. V případě, že se obžalovaný neúčastní soudního jednání, aniž by mu v tom bránily nějaké zákonné překážky, nebo nedůvodně jednání opustí, má předseda senátu možnost k takovému postupu přistoupit jen se souhlasem státního zástupce. Na tyto následky nepřítomnosti obžalovaného musí být obžalovaný upozorněn. Vzhledem ke skutečnosti, že takový souhlas musí být dán zřetelně, jasně a srozumitelně, musí být dán obžalovaným osobně. V tomto se nemůže dát obžalovaný zastoupit svým obhájcem. Pokud by šlo o více spoluobžalovaných, protokol by bez jejich souhlasu mohl být čten, jestliže se k jednání nedostavil žádný z nich. Autorka však dochází k závěru, že i v případě, že budou splněny všechny shora uvedené předpoklady, neznamená to, že předseda senátu číst protokol musí a nesmí svědka osobně vyslýchat.

---

⁷⁸ § 211 odst. 1 TŘ.

⁷⁹ § 211 odst. 2 písm. a) TŘ.

⁸⁰ § 211 odst. 3 písm. b), c) TŘ.

Druhý odstavec § 211 TŘ upravuje obligatornost takového postupu, neboť se jedná o objektivní překážky výsledku svědka během hlavního líčení.

Dalšími důvody pro možnost čtení protokolu o výpovědi z přípravného řízení před soudem jsou situace, kdy svědek odmítne před soudem vypovídat, aniž by k tomu měl právo, nebo kdy se jeho výpověď v podstatných částech odlišuje od toho, co vypověděl v přípravném řízení, a to oboje při splnění podmínky, že byl úkon proveden tak, jak vyžaduje zákon. Pokud svědek při své výpovědi během hlavního líčení některé skutečnosti neuvádí, ačkoliv je v přípravném řízení uvedl detailně, je pravděpodobné, že příčinou bude delší časový odstup. V takovém případě by se měl předseda senátu po souvislém vylíčení svědka vhodným způsobem zeptat. Naopak jestliže svědek během soudního jednání uvádí ve své výpovědi informace zcela odlišné či dokonce opačné od jeho předchozích tvrzení, nebo pokud vynechává celé pasáže, i když na detaily si vzpomíná zcela přesně, je vhodné, aby soudce svědka na rozpor ve výpovědích upozornil a optal se ho na jejich příčinu. Způsoby nepřípustného ovlivňování jsou příkladmo uvedeny v odstavci třetím písm. b). Ze zákona vyplývá, že pouze pravděpodobné zastrašování nebude pro tento postup dostačující, neboť předseda senátu může rozhodnout až na základě určitých důkazů o zastrašování. Působení na výpověď svědka uvedené pod písm. c) nedosahuje takové intenzity jako jednání dle písm. b). Pro ilustraci lze uvést situaci v soudní síni obsazené velkou skupinou přátel obžalovaného s nechvalně známou agresivní pověstí. Svědeckou výpověď může velmi negativně ovlivnit i mediální zájem, kdy novináři pořizují o průběhu výsledku zvukové a audiovizuální záznamy.⁸¹

Odstavec čtvrtý obsahuje podmínky pro čtení předešlé výpovědi za předpokladu, že svědek až v řízení před soudem odepře vypovídat dle § 100 TŘ, ačkoliv tohoto práva po řádném poučení během přípravného řízení nevyužil. V protokolu o výsledku z přípravného řízení musí být obsaženo výslovné prohlášení svědka, že takového svého práva nevyžívá. Během hlavního líčení musí svědek jednoznačně uvést, že práva odepřít výpověď využívá včetně uvedení důvodu.

---

⁸¹ K pořizování záznamů je veřejnost oprávněna po předchozím svolení předsedy senátu.

4.6 Předestření výpovědi

Pokud není splněna žádná z podmínek uvedených v § 211 TŘ a svědek se odchyluje v podstatných bodech od své dřívější výpovědi, lze protokol o jeho dřívější výpovědi předestřit (§ 212 TŘ). Předseda senátu nejdříve svědka upozorní na rozpory s jeho předchozí výpovědí a reprodukuje, nikoliv doslovně přečte, předmětnou pasáž. Svědka posléze vyzve, aby se k tomuto vyjádřil. Smyslem předestření je možnost posoudit hodnověrnost dotyčného svědka a pravdivost výpovědi poskytnuté během hlavního líčení.

Tento postup není možný pro úřední záznam o podaném vysvětlení dle § 158 odst. 6 TŘ a osobě, která podala vysvětlení a posléze je soudem vyslýchána jako svědek, není možné záznam předestřit. Skutečnost, zdali byl u podání vysvětlení přítomen obhájce, není pro tento zákaz relevantní.

4.7 Výslech svědka v hlavním líčení

Svědecká výpověď naplňuje zásadu ústnosti a v řízení před soudem dokonce i zásadu bezprostřednosti. Jestliže svědek poskytuje výpověď poprvé v rámci výslechu během hlavního líčení, je nutné zajistit, aby nebyl přítomen výslechu obviněného a ostatních svědků, a to z důvodu možného ovlivnění jeho výpovědi. Po prezenci vyzve předseda senátu svědky, aby opustili jednací síň, a poté je jednotlivě předvolává k výslechu, který následuje po výsleších ostatních svědků a obžalovaného. Zároveň se doporučuje na počátku jednání optat se obžalovaného, zdali bude někoho z přítomné veřejnosti navrhopvat jako svědka. Taková osoba bude rovněž požádána, aby opustila místnost a vrátila se až na základě pozvání soudu. Předseda senátu by měl řízení organizovat takovým způsobem, aby v případě značné mnohosti svědků či komplikovanějšího řízení, nemuseli být všichni svědci předvoláni na stejný čas, nýbrž s patřičnými rozestupy korespondujícími s předpokládanou délkou výslechu jednotlivých svědků. Popřípadě je pozvat i na jiný den.

O situacích, při nichž lze namísto výslechu číst protokol o předešlé výpovědi svědka bylo pojednáno shora. Výslech svědka provádí předseda senátu, popř. samosoudce. Za podmínek stanovených v § 215 odst. 2 TŘ důkazní prostředek výslechem svědka může provést státní zástupce, obžalovaný nebo obhájce. Podle § 215 odst. 1 TŘ strany, jejich obhájci a zmocněnci, popř. zákonní zástupci mají právo pokládat vyslýchanému svědku otázky, a to zpravidla následně po skončení dotazování ze strany předsedy senátu (samosoudce) a ostatních členů senátu.

Předseda senátu disponuje určitými procesními opatřeními sloužícími k ochraně svědka.⁸² V ustanovení § 209 odst. 1 TŘ je používáno pojmu opatření vhodná k zajištění bezpečnosti svědka. Vzhledem k tomu, že je tento pojem značně široký, dává to předsedovi senátu právo, užít takový prostředek, který co možno nejefektivněji zajistí absenci ohrožení svědka v souvislosti s jeho svědeckou výpovědí. Předseda senátu není vázán pro užití těchto prostředků výslovným sdělením obavy svědka, nýbrž postupuje tak na základě vlastní úvahy s ohledem na okolnosti případu. Předseda senátu tak má možnost nařídit, aby byly obžalovanému ponechány pouta v jednacím sále, anebo zajistí přítomnost justiční stráže či může z jednacích síní vyloučit veřejnost. Podle § 209 TŘ je možné obžalovaného na dobu výslechu svědka z jednacích síní vykázat, jestliže je obava, že v jeho přítomnosti svědek nebude vypovídat pravdivě, nebo jestliže jde o výslech svědka, jemuž nebo osobě jemu blízké hrozí újma na zdraví, smrt nebo jiné vážné nebezpečí. Tímto opatřením však nesmí vzniknout kolize s právem na spravedlivý proces a právem na rovnost stran, a tak je obžalovaný po návratu do jednacích síní seznámen s obsahem svědkovy výpovědi. Zároveň je oprávněn se k výpovědi vyjádřit a prostřednictvím předsedy senátu klást svědkovy doplňující otázky. Vykázat z jednacích síní lze v případě shora uvedeném pouze obžalovaného, nikoli jeho obhájce. Zachování všech těchto práv obžalovaného se zaznamená do protokolu z hlavního líčení. V opačném případě by se jednalo o podstatnou vadu řízení, jež by mohla mít za následek zrušení rozsudku soudu v odvolacím řízení.

---

⁸² Blíže kap. 6 této práce.

4.8 Zvláštní druhy výslechových situací

Při provádění výslechu svědka je nutné přihlídnout zejména k jeho věku, fyzickým a psychickým předpokladům. Výslech některých kategorií svědků, kteří mohou být trestním řízením více dotčeni, vyžaduje zvláštní přístup a klade i zvláštní nároky na odbornost vyslychajícího.

4.8.1 Výslech osoby mladší patnácti let

Začátkem 20. století byla svědecká způsobilost dětí zpochybňována. Bylo namítáno, že výpověď dítěte je značně nepřesná a fantazijní. *„Další vývoj však poukázal v rámci výzkumů psychologů a rozsáhlé výslechové praxe, že děti jsou běžně (tzn. nikoli výjimečně nebo zřídka) způsobilé poskytnout věrohodnou výpověď.“*⁸³ V současnosti je výslech dítěte postaven na roveň výslechu dospělého člověka. Nejnižší věková hranice svědecké způsobilosti není stanovena, a tudíž *„je na orgánu činném v trestním řízení, aby v každém jednotlivém případě posoudil tělesný a duševní vývoj dítěte a dle toho o jeho způsobilosti rozhodl.“*⁸⁴

Základní zásady výslechu osoby mladší patnácti let upravuje § 102 TŘ. Ke svědkovi, jenž je dítětem nelze přistupovat stejně jako k dospělé osobě. Osoba mladší patnácti let musí být poučena, přičemž se takové poučení provede přiměřeně jejímu věku. V případě, že se výslech bude týkat okolností, způsobilých vzhledem k jejímu věku ovlivnit její psychický a mravní vývoj, přibere se za účelem řádného provedení k výslechu pedagog nebo jiná odborná osoba. Pedagogem se rozumí osoba odlišná od osoby vyslychajícího, která má odpovídající pedagogické vzdělání a praxi. V případě jiné takové osoby se může jednat např. o dětského psychologa či dětského psychiatra. Tyto osoby musí být přítomny celému výslechu, ne jen části.⁸⁵ Opomenutí přibrání těchto osob je podstatnou vadou úkonu. Jestliže je to vzhledem k okolnostem žádoucí, přibere se k výslechu rodič vyslychaného dítěte. Přítomnost rodičů je však dosti sporná a musí být její vhodnost řádně posouzena, neboť mnohdy se může

⁸³ ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie*. Praha : EUROUNION, 1998, s. 206.

⁸⁴ Rozhodnutí NS ČSR, sp. zn. Zm I 401/25.

⁸⁵ Srov. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: Komentář. I. díl. 5. vyd.* Praha : C.H.Beck, 2005, s. 837.

vyslychaná osoba před rodičem stydět, což má negativní vliv na výpovědní hodnotu svědka. Přibrané osoby jsou oprávněny dle § 102 odst. 1 TŘ navrhnout odložení úkonu na pozdější dobu a v průběhu provádění takového úkonu navrhnout jeho přerušeni nebo ukončení, pokud by provedení úkonu nebo pokračování v něm mělo nepříznivý vliv na psychický stav vyslychané osoby. Nehrozí-li nebezpečí z prodlení, orgán činný v trestním řízení takovému návrhu vyhoví.

Pakliže dítě odmítne vypovídat, nedostaví se k výslechu nebo jinak poruší svou svědeckou povinnost, nelze jej k jejich splnění donucovat nebo jej trestně stíhat.

U svědka dítěte je velmi důležitý zejména první výslech, který by měl být učiněn zvláště šetrně a zároveň tak, aby se nemusel opakovat. S ohledem na tuto skutečnost je zapotřebí výslech řádně připravit a nechat výslech provádět osobou proškolenou na tento druh výslechu. Tento postup je předepsán nikoli pro každý výslech osoby mladší patnácti let, nýbrž jen v situaci, když je taková osoba vyslychána o okolnostech, *„jejichž ožívování v paměti by vzhledem k věku mohlo nepříznivě ovlivňovat její duševní a mravní vývoj.“*⁸⁶ V dalším řízení se svědek - dítě vyslechne opětovně jen v nutných případech. Dle § 102 odst. 2 TŘ lze v řízení před soudem na základě rozhodnutí soudu provést důkaz přečtením protokolu i bez podmínek uvedených v § 211 odst. 1 a 2 TŘ, a to za předpokladu, že byly splněny všechny náležitosti dle TŘ pro výslech svědka. Nedojde-li k přečtení protokolu o výpovědi svědka z přípravného řízení pro nesplnění podmínek uvedených v § 211 odst. 4 TŘ, nemůže k takové výpovědi při rozhodování přihlížet, i když okolnosti v ní uváděné svědčí proti obviněnému nebo v jeho prospěch.⁸⁷

Přečtení protokolu jak je uvedeno výše lze však provádět pouze v nutných případech, neboť představuje výjimku zásady ústnosti. *„Posouzení, zda jde o takový případ, bude záležet na všech okolnostech konkrétní trestní věci, a zejména na důkazní situaci. Jedním z důvodů může být nutnost respektovat právo obviněného na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 odst. 3 písm. d) ÚOchrLP, podle něhož má obviněný právo vyslychat nebo dát vyslychat svědky proti sobě a dosáhnout předvolání a výslech*

⁸⁶ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: Komentář. I. díl. 5. vyd.* Praha : C.H.Beck, 2005, s. 836.

⁸⁷ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 3 Tz 39/76.

svědků ve svůj prospěch za stejných podmínek jako svědků proti sobě (srov. ÚS 142/2004-n.) K argumentaci tam uvedené je třeba ovšem dodat, že právo na spravedlivý proces není nadřazeno jinému základnímu lidskému právu, a to právu na zvláštní ochranu dětí zaručenému jak v čl. 32 odst. 1 větě druhé LPS, tak i ve zvláštní mezinárodní smlouvě, která má přednost před zákonem a je bezprostředně závazná ve smyslu čl. 10 Úst a kterou je Úmluva o právech dítěte (publikovaná pod č. 104/1991 Sb.) – srov. ÚS 41/1997-n. Přitom je zjevné, že ustanovením § 102 TrŘ je realizována právě tato zvýšená ochrana dětí, proto jeho uplatnění nelze podmiňovat jen hlediskem ustanovení čl. 6 odst. 3 písm. d) ÚOchrLP.⁸⁸

Výslech osoby mladší než 15 let o okolnostech uvedených v § 102 TrŘ může být za podmínek § 158a TrŘ a § 160 odst. 4 TrŘ rovněž úkonem neodkladným nebo neopakovatelným.⁸⁹ I přesto nelze tento důkaz provést před zahájením trestního stíhání, jestliže je osoba, jež má být obviněna, známá a zahájit proti ní trestní stíhání je možné.

Policejní orgány užívají i speciálních výslechových místností k výslechu dětí.⁹⁰ Výslechová místnost má v dítěti budit pocit bezpečí a měla by ho uklidňovat. Je vhodné, aby v ní byly hračky, knížky a obrazy. Pomůckou využívanou obzvláště při výslechu sexuálně zneužitých dětí nebo dětí, které byly svědkem této trestné činnosti, dále osob mentálně postižených a osob se sníženou verbální komunikací, jsou figurky „Jája a Pája“.⁹¹ Vyslychající osoba by měla užívat slovník dítěte a kontrolovat jak svou, tak svědkovu nonverbální komunikaci. U dětí může být komplikacím faktorem výslechu snadná ovlivnitelnost, neboť děti se často snaží odhadnout očekávání vyslychajícího a vyhovět mu, což může vést k situaci, že dítě uvede ne to, co si myslí, ale to, co si myslí, že chce vyslychající slyšet. Je zde na místě věnovat zvýšenou pozornost vystříhání se sugestivních a kapiózních otázek.

---

⁸⁸ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: Komentář. I. díl.* 5. vyd. Praha : C.H.Beck, 2005, s. 906

⁸⁹ Srov. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: Komentář. I. díl.* 5. vyd. Praha : C.H.Beck, 2005, s. 836.

⁹⁰ Jedna z prvních specializovaných výslechových místností pro výslech dětí byla vybudována na Územním odboru Policie České republiky v Rychnově nad Kněžnou.

⁹¹ Viz příloha č. 1.

Pokud dítě v průběhu řízení dovrší 15 let věku, aplikují se obecná ustanovení o výslechu svědka. Vada přípravného řízení spočívající v tom, že výslech svědka, jímž byla osoba mladší 15 let, byl proveden bez dodržení podmínek uvedených v zákoně, však není zhojena tím, že tato osoba mezitím dovršila 15. rok věku.⁹²

4.8.2 Výslech mladistvého svědka

Mladistvým se rozumí osoba ve věku od patnácti do osmnácti let. Pro výslech mladistvého platí obecné náležitosti výslechu svědka, avšak je třeba jim poskytnout obdobnou ochranu jako dětem. Mladiství mohou být také ovlivňováni. S přibývajícím věkem sugestibilita klesá. Ačkoliv to TŘ neuvádí, jsem toho názoru, že by bylo vhodné provést výslech tak, aby nemusel být opakován, jestliže se jedná o okolnosti dle § 102 TŘ, které by mladistvého traumatizovaly.

4.8.3 Výslech osoby staré, nemocné a umírající

Při výslechu staré osoby se velmi důležitým jeví navození pocitu důvěry mezi jí a vyslychajícím. Vyslychající osoba by měla klást otázky šetrně a přizpůsobit průběh výslechu stavu osoby, přičemž se může výslech provést například přímo doma u této osoby. Výslech by neměl být bezdůvodně protahován. Problémem však může být skutečnost, že staré osoby často odbíhají od tématu, mají sklony k tomu, vyjadřovat se ze široka a domýšlet si skutečnosti, kterými vyplňují mezery v paměti. I přesto by mělo být takovému svědkovi umožněno volně vypovídat a případně ho jen mírně regulovat. Starší osoby jsou rovněž zvýšeně sugestibilní, a tudíž by si měl dávat vyslychající pozor na formulaci a obsah otázek. U starých osob musí vyslychající také počítat s možným výskytem větší náladovosti.

Výslech osob nemocných a zraněných se postupuje s ohledem na jejich zdravotní stav. K výslechu těchto osob může docházet i v nemocnici či v jiném léčebném zařízení nebo doma u těchto osob. Jestliže to okolnosti dovolí, měl by se výslech uskutečnit v samostatném pokoji s omezením všech rušivých vlivů.

---

⁹² Srov. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 7 To 181/93.

Při výslechu se také zohledňuje to, že osoby mohou být pod vlivem léků a mělo by být náležitě posouzeno, jestli je taková osoba vůbec k výpovědi schopná. O přípustnosti výslechu této osoby rozhoduje pouze lékař, který je výslechu přítomen a na závěr společně s vyslychaným a vyslychajícím podepisuje protokol. I v tomto případě by neměl být výslech zbytečně prodlužován.

Výslech umírajících osob může probíhat podobně jako u nemocných a zraněných osob i v nemocničním prostředí či v domácnostech. S takovými svědky je nutné jednat opravdu taktně a se snahou je neunavovat ani nerozčilovat. Výslech by měl být proveden tak, aby byly zjištěny všechny podstatné skutečnosti, neboť výslech nebude třeba již vůbec možné opakovat.

4.8.4 Výslech psychicky narušené osoby

Skutečnost, že je osoba psychicky postižená ještě automaticky neznamená, že je nezpůsobilá k výslechu. Výslech se může uskutečnit i ve specializovaném psychiatrickém zařízení za účasti lékaře. Jestliže se výslech provádí mimo takové zařízení, měl by se k výslechu přibrat psychiatr či psycholog. Otázky mají být jasné, jednoduché a srozumitelné.

4.8.5 Výslech těhotné ženy

Výslech těhotné ženy je nutné přizpůsobit jejímu zdravotnímu stavu. Výslech by měl trvat co nejkratší dobu s případnými přestávkami. Je třeba dbát na to, aby se těhotná svědkyně nestresovala a nerozčilovala.

4.8.6 Výslech svědka - poškozeného

Poškozeným je ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majtková, morální nebo jiná škoda. U těchto osob se nesmí zapomínat na jejich osobní zainteresovanost a je nutné u nich důkladněji posuzovat jejich hodnověrnost.

5 Korunní svědek a spolupracující obviněný

5.1 Korunní svědek

Korunního svědka lze charakterizovat jako „*spolupachatele trestného činu nebo účastníka na trestném činu, který uzavře s orgány činnými v trestním řízení dohodu o tom, že bude pravdivě vypovídat ve prospěch obžaloby a přispěje tak k odhalení či usvědčení jiného spolupachatele (účastníka), a který je za podání takového svědectví státem „honorován“ tím, že mu poskytne privilegium nestíhatelnosti, beztrestnosti nebo zmírnění trestu nebo výkonu trestu, event. též zvláštní ochranu před pomstou.*“⁹³ Pachatel trestného činu se tedy s orgány dohodne na poskytnutí informací, které významným způsobem přispějí k usvědčení spolupachatele nebo spolupachatelů zvláště závažného činu výměnou za beztrestnost nebo jiné protiplnění. Institut korunního svědka představuje jisté „*prolomení zásad legality a oficiality trestního řízení ve prospěch zásady oportunity, přesto lze vycházet z myšlenky, že zájem státu na rozbití zločineckých struktur, do nichž je v důsledku jejich organizace a závazku mlčenlivosti obtížné proniknout, převyšuje zájem státu na postihu jednotlivce, který se přímo či nepřímo na trestné činnosti podílel, a který umožnil odhalení a usvědčení spolupachatelů, často i organizátorů a řídicích osob organizovaných skupin nebo jiných zločineckých organizací.*“⁹⁴

Právní úpravu korunního svědka předvídá Úmluva OSN proti mezinárodnímu organizovanému zločinu z roku 2000, Rezoluce Rady EU č. 497Y0111 (01) ze dne 20. 12. 1996. V TR je s účinností od 1. 1. 2010 zakotven institut spolupracujícího obviněného. V poslední době byly zaznamenány legislativní změny zavádějící institut korunního svědka do TR. Návrh změny zákona upravující tento institut byl poslaneckou sněmovnou dne 16. 3. 2011 zamítnut.

---

⁹³ MUSIL, J. *Korunní svědek - ano či ne*. Trestní právo, ročník 2001, č. 4, s. 21.

⁹⁴ Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů (korunní svědek), tisk poslanecké sněmovny č. 802.

Tento návrh upravoval dočasné přerušování trestního stíhání a úplné zastavení trestního stíhání, o nichž by mohl rozhodnout státní zástupce jen s předchozím písemným souhlasem nejvyššího státního zástupce, a to výhradně v případě zločinu, na něž je stanoven trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let, který by byl spáchán členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny nebo k objasnění taxativně uvedených trestných činů.

Státní zástupce by hodnotil převážně poměr mezi závažností objasňovaného trestného činu a trestného činu, ke kterému se obviněný přiznal. Dále by přihlížel k následkům trestného činu, k osobě pachatele a k okolnostem případu. Tento institut znamená závažný zásah do zásad trestního řízení, a tak jsou na místě obavy z jeho zneužití. Předmětný návrh pojednával i o případech, kdy se osobě status korunního svědka nepřizná, ačkoliv splnila požadované podmínky. Takovými situacemi by byly případy, kdy a) trestný čin, k němuž se osoba doznala, je závažnější než objasňovaný, b) doznávající se osoba je organizátorem nebo návodcem či se na objasňovaném trestném činu podílela největším dílem, c) trestným činem, k němuž se obviněný přiznal, byla úmyslně způsobena smrt nebo těžká újma na zdraví, d) obviněný splňuje předpoklady mimořádného zvýšení trestu odnětí svobody.

O úplném zastavení trestního stíhání by státní zástupce rozhodl, až v případě, že by obviněný opravdu před soudem vypověděl plnou pravdu, která by významně přispěla k objasnění trestného činu. Dále za předpokladu, že by vydal prospěch získaný trestným činem nebo nahradil způsobenou škodu, popř. alespoň uzavřel dohodu o jejím odškodnění. Dalším předpokladem je, že v mezidobí od svého přiznání nespáchal žádný jiný úmyslný trestný čin. Státní zástupce by o zastavení stíhání rozhodnul jen s písemným souhlasem nejvyššího státního zástupce. Pokud by obviněný předpoklady nesplnil, v trestním stíhání by se pokračovalo dále. Proti usnesení o zastavení nebo o pokračování trestního stíhání by bylo možné podat stížnost.

5.2 Spolupracující obviněný

V návaznosti na snahu zefektivnit objasňování zvláště závažných zločinů byl s ohledem na § 58 odst. 4 TZ zaveden do právního řádu ČR novelizačním zákonem č. 41/2009 Sb. institut spolupracujícího obviněného. Vymezení pojmu a podmínky aplikace jsou uvedeny v § 178a TŘ. V TZ nalezneme hmotněprávní důsledky související s druhem a výměrou trestu či polehčující okolností dle § 41 písm. m) TZ. Hlavním cílem tohoto institutu je „*snaha dosáhnout usnadnění vyšetřování v případech závažných forem trestné součinnosti, kdy orgány činné v trestním řízení mají velmi omezené možnosti a prostředky, jak s tímto jevem bojovat, zejména vzhledem ke skutečnosti, že v rámci organizovaných zločineckých struktur panuje přísná povinnost mlčenlivosti, jejíž porušení se v tom nejzazším případě trestá smrtí. Odhalit a odsoudit členy těchto skupin, kteří jsou v rámci hierarchie na těch nejvyšších stupních, se tak stává úkolem téměř nemožným.*“⁹⁵

Dle § 178a TŘ může státní zástupce v řízení o zločinu označit v obžalobě obviněného za spolupracujícího, pakliže

- obviněný oznámil státnímu zástupci skutečnosti, které jsou způsobitelné významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny a zaváže se podat jak v přípravném řízení, tak i v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o těchto skutečnostech,
- dozná se k činu, pro který je stíhán, a nejsou-li důvodné pochybnosti o tom, že jeho doznání bylo učiněno svobodně, vážně a určitě, a
- prohlásí, že souhlasí s tím, aby byl označen jako spolupracující obviněný,

a považuje-li státní zástupce takové označení za potřebné vzhledem k

- povaze trestného činu, k jehož objasnění se obviněný zavázal,
- trestnému činu, k němuž se obviněný doznal, a

---

⁹⁵ COUFALOVÁ, B. *Hmotněprávní instituty pro boj s organizovaným zločinem podle nového trestního zákoníku*. Bulletin advokacie, ročník 2009, č. 10, s. 84.

- okolnostem případu, zejména zda a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal, a jaké následky svým jednáním způsobil.

Dle § 178a odst. 3 TŘ musí státní zástupce obviněného před tím, než ho označí jako spolupracujícího, vyslechnout v souvislosti s obsahem oznámení, s jeho doznáním a s důsledky svého postupu, zároveň ho poučí o svých právech a vysvětlí mu podstatu tohoto institutu včetně jeho povinnosti setrvat na svém doznání a dodržet své závazky plynoucí mu z tohoto postavení. Poučí ho rovněž o tom, že v případě, že poruší své závazky, bude postavení spolupracujícího obviněného zbaven.

Jestliže obviněný splní všechny zákonné podmínky, promítne se to při stanovení druhu a výměry trestu. Soud obligatorně zohlední význam přispění spolupracujícího obviněného k objasnění či zabránění v pokusu nebo v dokonání zvláště závažného trestného činu, čímž mu je možné uložit mírnější druh trestu či trest v nižší výměře s ohledem na § 41 písm. m) TZ nebo dokonce mimořádně snížit pod dolní hranici trestní sazby dle § 58 odst. 4 TZ.⁹⁶ K aplikaci polehčující okolnosti podle § 41 písm. m) TZ se přistoupí v případě, že přispění spolupracujícího obviněného nebyla tak významná, aby bylo důvodné mimořádné snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby.

Státní zástupce může dle § 178a odst. 2 TŘ v obžalobě navrhnout upuštění od potrestání, pokud spolupracující obviněný nespáchal trestný čin, který je závažnější než zločin, k jehož objasnění přispěl, jestliže se nepodílel jako organizátor nebo návodce na spáchání zločinu, k jehož objasnění přispěl, pokud jím nezpůsobil úmyslně těžkou újmu na zdraví nebo smrt a pokud nejsou důvody pro mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody, pokud to považuje za nezbytné s ohledem na všechny okolnosti, zejména vzhledem k povaze trestného činu uvedeného v doznání obviněného v porovnání s trestným činem, k jehož objasnění se obviněný zavázal, k míře, v jaké může spolupracující obviněný přispět k objasnění zločinu spáchaného členy

---

⁹⁶ Srov. PÚRY, F. *Některé změny při ukládání trestu podle nového trestního zákoníku*. Trestněprávní revue, 2010, ročník 9, č. 1, s. 5.

organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny, k významu jeho výpovědi pro dané trestní řízení s ohledem na shromážděné důkazy, k osobě obviněného a k okolnostem případu, zejména zda a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal, a jaké následky svým jednáním způsobil.

5.3 Úvahy de lege ferenda k institutu korunního svědka a spolupracujícího obviněného

Autorka je toho názoru, že institut spolupracujícího obviněného je jako prostředek v boji s organizovaným zločinem málo efektivní, neboť nabídka orgánů činných v trestním řízení představující „pouhé zmírnění“ trestu se jeví ve srovnání s hrozícími následky od členů podílejících se na organizovaném zločinu jako značně nevyrovnaná a motivační prvek pro obviněného, aby spolupracoval s orgány, tak do jisté míry pokulhává. Další skutečností, která snižuje motivační funkci institutu spolupracujícího obviněného, je to, že jestliže dojde ze strany obviněného k doznání, mají orgány činné v trestním řízení možnost a nikoliv povinnost aplikovat následky spojené s tímto institutem, což obviněného zbavuje jistoty. Definitivní přiznání výhod se váže na splnění stanovených podmínek, jejichž posouzení je věcí volného uvážení ze strany orgánu činných v trestním řízení.

I přes shora uvedené autorka hodnotí zavedení spolupracujícího obviněného do právního řádu jako krok správným směrem, který nabízí alespoň určité nástroje pro boj s organizovaným zločinem, ačkoliv se domnívá, že institut korunního svědka, v jiných státech Evropy včetně Slovenska nalezneme nezářídka kdy. Institut korunního svědka se vyznačuje vyšším motivačním stupněm pro obviněného spočívající v nabízené beztrestnosti. V roce 2011 byly zaznamenány legislativní snahy o přijetí novely zákona, jež by měla institut korunního svědka do právního řádu ČR zavést, nicméně k jejímu přijetí nedošlo. Odpůrci tohoto institutu namítají, že jeho aplikace by odporovala zásadě, že každý zločin by měl být potrestán. Oponenti rovněž často poukazují na možnost zneužití tohoto institutu či na „kupčení“ se spravedlností.

Jako nesporné se jeví to, že zavedením institutu korunního svědka bude zasaženo do zásady rovnosti občanů dle čl. 1 LZPS a rovnosti účastníků řízení dle čl. 37 odst. 3 LZPS, neboť postavení korunního svědka bude oproti ostatním spolupachatelům privilegované. Dále dojde k zásahům do principu legality a oficiality ve prospěch zásady oportunity. I přes tyto skutečnosti má autorka za to, že orgány činné v trestním řízení díky tomuto institutu budou moci efektivněji bojovat s organizovaným zločinem a nabídnout pachatelům závažné trestné činnosti vysoce motivační „odměnu“ výměnou za jejich spolupráci, na základě které budou orgány činné v trestním řízení s to odhalit pachatele zvláště závažné zločinnosti včetně hlavních organizátorů. Nezbytností však bude precizní vymezení podmínek aplikace institutu korunního svědka a jeho mantinelů a mezí. Zároveň by měla být stanovena zásada užití korunního svědka ve smyslu ultima ratio, kdy by měly orgány činné v trestním řízení volit tento postup jen ve výjimečných situacích.

Výpověď získanou pomocí těchto institutů nelze zcela bez dalšího brát jako jednoznačně „věrohodnou, zejména s ohledem na předchozí kriminální minulost pachatele, a taktéž nelze u této osoby očekávat dosažení jakékoli altruistické motivace nebo dokonce převýchovného efektu.“⁹⁷

Autorka je rovněž toho názoru, že by korunním svědkům, kteří se budou beze sporu řadit k těm nejvíce ohroženým svědkům, měl být vytvořen nadstandardní režim ochrany.

---

⁹⁷ MUSIL, J. *Korunní svědek – ano či ne?* Trestní právo, 2003, ročník 8, č. 5, s. 9.

6 Ochrana svědka v trestním řízení

Svědecká výpověď představuje jeden z nejdůležitějších důkazních prostředků, a tak se nezdá setkáváme se snahou obviněného osobu svědka všemožnými prostředky ovlivňovat. Svědek posléze ze strachu o sebe, své blízké či o svůj majetek mění svou výpověď ve prospěch obviněného, popřípadě odmítá vypovídat. S ohledem na tyto skutečnosti je naprostou nezbytností, aby orgány činné v trestním řízení disponovaly účinnými prostředky ochrany svědka. Podle § 166 TŘ je obviněný oprávněn prostudovat spisy, čímž má možnost zjistit jména a adresy svědků, a tak cesta pro něj či jeho pomocníkům ke svědkovi není nijak složitá.

Základy ochrany svědka jsou dány čl. 2 Evropské úmluvy o lidských právech, čl. 6 a 7 LZPS, které zakotvují právo na ochranu života a zdraví, a čl. 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, čl. 12 LZPS, které zaručují právo na respektování rodinného a soukromého života a obydlí. Náš právní řád nabízí jako nástroje ochrany svědka a jeho rodiny následující:

- institut utajeného svědka podle TŘ (§ 55 odst. 2, § 101a, § 183a odst. 4 a § 209),
- institut zvláštní ochrany na základě zákona č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením, v platném znění.
- institut krátkodobé ochrany osob podle zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen jako „zákon o Policii ČR“)
- institut ochranného opatření u soudu podle § 209 TŘ,
- informování svědka o obviněném podle § 44a, § 70a a § 321 odst. 5 TŘ.

Nárok na získání ochrany pro svědka během trestního řízení a po jeho skončení ze zákona není dán, neboť o poskytnutí ochrany rozhodují s ohledem na konkrétní okolnosti případu orgány činné v trestním řízení. Ochrana svědka je nejčastěji zajišťována na základě běžné policejní činnosti dle § 2 zákona o Policii ČR, jež je uskutečňována totožně pro všechny osoby, a to v rámci působnosti orgánů Policie jako služby veřejnosti. Druhým nejčastěji užívaným institutem je utajovaný svědek dle § 55 odst. 2 TŘ.

6.1 Vývoj ochrany utajovaného svědka v trestním řádu

Ustanovením upravujícím ochranu svědka nebyla dlouhou dobu v TR věnována žádná pozornost, ačkoliv je svědecká výpověď mnohdy v trestním řízení tím nejdůležitějším důkazním prostředkem a měly by existovat adekvátní nástroje ochrany svědka, aby mu pomohly překonat často oprávněný strach z odplaty od pachatele trestného činu. V každém demokratickém státě je tedy nezbytností zajistit, aby svědek ze své účasti na trestním řízení neutrpěl újmu.

6.1.1 Novela trestního řádu zákonem č. 292/1993 Sb.

Zákonem č. 292/1993 Sb. byl do TR včleněn institut utajovaného svědka, a to s účinností od 1. 1. 1994, přičemž však novelizovaná ustanovení § 55 odst. 2 TR a § 209 TR byly krátce na to nálezem Ústavního soudu⁹⁸ pro svůj rozpor s LZPS zrušeny. Touto novelou byl zakotven v TR nově § 55 odst. 2, který upravil, že *„Hrozí-li svědku nebo osobě jemu blízké v souvislosti s podáním svědeckví zjevně újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí, jméno a příjmení svědka a jeho další osobní údaje se do protokolu nezapisují, ale vedou se odděleně od trestního spisu a mohou se s nimi seznamovat jen orgány činné v trestním řízení. Svědek se poučí o právu podepsat protokol o výslechu smyšleným jménem a příjmením, pod kterým je pak veden. Pominou-li důvody pro oddělené vedení osobních údajů svědka, připojí se tyto k trestnímu spisu.“* Tímto získaly orgány činné v trestním řízení možnost prvotního utajení osoby v rámci výslechu. *„Ustanovení umožňovalo i změnu svědkova pohlaví, takže nic nebránilo tomu, aby např. mužský svědek vystupoval v protokolu jako žena.“*⁹⁹ Ustanovení § 55 odst. 2 obsahovalo jako jeden z důvodů aplikace této ochrany hrozbu *„jiného vážného nebezpečí“*. Toto označení pro svou neurčitost mělo vyústění v ústavní stížnosti.¹⁰⁰

⁹⁸ Nález ÚS, sp. zn. PL ÚS 4/94.

⁹⁹ Srov. ŠMÍD, R. *Zvláštní ochrana svědka, popřípadě dalších osob v trestním řízení* [online]. 2012 [cit. 01.02.2012]. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Vedoucí práce Josef Kuchta. Dostupné z [www: <https://is.muni.cz/auth/th/77117/pravf_m/Text_prace.pdf>](https://is.muni.cz/auth/th/77117/pravf_m/Text_prace.pdf). s. 7.

¹⁰⁰ Blíže kap. 6.1.2 této práce.

Novelou TR byl současně vložen nový § 101a ve znění: „Neshledá-li vyšetřovatel důvod k sepsání protokolu o výsledku způsobem uvedeným v § 55 odst. 2, ačkoliv se jej svědek domáhá a uvádí konkrétní skutečnosti, které podle něj takový způsob sepsání protokolu odůvodňují, vyšetřovatel věc předloží státnímu zástupci, aby přezkoumal správnost postupu vyšetřovatele. Nehrozí-li nebezpečí z prodlení, odloží výslech svědka do doby, než státní zástupce přijme opatření. V opačném případě svědka vyslechne a do přijetí opatření státního zástupce s protokolem nakládá tak, aby totožnost svědka zůstala utajena.“ V případě, že se svědek tohoto postupu domáhá, představuje povinnost vyšetřovatele věc předložit státnímu zástupci „obligatorní postup policejního orgánu, který nemá možnost jiného opatření.“¹⁰¹

Znění § 200 odst. 1 bylo novelou TR uskutečněnou zákonem č. 292/1993 Sb. změněno do podoby: „Při hlavním líčení může být veřejnost vyloučena, jestliže by veřejné projednání věci ohrozilo tajemství chráněné zvláštním zákonem, mravnost, nebo nerušený průběh jednání, anebo bezpečnost nebo jiný důležitý zájem svědků; k témuž účelu může předseda senátu učinit i jiná přiměřená opatření. Veřejnost lze vyloučit také jen pro část hlavního líčení.“ Pro ochranu svědků je relevantní zejména vyloučení veřejnosti z důvodu jiného důležitého zájmu svědků, přičemž z tohoto důvodu je zde dána možnost předsedovi senátu přistoupit i k jiným, přiměřeným opatřením.

Novelizace se tedy dotkla i § 209 TR, který upravoval, že „Předseda senátu dbá o to, aby svědek ještě nevyslechnutý nebyl přítomen při výslechu obžalovaného a jiných svědků. Je-li obava, že svědek v přítomnosti obžalovaného nevypraví pravdu, případně jde-li o výslech svědka, jemuž nebo osobě jemu blízké z podaného svědectví hrozí újma na zdraví, smrt nebo jiné vážné nebezpečí, anebo o svědka, jehož totožnost musí zůstat ze závažných důvodů utajena, předseda senátu učiní opatření vhodná k zajištění bezpečnosti nebo utajení totožnosti svědka, případně vykáže obžalovaného po dobu výslechu takového svědka z jednací síně. Po návratu do jednací síně však musí být obžalovaný seznámen s obsahem výpovědi svědka, může se k ní vyjádřit, a aniž by se

---

¹⁰¹ SOTOLÁŘ, A., PÚRY, F. *K možnostem a limitům využití institutu utajených svědků*. Trestněprávní revue, 2003, č. 2. s. 39.

se svědkem setkal, může mu prostřednictvím předsedy senátu klást i otázky.“ Vzhledem ke skutečnosti, že ustanovení § 209 TŘ blíže opatření, jež může předseda senátu k zajištění bezpečnosti svědka učinit, nedefinuje, k interpretaci tohoto pojmu muselo dojít na základě judikatury.¹⁰² Pojem „závažné důvody“ byl shodně s ustanovením § 55 odst. 2 TŘ příliš vágní.

6.1.2 Nález Ústavního soudu ze dne 12. 10. 1994, sp. zn. PL ÚS 4/94

Zákonem č. 292/1993 Sb. nově vtělená ustanovení § 55 odst. 2 a § 209 TŘ byla krátce po jejich účinnosti napadena u Ústavního soudu pro svůj namítaný rozpor s čl. 38 odst. 2 LZPS, s čl. 14 odst. 3 písm. e) Mezinárodního paktu o občanských a politických právech a čl. 6 odst. 3 písm. d) Evropské úmluvy. Namítáno bylo, že anonymní výslech svědka znemožňuje realizaci důkazů postavením svědka a obviněného tváří v tvář, v případě, že výpověď obviněného o významných okolnostech nesouhlasí s výpovědí svědeckou, a to za předpokladu, že rozpor nelze odstranit jinak. Znemožněním užití tohoto důkazního prostředku se tak zhoršuje pozice obviněného zejména s ohledem na řádné objasnění okolností svědčících v jeho prospěch i neprospěch. Rovněž byla napadena neurčitost podmínek přípustnosti užití anonymního svědka, a to znaku vyjádřeného příslovcem „zjevně“.

Nálezem Ústavního soudu ze dne 12. 10. 1994, sp. zn. PL ÚS 4/94 došlo ke zrušení napadených ustanovení, avšak s účinností k 1. 3. 1995, a to za účelem toho, aby v mezidobí mohlo dojít k přijetí nové úpravy, jež by reflektovala minimální zásah do práva obviněného na obhajobu.

Ústavní soud vyšel při svém rozhodování z níže uvedených skutečností. Institut utajeného svědka znemožňuje právo obžalovaného verifikovat pravdivost svědeckých výpovědí, neboť je mu tímto odebrána možnost se k osobě svědka a k jím poskytovaným tvrzením vyjádřit, přičemž mu tato práva vyplývají z práva na veřejné projednání věci spolu s právem vyjádřit se ke všem prováděným důkazům. Anonymní svědectví tak omezuje práva na obhajobu obžalovaného tím, že vylučuje možnost

---

¹⁰² SOTOLÁŘ, A., PÚRY, F. *K možnostem a limitům využití institutu utajených svědků*. Trestněprávní revue, 2003, č. 2. s. 40.

vyjádřit se k osobě svědka a k jeho věrohodnosti. Toto omezení je „v rozporu s principem kontradiktornosti procesu, s principem rovnosti účastníků, protože stejné omezení nezavádí pro obžalobu, a je tedy v rozporu s principy spravedlivého procesu“¹⁰³

ESLP konstatoval v národních případech, u nichž došlo k odsouzení osob na základě svědectví utajovaných svědků, kteří nemohli být obhajobou před soudem vyslechnuti, ačkoliv byl takový výslech pro rozhodnutí ve věci stěžejní¹⁰⁴, kolizi s čl. 6 odst. 3 písm. d) Evropské úmluvy. Podle názoru Ústavního soudu vyplývá z těchto rozhodnutí ESLP, že výpověď utajeného svědka jako usvědčující důkaz narazí na právo na obhajobu a na zásady spravedlivého procesu vyjádřené v čl. 6 Evropské úmluvy, a rovněž na zásadu veřejnosti a ústnosti.

V případě kolize základních práv či svobod, tj. práva svědka na ochranu jeho nedotknutelnosti a práva obviněného na obhajobu a na spravedlivý proces, může dojít k jejich omezení, neboť základní právo nebo svobodu je možné omezit jen v zájmu jiného základního práva či svobody. S ohledem na čl. 4 odst. 4 LZPS vyplývá, že musí být šetřeno nejen v souvislosti s aplikací ustanovení o mezích základních práv a svobod, ale i v případě jejich omezení v důsledku jejich vzájemného střetu. Jako nezbytné se tedy jeví, brát v úvahu i jiné prostředky umožňující dosažení totožného cíle. Kolizi dvou protikladných práv je zapotřebí poměřovat s ohledem na kritérium vhodnosti a kritérium potřebnosti. Pro kritérium vhodnosti je signifikantní otázka, zdali je umožněno dosažení sledovaného cíle, neboli v rovině tohoto konkrétního případu, zdali je zabezpečení ochrany nedotknutelnosti svědka na základě institutu utajeného svědka zajištěno. Na základě druhého poměřovaného kritéria ze strany Ústavního soudu, tj. kritéria potřebnosti, bylo komparováno opatření omezující obžalovaného v jeho základních právech na spravedlivý proces, s jinými prostředky umožňujícími dosažení stejného cíle, avšak bez omezení obžalovaného.

---

¹⁰³ Nález ÚS, sp. zn. Pl. ÚS 4/94.

¹⁰⁴ Rozsudek ESLP ze dne 20.11.1989 Kostovski v. Nizozemí a rozsudek ESLP ze dne 27.09.1990 Windisch v. Rakousko.

Ústavní soud rovněž vyšel z toho, že musí hledat při tak závažném zásahu do práv obviněného také prostředky minimalizace takového zásahu.

6.1.3 Odlišné stanovisko k nálezu Ústavního soudu sp. zn. PL ÚS 4/94

K rozhodnutí pléna Ústavního soudu vydala soudkyně JUDr. Ivana Janů separátní vótum, v němž vyjádřila svůj názor, podle něhož měl být návrh skupiny poslanců na zrušení ustanovení § 55 odst. 2 TŘ zamítnut, a co se týče ustanovení § 209 TŘ mělo dojít ke zrušení jen části ustanovení umožňujícího totožnost svědka utajit „ze závažných důvodů“, a to s ohledem na vágnost takového vyjádření. Argumentační základ tohoto odlišného stanoviska spočíval v tom, že obviněný, jenž chce uskutečnit konfrontaci se svědkem, tak učinit může, a to způsobem, který je uveden v § 209 TŘ, tj. zprostředkovaně. Konfrontace může být realizována už v průběhu vyšetřování, a to jak v širším smyslu představujícím možnost obviněného zúčastnit se vyšetřovacích úkonů a klást otázky vyslychaným svědkům, tak ve smyslu užším představující konfrontaci přímou, osobní. Dle soudkyně není toliko zásadní objasnění údajů svědka, nýbrž obsah příslušné výpovědi. K výpovědi však může dojít i tak, že obviněný se seznámí s výpovědí svědka svědčícího v jiné místnosti, a aniž by se tito spolu setkali tváří v tvář, mu skrze vyšetřovatele klade otázky.

Soudkyně JUDr. Janů spatřovala porušení čl. 6 odst. 3 písm. d) Evropské úmluvy ve vztahu k rozhodnutím ve věci *Kostovski v. Nizozemí* a ve věci *Windisch v. Rakousko* nikoliv ve skutečnosti, že národní soudní rozhodnutí vycházela ze svědeckých výpovědí utajovaných svědků, ale v tom, že tyto stěžejní důkazní prostředky již nešlo před soudem provést při ústním jednání, kdy obhajoba tyto svědky nemohla vyslechnout. Dle názoru soudkyně JUDr. Janů, s nímž se autorka ztotožňuje, ustanovení § 209 TŘ ve znění zákona č. 292/1993 Sb. takovou možnost nabízelo, např. pomocí výslechu z druhé místnosti s využitím techniky znemožňující rozpoznání hlasu.

Rozpor § 209 TŘ s čl. 38 odst. 2 LZPS soudkyně Ústavního soudu neshledala, neboť podmínka projednání věci v přítomnosti obviněného je dle ní splněna nejen fyzickou přítomností obviněného u konkrétního procesního úkonu, nýbrž i v tom

případě, má-li obviněný možnost se s průběhem dokazování seznámit a vyjádřit se k němu. Ustanovení § 209 TŘ sice rozšiřuje důvody vykázaní obžalovaného z jednací síně, avšak také mu umožňuje informování o průběhu řízení v jeho nepřítomnosti, tím že bude po návratu do jednací síně seznámen s obsahem svědecké výpovědi, a že mu bude poskytnut prostor se k takové výpovědi vyjádřit a zároveň dána možnost prostřednictvím předsedy senátu klást takovému svědku otázky. Trvání na fyzické bezprostřední přítomnosti obviněného by dle názoru JUDr. Janů mělo za následek znemožnění dosažení účelu trestního řízení.

Dle napadeného ustanovení § 55 odst. 2 TŘ bylo podmínkou utajení údajů svědka hrozba zjevné újmy na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí pro svědka či osobu jemu blízkou. Návrh na zrušení § 55 odst. 2 TŘ a 209 TŘ argumentoval tím, že rozlišovací znak přípustnosti užití tohoto institutu vyjádřený slovem „zjevně“ je dosti neurčitý a může umožnit zneužití. S tímto však oponující soudkyně Ústavního soudu nesohlasila, neboť dle jejího názoru jsou zákonné předpoklady utajení svědka definovány značně určitě, čímž jsou vyjádřeny tendence spíše k zužujícímu užívání institutu utajeného svědka. V případě, že by došlo ještě dále ke zpřísnění podmínek aplikace tohoto institutu, mohlo by dojít k vyřazení aplikace tohoto institutu zcela.

6.1.4 Novela trestního řádu zákonem č. 152/1995 Sb.

Další výraznou novelou TŘ v této oblasti byl zákon č. 152/1995 Sb., který nabyl účinnosti ke dni 1. 9. 1995. I přesto, že Ústavní soud předmětným nálezem zrušil ustanovení § 55 odst. 2 § 209 TŘ s poměrně dlouhou zrušovací lhůtu poskytnutou zákonodárci k vytvoření nové právní úpravy, zákonodárce přijetí nové úpravy v této lhůtě nestihl, a v období od 1. 3. do 1. 9. 1995 TŘ neobsahoval úpravu ochrany svědků.

Zákonem č. 152/1995 Sb. byl § 55 odst. 2 TŘ změněn do podoby umožňující orgánu činnému v trestním řízení učinit opatření k utajení podoby svědka, a to za předpokladu, jestliže nasvědčovaly zjištěné okolnosti tomu, že svědkovi nebo osobě jemu blízké zřejmě hrozila újma na zdraví nebo mu hrozilo jiné vážné nebezpečí porušení jeho základních práv. Do § 55 odst. 2 byla rovněž vtělena podmínka, že podle tohoto ustanovení se postupuje za předpokladu, že ochranu svědka

nelze spolehlivě zajistit jiným způsobem. Zbylá úprava týkající se osobních údajů svědka a jejich odděleného vedení od spisu byla přijata v totožné podobě jako před zrušením § 55 odst. 2 TR Ústavním soudem.¹⁰⁵

Z původního ustanovení „hrozí-li“ a „zjevně“ došlo k přeměně na „nasvědčují-li zjištěné okolnosti“ a „zřejmě“, čímž došlo k rozšíření ochrany na větší počet subjektů, neboť pro aplikaci institutu utajeného svědka stačí pouhý předpoklad hrozícího nebezpečí. Nově však k podmínce hrozícího nebezpečí kumulativně přistupovala druhá podmínka, a to jestliže ochranu svědka nelze spolehlivě zajistit jiným způsobem.

Ustanovení § 55 odst. 2 TR ve znění této novely zaznamenalo také změnu formulace z „jiného vážného nebezpečí“ na „jiné vážné nebezpečí porušení jejich základních práv“, čímž došlo ke zpřesnění původního vágního označení.

Rozšíření obsahu utajení svědka spatřuji v zakotvení možnosti utajení nejen jména svědka, ale i ostatních osobních údajů a podoby, a to na požádání. Svědek tak má možnost se rozhodnout, o jaké utajení bude žádat, jestli jen utajení jeho jména, podoby, či obojího. Institut utajeného svědka tak není aplikován z úřední povinnosti, nýbrž na návrh.

Zrušený § 209 byl do TR navrácen jen s nepatrnými změnami.¹⁰⁶ V § 209 TR se již v novém znění nevyskytla toliko problematická věta, jež byla Ústavním soudem

---

¹⁰⁵ Ustanovení § 55 odst. 2 TR ve znění zákona č. 152/1995 Sb. s vyznačením změn: „**Nasvědčují-li zjištěné okolnosti tomu, že svědku nebo osobě jemu blízké v souvislosti s podáním svědeckví zřejmě hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí porušení jejich základních práv, a nelze-li ochranu svědka spolehlivě zajistit jiným způsobem, orgán činný v trestním řízení učiní opatření k utajení svědka; jméno a příjmení a jeho další osobní údaje se do protokolu nezapisují, ale vedou se odděleně od trestního spisu a mohou se s nimi seznamovat jen orgány činné v trestním řízení. Svědek se poučí o právu požádat o utajení své podoby a podepsat protokol smyšleným jménem a příjmením, pod kterým je pak veden. Pominou-li důvody pro utajení podoby svědka a oddělené vedení osobních údajů svědka, připojí se tyto dále k trestnímu spisu a podoba svědka už nebude utajována.**“

¹⁰⁶ Ustanovení § 209 TR ve znění zákona č. 152/1995 Sb. s vyznačením změn: „(1) Předseda senátu dbá o to, aby svědek ještě nevyslechnutý nebyl přítomen při výslechu obžalovaného a jiných svědků. Je-li obava, že svědek v přítomnosti obžalovaného nevypoví pravdu, případně jde-li o svědka, jemuž nebo osobě jemu blízké z podaného svědeckví hrozí újma na zdraví, smrt nebo jiné vážné nebezpečí, předseda senátu učiní opatření vhodné k zajištění bezpečnosti nebo utajení totožnosti svědka, případně vykáže obžalovaného po dobu výslechu takového svědka z jednací síně. Po návratu do jednací síně musí být obžalovaný seznámen s obsahem výpovědi svědka, může se k ní vyjádřit, a aniž by se se svědkem setkal, může mu prostřednictvím předsedy senátu klást otázky. **Jde-li o svědka, jehož totožnost má zůstat**

kritizována, tj. věta „anebo o svědka, jehož totožnost musí zůstat ze závažných důvodů utajena“. U nově včleněné věty „Jde-li o svědka, jehož totožnost má zůstat utajena (§ 55 odst. 2), učiní předseda senátu opatření, která znemožňují zjistit skutečnou totožnost svědka.“ lze považovat za správné, že je povinnost soudu upravena v obecné rovině, neboť je tak zajištěna flexibilita s ohledem na konkrétní okolnosti případu.

Nový odstavec § 209 TŘ vycházející z argumentace předmětného nálezu Ústavního soudu v sobě odráží princip minimalizace zásahu do práva obviněného na obhajobu. Řádné zhodnocení věrohodnosti svědka je nezbytným předpokladem uvážení soudu, jakou důkazní sílu v rámci zásady volného hodnocení důkazů onomu konkrétnímu výsledku svědku bude soud věnovat.

6.1.5 Novela trestního řádu zákonem č. 265/2001 Sb.

Zákonem č. 265/2001 Sb. se promítl institut utajení a ochrany svědka i do dalších ustanovení TŘ, přičemž se tato novela TŘ s účinností k 1. 1. 2002 konkrétně týkala § 55, § 101a, §104a,b, § 158, § 165 a 183a. Tato novelizace TŘ reflektovala již zvláštní zákon.

Do nově koncipovaného ustanovení § 55 odst. 2 TŘ¹⁰⁷ byla přidána věta „Je-li třeba zajistit ochranu těchto osob, orgán činný v trestním řízení učiní bezodkladně všechna potřebná opatření“, kterou bylo orgánům činným v trestním řízení výslovně

---

utajena (§ 55 odst. 2), učiní předseda senátu opatření, která znemožňují zjistit skutečnou totožnost svědka. (2) Byl-li v hlavním líčení vyslechnut svědek, jehož totožnost byla utajena (§ 55 odst. 2), učiní soud i bez návrhu všechny potřebné úkony k ověření jeho věrohodnosti.“

¹⁰⁷ Ustanovení § 55 odst. 2 TŘ ve znění zákona č. 265/2001 Sb. s vyznačením změn: „Nasvědčují-li zjištěné okolnosti tomu, že svědku nebo osobě jemu blízké v souvislosti s podáním svědeckví zřejmě hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí porušení jejich základních práv, a nelze-li ochranu svědka spolehlivě zajistit jiným způsobem, orgán činný v trestním řízení učiní opatření k utajení **totožnosti i podoby** svědka; jméno a příjmení a jeho další osobní údaje se do protokolu nezapíší, ale vedou se odděleně od trestního spisu a mohou se s nimi seznamovat jen orgány činné v trestním řízení v **dané věci**. Svědek se poučí o právu požádat o utajení své podoby a podepsat smyšleným jménem a příjmením, pod kterým je pak veden. **Je-li třeba zajistit ochranu těchto osob, orgán činný v trestním řízení učiní bezodkladně všechna potřebná opatření. Zvláštní způsob ochrany svědků a osob jim blízkých stanoví zvláštní zákon.** Pominou-li důvody pro utajení podoby svědka a oddělené vedení osobních údajů svědka, **orgán, který v té době vede trestní řízení**, připojí tyto údaje k trestnímu spisu a podoba svědka se nadále neutajuje.

uloženo, aby učinili vše potřebné k ochraně svědka, a to bezodkladně. Novelizované znění § 55 odst. 2 TŘ již odkazuje na zákon o ochraně svědka.

Zakotvením slov „totožnosti i podoby“ namísto „osoby“ se dospělo k odlišení dvou aspektů identity svědka neboli jeho totožnosti jako souboru informací o svědkovi na straně jedné a jeho fyzické podoby na straně druhé. Dalším upřesněním je přidání doplňku v podobě slov „v dané věci“. Cílem této změny bylo nepochybně pokud možno co největší zmenšení okruhu osob, které budou mít k pravým údajům o utajovaném svědkovi přístup.

Ustanovení § 101a věty první TŘ upravující postup, kdy státní zástupce rozhoduje o správnosti zamítavého rozhodnutí o nepostupování podle § 55 odst. 2 a neudělení utajení, zaznamenalo změnu v nahrazení původního „vyšetřovatele“ na nově „policejní orgán“, který toto zamítavé rozhodnutí vydává a předkládá státnímu zástupci.

Zákonem č. 265/2001 Sb. byla do TŘ přidána ustanovení týkající se ochrany svědka v souvislosti se zvláštními způsoby dokazování. Podle § 104a odst. 5 TŘ nelze konfrontaci použít u svědka, jehož totožnost se utajuje podle § 55 odst. 2 TŘ. Ustanovení § 104b odst. 7 TŘ říká, že podle povahy věci lze rekognici provést tak, aby se poznávající osoba bezprostředně nesetkala s poznávanou osobou. Dále zakotvuje, že rekognici za přítomnosti svědka, jehož totožnost se utajuje z důvodů uvedených v § 55 odst. 2 TŘ, lze za podmínek utajení jeho podoby a osobních údajů provést, pokud je svědek poznávající osobou.

Touto novelizací současně došlo k rozšíření institutu utajení svědka i na osobu poskytující vysvětlení, u které nasvědčují zjištěné okolnosti, že bude zapotřebí ji poskytnout ochranu prostřednictvím institutu utajeného svědka (§ 158 odst. 8 TŘ). *„Zatímco trestní řád pamatuje na ochranu svědka, vůbec se přitom nezabývá ochranou občana, který podává vysvětlení. Přitom takovému občanovi hrozí v případě podání pravdivého vysvětlení o závažném trestném činu stejné nebezpečí jako*

*svědkovi.*¹⁰⁸ Další rozšíření tohoto institutu na základě zákona č. 265/2001 Sb. představovalo utajení svědka i vůči obhájci obviněného tak, aby i on totožně s obviněným neměl po celou dobu trestního řízení možnost zjistit skutečnou totožnost či podobu utajovaného svědka.

V § 183a TR byla vymezena ochrana svědků v rámci soudního jednání, přičemž došlo k návodu možného postupu v takovém případě za pomoci audiovizuální techniky. Podle § 183a odst. 1 TR může předseda senátu nebo jiný pověřený člen senátu výjimečně z důležitých důvodů vyslechnout obviněného, svědka, znalce nebo provést jiný důkaz mimo hlavní líčení nebo veřejné zasedání. Státní zástupce i obhájce obviněného, kterého se takový úkon týká, jsou oprávněni se takového úkonu zúčastnit a o jeho konání být včas vyrozuměni, ledaže nelze provedení úkonu odložit a jejich vyrozumění nelze zajistit. Účast obviněného na takovém výslechu může být připuštěna zejména v případech, kdy nemá obhájce, a jde-li o výslech svědka, který má právo odepřít výpověď. Vyrozumění o výslechu svědka nebo o jiném úkonu s takovým svědkem, jehož totožnost má být z důvodů uvedených v § 55 odst. 2 utajena, nesmí obsahovat údaje, podle nichž by bylo možné zjistit skutečnou totožnost svědka. Odstavec druhý hovoří o tom, že účast osob uvedených v prvním odstavci na úkonu může být zajištěna, zejména jde-li o úkon, na němž se účastní osoba mladší patnácti let a svědek, jehož totožnost má být z důvodů uvedených v § 55 odst. 2 TR utajena, i prostřednictvím audiovizuální techniky, kdy je jim zajištěna možnost klást vyslýchaným či jinak zúčastněným osobám na úkonu otázky.

6.2 Ochrana svědka na úrovni Evropy

Na úrovni evropského práva je významným právním aktem v oblasti ochrany svědka Rezoluce rady EU č. 395Y1207(04) o ochraně svědků v boji proti mezinárodní organizované kriminalitě, jejímž cílem je vytvoření fungujícího systému ochrany svědků, kteří jsou vystaveni nátlaku, vydírání či ohrožování, a to nejen směřujících přímo proti těmto svědkům, ale i vůči jejich rodinným příslušníkům. Rezoluce rovněž

---

¹⁰⁸ VANTUCH, P. *K možnostem utajení totožnosti svědka dle trestního řádu*. Právní rozhledy, 1996, č. 10. s. 458.

apeluje na členské státy, aby přijaly audiovizuální a jiné technické prostředky za zprostředkovatele, na základě kterých budou prováděny výslechy těchto svědků.

Neméně významná je rezoluce rady EU č. 497Y0111(01) týkající se osob, které byly členy zločineckých organizací či jinak se podílejících na organizovaném zločinu a které spolupracují s orgány činnými v trestním řízení při jejich vyšetřování.

Dne 24. 3. 1999 byla na půdě Rady Evropy přijata Zpráva o ochraně svědků, jež obsahovala doporučení členským státům Rady Evropy k přijetí takových opatření, na základě kterých by byly chráněny osoby, poskytnuvší důkazy o závažném organizovaném zločinu.

6.2.1 Vybraná judikatura Evropského soudu pro lidská práva

V zájmu dodržování všech práv obviněného stanovených zejména čl. 6 Evropské úmluvy je zde významný apel na kompenzaci ztíženého postavení obviněného vůči svědkovi, jehož totožnost se utajuje. Z judikatury ESLP vyplývá příklon k vycházení z anonymních výpovědí od tajných informátorů ve fázi přípravného řízení, přičemž však užití těchto výpovědí jako usvědčujících důkazů v řízení před soudem představuje spíše znemožnění užití všech aspektů práva obviněného na obhajobu. ESLP zastává názor, který uveřejnil v rozhodnutí *Windisch v. Rakousko*, že všechny důkazy musí být provedeny v hlavním líčení před obviněným tak, aby byla zachována zásada kontradiktornosti. Tímto se však rozumí i možnost užití výpovědí svědků získaných ve fázi přípravného řízení, pokud byla práva obhajoby obviněného v průběhu opatřování takovýchto důkazů zachována.

ESLP v rozhodnutích *Doorson v. Holandsko* a *Van Mechelen v. Holandsko* uvedl, že použití anonymních svědectví jako podkladů pro rozhodnutí o vině a trestu obviněného není vždy v rozporu s Evropskou úmluvou, ačkoliv by se aplikace tohoto institutu měla užívat jen v nejkrajnějších případech, respektive je-li to absolutně nezbytné.

6.3 Vybraná judikatura Nejvyššího soudu a Ústavního soudu

6.3.1 Judikatura Ústavního soudu

Judikatura Ústavního soudu sleduje obdobné názorové tendence jako ESLP. Ústavní soud se ve věci sp. zn. IV ÚS 37/01 vyjádřil k otázce zásady veřejnosti a práva obviněného ke všem provedeným důkazům tak, že jejich smyslem je prověření pravdivosti skutkových tvrzení a důvěryhodnosti svědka, avšak v případě utajovaného svědka jsou tato práva obviněného potlačována.

V nálezu Ústavního soudu ze dne 3. 3. 1999 sp. zn. III. ÚS 210/98 odkázal Ústavní soud na jeho předchozí nálezy týkající se institutu utajeného svědka PL ÚS 4/94, ve kterém byly stanoveny předpoklady, podmínky a zásady ústavně-konformní aplikace tohoto institutu. Ústavní soud v předmětném nálezu uvedl: *„V intencích označeného nálezu za rozhodující kritéria ústavnosti zmíněného institutu nutno pokládat jednak dodržení zásady subsidiarity (výslech svědka pod utajením má své místo toliko tehdy, nelze-li ochranu svědka spolehlivě zajistit jinak), jednak nezbytnost minimalizace omezení práv obhajoby, k němuž jak si je Ústavní soud dobře vědom – při provedení důkazu svědkem pod utajením nepochybně dochází;*“¹⁰⁹

*„Již ve svém zmíněném nálezu Ústavní soud konstatoval, že naznačenou kolizi lze v moderním ústavním státě řešit jen zásadou proporcionality, tedy zásadou pečlivého vyvážení obou v kontrapozici stojících základních práv s tím ovšem, že tam, kde zákonodárce dá přednost jednomu z nich, je povinen minimalizovat zásah do dotčeného práva druhého. Podle přesvědčení Ústavního soudu zmíněné požadavky proporcionality je však nutné nejen vztáhnout k činnosti zákonodárné, ale rovněž v neztenčené míře platí i v oblasti moci soudní; obecný soud je proto povinen ve své rozhodovací činnosti obě v kolizi stojící hodnoty pečlivě zvažovat, a to za přísné restriktivní aplikace ustanovení zákona (§ 55 a § 209 tr.ř.).“*¹¹⁰

¹⁰⁹ Nález ÚS, sp. zn. III. ÚS 210/98.

¹¹⁰ Nález ÚS, sp. zn. III. ÚS 210/98.

Z vybraných pasáží odůvodnění nálezu Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 210/98 vyplývá obecný názor Ústavního soudu na utajení svědka v trestním řízení. Ústavní soud v předmětném nálezu rovněž poukazuje na to, že každý případ je jedinečný, a že je nezbytné zásah do práva obhajoby včetně jeho rozsahu a intenzity vždy posuzovat podle daného konkrétního případu. Zároveň Ústavní soud vyjádřil přesvědčení o nutnosti interpretace § 55 a § 209 TR restrikktivně.

Jako další příklad judikatury Ústavního soudu autorka práce uvádí náleží Ústavního soudu ze dne 3. 3. 2005, sp. zn. III ÚS 501/04, který se zabýval stížností navrhovatele, který byl odsouzen mj. na základě výpovědi utajovaného svědka, jehož výpověď byla v určitých částech nepochybně nepravdivá. Utajovaný svědek při svém výslechu uvedl, že viděl na vlastní oči předání drogy, nicméně posléze obhajoba uvedla, že to vidět svědek nemohl, neboť v inkriminované době se nacházel ve vazbě. I přes zpochybnění věrohodnosti utajovaného svědka byl stěžovatel odsouzen. Stěžovateli bylo dáno za pravdu v jeho námitce, že *„odvolací soud před tím, než rozhodl v merituu věci, neučinil žádný krok, aby si tuto jemu ze strany obhajoby poskytnutou informaci ověřil a adekvátním způsobem se s ní, resp. s důsledky z ní plynoucími, vypořádal. Neučinil tak navzdory tomu, že tato namítaná skutečnost má zásadní vliv na důvěryhodnost celé výpovědi utajovaného svědka, k níž bylo jako ke klíčovému a současně i jako jedinému důkazu ve vztahu k množství drogy přihlédnuto v neprospěch stěžovatele.“*¹¹¹

V předmětném nálezu se Ústavní soud vyjádřil takto: *„Instituce anonymních svědků výrazně omezuje možnost obžalovaného verifikovat pravdivost vůči němu směřující svědecké výpovědi, protože vylučuje možnost vyjádřit se k osobě svědka a jeho věrohodnosti. Proto musí být účastníkům za těchto okolností dána dostatečná, transparentní a z pohledu zásady proporcionality v kolizi s ústavními právy jiných subjektů co nejširší možná příležitost vypořádat se s věrohodností svědka a důkazní silou jeho výpovědi (srov. sp. zn. PL ÚS 4/94). Tomuto právu obviněného potom koresponduje zákonný imperativ vyjádřený v § 209 odst. 2 tr. řádu (v posuzované věci ve spojení s §§ 263 odst. 1 a 235 odst. 2 tr. řádu), dle něhož, byl-li vyslechnut svědek,*

---

¹¹¹ Nález ÚS, sp. zn. III ÚS 501/04.

*jehož totožnost byla utajena, učiní soud i bez návrhu všechny potřebné úkony k ověření jeho věrohodnosti. Tím spíše tato kogentní směrnice platí, jde-li o návrh obviněného.*¹¹²

6.3.2 Judikatura Nejvyššího soudu

Z judikatury Nejvyššího soudu zabývající se otázkou institutu utajeného svědka by autorka uvedla příkladem alespoň níže uvedená rozhodnutí.

Rozhodnutím ze dne 31. 5. 2005, sp. zn. 4 Tz 52/2005 rozhodl Nejvyšší soud o stížnosti ministra spravedlnosti ve prospěch obviněného, přičemž v podané stížnosti bylo namítáno, že soudy obou stupňů nezaručily obviněnému právo na jeho obhajobu, a to mj. z důvodu, že obhájce neměl možnost vidět utajené svědky při výslechu a nemohl se tak seznámit s jejich totožností a současně, že obhájci nebyla dána možnost prověřit věrohodnost těchto svědků. Nejvyšší soud uvedl, že *„Ustanovení § 55 odst. 2 tr. ř. m.j. uvádí některé „technické“ skutečnosti, týkající se zabezpečení utajení identity svědka, a z toho ustanovení tak vyplývá povinnost „orgánům činným v trestním řízení učinit opatření k utajení totožnosti i podoby svědka“.* Podle ustanovení § 12 odst. 1 tr. ř. jsou orgány činné v trestním řízení soud, státní zástupce a policejní orgán. Z citovaných ustanovení tak nevyplývá oprávnění obhájce vidět utajené svědky a poznat jejich totožnost, a proto uplatněná argumentace ministra spravedlnosti, která právě v této okolnosti spatřuje porušení zákona, je v rozporu jednak s citovanými právními normami a jednak se smyslem právní úpravy umožňující utajení svědka.“¹¹³

Nejvyšší soud svým rozhodnutími dne 9. 2. 2000, sp. zn. 4 Tz 219/99 poukázal na skutečnost, že s výpovědí utajeného svědka je v rámci zásady volného hodnocení důkazů třeba nakládat jako s každým jiným důkazem, který musí být hodnocen samostatně i v souvislosti s ostatními důkazy, a že tomuto důkazu nelze nijak automaticky přiřkládat vyšší váhu než ostatním. Zároveň Nejvyšší soud uvedl, že je vždy nutné, zabývat se otázkou věrohodností utajeného svědka a nastínil jisté možné postupy, kterými by se obecné soudy při hodnocení věrohodnosti utajeného svědka, jenž je

¹¹² Nález ÚS, sp. zn. III ÚS 501/04.

¹¹³ Rozhodnutí NS, sp. zn. 4 Tz 52/2005.

drogově závislý či ve výkonu trestu odnětí svobody nebo ve vazbě, mohly ubírat. „V daném případě se svědek K.N. označil za osobu drogově závislou od roku 1993, připustil, že byl opakovaně soudně trestán a v současné době odpykává trest odnětí svobody v trvání 6 roků, který mu měl být uložen za majetkovou trestnou činnost. Z uvedeného výčtu je patrné, že soudy se měly blíže zabývat hodnocením osoby svědka, opatřit si jeho rejstřík trestů, hodnocení jeho chování ve výkonu trestu a zjistit rozsah závislosti svědka na drogách, případně zjistit také vliv drog na psychiku svědka a potažmo na jeho schopnost správné reprodukce prožitých dějů. Tyto zprávy bude nutno opatřit způsobem respektujícím citované ustanovení § 55 odst. 2 tr. ř., a na založení těchto práv do spisu bude proto nutno vztáhnout stejný režim utajení.“¹¹⁴

6.4 Platná právní úprava utajeného svědka

6.4.1 Zákonné podmínky

Zákonné podmínky aplikace institutu utajeného svědka jsou zakotveny v § 55 odst. 2 TR: „Nasvědčují-li zjištěné okolnosti tomu, že svědku nebo osobě jemu blízké v souvislosti s podáním svědeckví zřejmě hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí porušení jejich základních práv, a nelze-li ochranu svědka spolehlivě zajistit jiným způsobem, orgán činný v trestním řízení učiní opatření k utajení totožnosti i podoby svědka; jméno a příjmení a jeho další osobní údaje se do protokolu nezapisují, ale vedou se odděleně od trestního spisu a mohou se s nimi seznamovat jen orgány činné v trestním řízení v dané věci. Svědek se poučí o právu požádat o utajení své podoby a podepsat protokol smyšleným jménem a příjmením, pod kterým je pak veden. Je-li třeba zajistit ochranu těchto osob, orgán činný v trestním řízení učiní bezodkladně všechna potřebná opatření. Zvláštní způsob ochrany svědků a osob jim blízkým stanoví zvláštní zákon. Pominou-li důvody pro utajení podoby svědka a oddělené vedení osobních údajů svědka, orgán, který v té době vede trestní řízení, zruší stupeň utajení těchto informací, připojí uvedené údaje k trestnímu spisu a podoba svědka ani údaje o jeho totožnosti se nadále neutajují; to neplatí, je-li utajována totožnost a podoba osob uvedených v §102a.“ Předpoklady pro aplikaci institutu utajeného svědka jsou tedy zřejmě ohrožení porušení základních práv svědka nebo jeho blízké osoby v souvislosti

¹¹⁴ Rozhodnutí NS, sp. zn. 4 Tz 219/99.

s podáním svědectví vážným nebezpečím, existence konkrétní zjištěné okolnosti dokládající toto ohrožení a nemožnost spolehlivě zajistit ochranu svědka nebo osoby jemu blízké jiným způsobem.¹¹⁵

Skutečnost, zda došlo k naplnění všech zákonných předpokladů, hodnotí orgán činný v trestním řízení. Tento posuzuje nejen tvrzení poskytované svědkem, ale vychází i z dalších zdrojů, přičemž samotná existence obav svědka či jeho strachu nepostačuje. Těmito jinými zdroji mohou být např. výhrušné dopisy, nebezpečnost osoby pachatele, povaha předchozích trestních řízení vedených vůči pachateli atd. K aplikaci institutu utajovaného svědka tedy postačí vyšší stupeň pravděpodobnosti ohrožení, který však musí být náležitě odůvodněn a doložen zjištěnými skutečnostmi. Jako předpoklad aplikace tohoto institutu musí hrozba na poskytnutí svědecké výpovědi přímo navazovat a nesmí existovat sama o sobě, bez spojitosti s podáním svědectví.

Shora uvedenými novelizacemi bylo slovo „zjevné“ nebezpečí nahrazeno za „zřejmé“ nebezpečí, což s sebou přineslo rozšíření okruhu osob, relevantních pro aplikaci institutu utajovaného svědka. Tato tendence však byla posléze omezena nutným ověřením, jež je dáno slovy „nasvědčují-li zjištěné okolnosti“.

Mnohdy je rozhodnou skutečností pro posouzení toho, zdali jsou předpoklady hrozícího nebezpečí dány, samotná povaha určitého případu (organizovaný zločin, závažná trestná činnost, nedovolené ozbrojování, recidiva apod.). *„Za hrozící újmu je možné považovat i to, že trestná činnost, proti které se vede trestní řízení, má na základě zjištěných skutečností souvislost s organizovaným zločinem.“*¹¹⁶ Za žádných okolností nelze, aby orgán činný v trestním řízení považoval již způsobení určité újmy, neboť právě tomuto následku má institut utajení svědka zabránit.

Pod pojmem újma na zdraví se rozumí jak těžká újma na zdraví, újma na zdraví či i lehčí poranění, tak samozřejmě i případ hrozby smrti. Újmou na zdraví ve smyslu § 55 odst. 2 TŘ je i újma na zdraví, která si nevyžádala lékařské ošetření

¹¹⁵ Srov. SOTOLÁŘ, A., PÚRY, F. *K možnostem a limitům využití institutu utajených svědků*. Trestněprávní revue. 2003, č. 2, s. 38.

¹¹⁶ Rozhodnutí ÚS, sp. zn. III. ÚS 499/04.

či pracovní neschopnost. Újma nemusí hrozit jen bezprostředně od osoby obviněného, ale i od osob ostatních. Újmou na zdraví se však rozumí nejen újma fyzická, ale i psychická.

Pod pojmem jiné vážné nebezpečí porušení svědkových základních práv se rozumí porušení základních práv uvedených v LZPS, a to zejména v čl. 7 až 12 LZPS. Takovéto hrozící porušení však musí dosahovat vážnějšího rozsahu. *„Mezi jiná základní práva (než je právo na zdraví) patří zejména taková práva, která každému člověku zaručuje Listina základních práv a svobod. K tomu, aby byly v konkrétním případě naplněny základní předpoklady k použití ustanovení § 55 odst. 2 tr. řádu, musí se jednat o takový zásah do zmíněných práv, který vykazuje vyšší míru intenzity.“*¹¹⁷

Další nezbytnou podmínkou pro použití § 55 odst. 2 TŘ bude nemožnost zajistit ochranu svědka jiným způsobem. Ochrana svědka podle § 55 odst. 2 TŘ je ve vztahu k ostatním prostředkům ochrany subsidiární. Princip subsidiarity vyslovil ve vztahu k utajenému svědkovi již toliko zmiňovaný nálezn Ústavního soudu sp. zn. PL ÚS 4/94. Těmito ostatními prostředky ochrany se má na mysli zejména ochrana dle zvláštního zákona či ochrana poskytovaná na základě zákona o Policii České republiky. *„Za takový jiný způsob lze v praxi považovat například zajištění jeho ochrany prostřednictvím Policie, jeho přechodné umístění na neznámé místo, trvalé přestěhování do jiného vzdáleného města naší republiky nebo zahraničí, anebo v případech mimořádně závažné organizované kriminality při využití některé z předchozích možností i změnu jeho totožnosti, včetně utajeného přestěhování po pravomocném skončení věci apod.“*¹¹⁸

6.4.2 Postup při aplikaci institutu utajeného svědka

Aplikaci institutu utajeného svědka se věnují i následující interní předpisy:

- Nařízení ministra vnitra č. 82/95,

¹¹⁷ Rozhodnutí NS, sp. zn. 5 Tdo 792/2007.

¹¹⁸ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl.* 6. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 381.

- Instrukce ministra spravedlnosti č. 1/2002, č.j. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, ve znění pozdějších instrukcí,
- Pokyn obecné povahy poř. č. 8/2009, nejvyššího státního zástupce ze dne 21. 9. 2009 o trestním řízení, ve znění pozdějších pokynů obecné povahy nejvyššího státního zástupce.

Jakmile budou skutečnosti zjištěné v rámci prověřování nebo vyšetřování nasvědčovat tomu, že zřejmě svědkovi nebo osobě jemu blízké hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí porušení základních práv v souvislosti s podáním vysvětlení či svědectví, přikročí policejní orgán bezodkladně k utajení jeho totožnosti a podoby dle § 55 odst. 2 TŘ nebo postupuje v odůvodněných případech dle zvláštního zákona. Osobu podávající vysvětlení policejní orgány o možnosti uplatnění institutu utajovaného svědka poučí. Požádá-li tato osoba o utajení své totožnosti a podoby, poznamená se její žádost včetně jejích důvodů do úředního záznamu. Do doby, než bude rozhodnuto, že tato osoba bude vyslechnuta jako svědek a že se bude postupovat dle § 55 odst. 2 TŘ, se vedou údaje o totožnosti osoby poskytující vysvětlení, a o jiných skutečnostech umožňujících její identifikaci, odděleně.

Jestliže svědek s utajením své identity souhlasí, je protokol o jeho výpovědi podepsán pod jiným jménem a příjmením. Údaje o svědkovi jsou vedeny ve zvláštním spise, který se označí příslušným stupněm utajení¹¹⁹, a přístup k němu mají jen orgány činné v trestním řízení v dané trestní věci. Důvody utajování identity svědka podle § 55 odst. 2 TŘ, jenž vedly orgán činný v trestním řízení k užití tohoto institutu, musí být uvedeny v odůvodnění rozsudku, aby mohlo dojít k případnému přezkoumání a bylo tak zajištěno právo na spravedlivý proces.

Účastní-li se obhájce v přípravném řízení výslechu utajovaného svědka, je policejní orgán povinen dle § 165 odst. 2 TŘ přijmout opatření znemožňují obhájci zjistit skutečnou totožnost svědka. Policejní orgán proto musí zajistit takové podmínky

---

¹¹⁹ Zvláštní spis podléhá režimu zákona č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti a vyhláše NBÚ č. 529/2005 Sb. o administrativní bezpečnosti a o registrech utajovaných informací.

výslechu, jenž znemožní obhájci zjistit podobu svědka, jeho jméno, příjmení nebo další osobní údaje (např. zajištěním dělicí stěny ve výslechové místnosti, využití různých technických opatření apod.).¹²⁰ Další možností je umožnit obhájci obviněného klást utajovanému svědkovi otázky přes telefon (za využití modelace hlasu), či pokládat otázky písemně. Vždy musí být obhájce a obviněný s výpovědí seznámeni (§165 odst. 3 TŘ), aby mohli případně pokládat další doplňující otázky. Způsob a obsah takové výpovědi musí být též poznamenán do protokolu. Poté, co je vyšetřování ukončeno, předá policejní orgán zapečetěnou obálku s údaji o totožnosti utajovaného svědka státnímu zástupci jako přílohu vyšetřovacího spisu.¹²¹ Jestliže důvod pro aplikaci institutu utajení svědka bude zjištěn až při výslechu, jehož se účastní i obhájce obviněného, musí být obhájce poučen dle § 51b TŘ. Jestliže by i přesto advokát utajovaného svědka prozradil, porušil by tak zákon o advokacii a etický kodex advokáta.

Postup v rámci přípravného řízení v případě, že policejní orgán neshledá důvod k sepsání protokolu o výslechu svědka dle § 55 odst. 2 TŘ, i když o takový postup svědek žádá a uvádí skutečnosti odůvodňující tento postup, je upraven v § 101a TŘ. Podle tohoto ustanovení musí policejní orgán věc předložit státnímu zástupci k přezkoumání správnosti postupu a odložit výslech tohoto svědka do doby, než státní zástupce přijme opatření, kterým je policejní orgán povinen se řídit. Pokud je zde dáno nebezpečí z prodlení, policejní orgán svědka vyslechne a do přijetí opatření státního zástupce s protokolem nakládá tak, aby totožnost svědka zůstala utajena. Jestliže státní zástupce neshledá důvody pro aplikaci institutu utajeného svědka, vydá pokyn policejnímu orgánu, aby postupoval běžným způsobem.

Jakmile je věc projednávána před soudem, soud sám posuzuje oprávněnost a zákonnost užití institutu utajeného svědka, přičemž soud není předchozím rozhodnutím policejního orgánu či státního zástupce v přípravném řízení vázán. Pro ochranu svědka v řízení před soudem jsou relevantní ustanovení § 183a odst. 4 a § 209 odst. 1 TŘ. Podle § 209 odst. 1 TŘ učiní předseda senátu opatření vhodná k zajištění bezpečnosti a utajení svědka, případně obžalovaného po dobu výslechu

¹²⁰ Srov. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl.* 6. Vydání. Praha: C. H. Beck 2008, s. 898.

¹²¹ Blíže MARINI, M. *Utajený svědek a zvláštní ochrana svědka.* Praha: Linde Praha, a. s., 2008. s. 67.

svědka vykáže z jednací síně, za předpokladu je-li zde obava, že svědek v přítomnosti obžalovaného nevypraví pravdu, případně jde-li o svědka, jemuž nebo osobě jemu blízké z podaného svědectví hrozí újma na zdraví, smrt nebo jiné vážné nebezpečí. Po návratu do jednací síně však musí být obžalovaný seznámen s obsahem výpovědi svědka, může se k ní vyjádřit, a aniž by se se svědkem setkal, může mu prostřednictvím předsedy senátu klást otázky. Jde-li o svědka, jehož totožnost má zůstat utajena (§ 55 odst. 2 TŘ), učiní předseda senátu opatření, která znemožňují zjistit skutečnou totožnost svědka. Z tohoto vyplývá, že záleží na předsedovi senátu, popř. na samosoudci, jaké konkrétní opatření za tímto účelem zvolí, přičemž svědkovi nenáleží právo způsob svého utajení ovlivňovat.

Svědka se předvolává k hlavnímu líčení tak, aby byla jistota, že jeho totožnost nebude prozrazena a zároveň jistota, že takovému svědkovi bylo předvolání doručeno. Zároveň musí být přijata taková opatření, jimiž bude zamezeno tomu, aby se svědek s ostatními setkal před jednací síní na chodbě nebo přímo před soudní budovou. K těmto účelům je žádoucí využití justiční stráže, vyloučení veřejnosti a zvláštní výslechové místnosti s odpovídající technikou upravující hlas.

S ohledem na § 209 odst. 2 TŘ je povinen soud učinit i bez návrhu všechny potřebné úkony k ověření věrohodnosti svědka, jenž byl v hlavním líčení vyslechnut jako utajený svědek. Ačkoliv ověřování věrohodnosti takové svědka náleží zásadně předsedovi senátu, mohou i strany podávat své návrhy a vyjadřovat se k důkazům. Předseda soudu může s cílem ověřit svědkovu věrohodnost například zkontrolovat výpis z rejstříku trestů, nechat si vypracovat zprávu o pověsti svědka z místa jeho pobytu či zjistit informace o jeho životě, nařídít jeho znalecké vyšetření atd.

Jestliže během trestního řízení pomínou důvody pro utajování svědka, zruší orgán, který v té době řízení vede, utajení dle § 55 odst. 2 TŘ a připojí údaje o svědkovi k trestnímu spisu a podoba svědka, ani jeho totožnost se již nadále neutajují. Toto se uskuteční formou opatření orgánu činného v trestním řízení, proti němuž není přípustná stížnost. Nemožnost napadnout opatření odtajnění opravným prostředkem může být značně problematické a přinést s sebou negativní následky.

6.5 Úvahy de lege ferenda

Jak již bylo poznamenáno, jako problematický se jeví postup, jímž dochází k ukončení utajení svědka. Orgán rozhodující o aplikaci tohoto institutu může své rozhodnutí v jakékoliv fázi trestního řízení změnit a svědka odtajnit způsobem shora uvedeným. Svědek se proti tomuto postupu nemůže nikterak bránit, neboť o ukončení utajení není vydáno žádné rozhodnutí. Osud svědka je tak v rukou pouze jediného orgánu.

Bylo by tedy žádoucí, aby o ukončení utajení svědka byla vydávána usnesení, která by bylo nutné odůvodnit, a jež by bylo možné napadnout stížností. Nezbytné by rovněž bylo zachování statutu utajeného svědka do doby rozhodnutí o podané stížnosti.

6.6 Ochrana svědka dle zvláštního zákona

Ustanovení § 183a odst. 4 TŘ obsahuje odkaz na zvláštní zákon o ochraně svědků, a to zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a o změně zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (v práci též jako „zvláštní zákon“).

6.6.1 Vztah zvláštního zákona k trestnímu řádu

Přijetí zvláštního zákona bylo způsobeno tím, že pouhý institut utajeného svědka v podobě stanovené v TŘ nebyl s to obsáhnout některé situace vznikající v průběhu trestního řízení a zajistit tak dostatečnou ochranu dotčeným osobám, a to zejména ve vztahu k organizovanému zločinu. Dále bylo poukazováno na to, že opatření spjatá s institutem utajeného svědka se vztahují jen na dobu trvání trestního řízení.

Zvláštní ochrana podle tohoto zákona je poskytována jen v případech, kdy hrozí, že *„prostřednictvím nátlaku na svědky či další osoby zúčastněné na trestním řízení dojde k nezákonnému ovlivňování průběhu trestního řízení nebo k odplatě za to, že tyto*

*osoby pomáhaly nebo mají pomáhat podle ustanovení trestního řádu k dosažení účelu trestního řízení nebo že plní úkoly orgánu činného v trestním řízení.*¹²²

Úprava ve zvláštním zákoně vyvolává dojem, že je tento zvláštní zákon ve vztahu k TR koncipován jako předpis subsidiární, neboť v § 1 odst. 2 zvláštního zákona je uvedeno, že podle tohoto zákona se postupuje, jen nelze-li bezpečnost ohrožené osoby zajistit jiným způsobem. Těmito jinými způsoby ochrany může být ochrana osob zajištěná zákonem o Policii ČR. Rovněž zákonem o Vojenské policii, zákonem o Vězeňské službě a zákonem o státním zastupitelství, přičemž tyto se však v praxi v otázce ochrany téměř neužívají. Dalším jiným způsobem ochrany může být ochrana dle § 55 odst. 2 a § 209 TR, přičemž v tomto případě vyvstává problém, neboť i tato ochrana má být poskytována až po vyčerpání ostatních prostředků.

S ohledem na skutečnost, že ochrana dle TR je méně nákladná a snadněji aplikovatelná a z těchto důvodů i častěji užívaná nežli ochrana podle zvláštního zákona a s ohledem na to, že ochrana podle zvláštního zákona je z hlediska ochrany osoby komplexnější a více chránící, tak lze vyvodit, že zvláštní zákon je ve vztahu k TR předpisem subsidiárním, doplňkovým. K této problematice existují i odlišné názory. Například podle Sotoláře úprava podle zvláštního zákona subsidiární není a mělo by se dle jeho názoru podle ní postupovat přednostně. Tvrdí, že „*v případech, kdy lze využít možnosti zvláštní ochrany svědka a dalších osob podle zákona č. 137/2001 Sb., [je vhodné] zvolit tento postup, nikoliv utajení totožnosti a podoby svědka ve smyslu § 55 odst. 2 TrŘ.*“¹²³

Autorka této práce má však za to, že tento výklad není správný a přiklání se k postupu v rámci ochrany svědka a dalších osob na trestním řízení zúčastněných za pomoci úprav v uvedeném pořadí, a to nejprve ochrana na základě zákona o Policii ČR, v případě je-li to nutné, tak posléze i aplikace relevantních ustanovení TR, a teprve

---

¹²² VANTUCH, P. *Co přináší zákon č. 137/2001 Sb. O ochraně svědka a dalších osob?* Bulletin advokacie, 2001, č. 9. s. 24.

¹²³ SOTOLÁŘ, A., PÚRY, F. *K možnostem a limitům využití institutu utajených svědků.* Trestněprávní revue, 2003, č. 2. s. 46.

nebude-li možné ochranu zajistit podle těchto předpisů, nastává prostor pro užití zvláštního zákona.

6.6.2 Obsah ochrany dle zvláštního zákona

Zvláštním zákonem je poskytována ochrana jednak osobě, která podala nebo má podat vysvětlení, svědeckou výpověď nebo vypovídala či má vypovídat jako obviněný anebo jinak pomáhala nebo má pomoci podle ustanovení trestního řádu k dosažení účelu trestního řízení (§ 2 odst. 1 písm. a) zvláštního zákona), tak znalcům, tlumočnickům nebo obhájcům, případně osobám blízkým těmto vyjmenovaným osobám. Osobami blízkými se rozumí osoby uvedené v § 116 OZ. Z tohoto výčtu vyplývá, že ochrana dle zvláštního zákona není poskytována jen svědků, ale i dalším osobám. S ohledem na obsahové zaměření této práci těmto dalším osobám však nebude věnována pozornost.

Zvláštní zákon uvádí jako jednu ze skupin osob, jimž je poskytována ochrana, „osoby, jež vypovídaly či mají vypovídat jako obviněný“. Tímto se rozumí i korunní svědci neboli spolupachatelé závažné trestné činnosti, kteří spolupracují s orgány činnými v trestním řízení při jejich objasňování.

Podle § 3 zvláštního zákona je zvláštní ochrana a pomoc souhrnem opatření, zahrnující:

- a) osobní ochranu,
- b) přestěhování chráněné osoby včetně příslušníků její domácnosti a pomoc chráněné osobě za účelem jejího sociální začlenění v novém prostředí,
- c) zastírání skutečné totožnosti chráněné osoby.

Zvláštní ochranu a pomoc poskytuje Policie ČR a Vězeňská služba ČR, přičemž Vězeňská služba ČR může poskytovat pouze opatření uvedená pod písm. a) a c). Orgány veřejné správy jsou povinny v rozsahu nezbytném k dosažení účelu tohoto zákona s Policií a Vězeňskou službou při výkonu shora uvedených opatření spolupracovat. Při zastírání skutečné totožnosti chráněné osoby lze vytvořit legendu

o jiné osobní existenci a zajistit vložení, změnu, vyjmutí, vymazání nebo blokování údajů vyplývajících z této legendy v informačních systémech vedených podle zvláštních zákonů. Tyto údaje se zvláště neoznačují ani se nevedou odděleně od ostatních osobních údajů. Orgány poskytující ochranu využívají speciálních opatření, např. mohou provádět prohlídky prostor a dopravních prostředků, vstupovat do objektů, zastírat příslušnost k policii a užívat krycí doklady, poskytovat chráněné osobě finanční prostředky atd.¹²⁴

Osobní ochrana jako jedna z nejefektivnějších a zároveň nejnákladnějších způsobů ochrany dle zvláštního zákona představuje přítomnost členů Policie nebo Vězeňské služby v blízkosti chráněné osoby, v jejím obydlí či jiném místě, kde se chráněná osoba zdržuje. Vzhledem k tomu, že přestěhování chráněné osoby spolu s její domácností je velikou životní změnou, zákon vhodně spojuje toto opatření s pomocí při začleňování v novém prostředí.

Zvláštní ochranu lze osobě poskytnout pouze s jejím souhlasem a poté, co tuto ochranu osoby schválí ministr vnitra. V případech, které nesnesou odkladu, může ministr vnitra udělit souhlas i dodatečně. Chráněná osoba rovněž musí udělit souhlas k nakládání s jejími osobními údaji v rámci zvláštní ochrany. Podání žádosti o souhlas ministrovi vnitra předchází projednání konkrétního způsobu ochrany mezi chráněnou osobou a policejním orgánem. V případě, že chráněnou osobou je osoba nezletilá, uděluje souhlas ke zvláštní ochraně zákonný zástupce. Osobu je možné chránit podle zvláštního zákona i bez jejího souhlasu, pakliže existuje bezprostřední nebezpečí a osoba např. ze zdravotních důvodů se není k souhlasu schopná vyjádřit.

Povinnosti chráněné osoby jsou uvedeny v § 6 zvláštního zákona. Chráněná osoba je povinna se řídit pokyny Policie či Vězeňské služby a dodržovat stanovené podmínky, na základě kterých ji byla zvláštní ochrana udělena. Další povinností chráněné osoby je bezodkladné informování o nových podstatných skutečnostech, jež mohou být rozhodné pro další postup. Důsledkem porušení těchto povinností může být i ukončení poskytování zvláštní ochrany a pomoci.

---

¹²⁴ Srov. § 9 a § 12 zvláštního zákona.

Poskytování zvláštní ochrany se ukončí nejen jako následek neplnění povinností ze strany chráněné osoby. Dalšími důvody skončení je rovněž odvolání původně uděleného souhlasu s ochranou, neschválením návrhu na ochranu ministrem, odmítnutí poskytovat součinnost k dosažení účelu trestního řízení, porušení povinnosti zachovávat tajnost utajovaných informací nebo v případě, že se chráněná osoba dopustí v době poskytování zvláštní pomoci úmyslného trestného činu. Pokud došlo k pominutí chráněné osobě hrozícímu nebezpečí, bude poskytování ochrany podle zvláštního zákona ukončeno. O ukončení ochrany dle § 7 odst. 2 a 3 zvláštního zákona rozhoduje na návrh Policie ČR ministr vnitra. Proti rozhodnutí ministra vnitra lze podat ve lhůtě 15 dnů ode dne doručení žalobu k soudu podle zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní. Policie a vězeňská služba vykonává do doby pravomocného rozhodnutí soudu o žalobě nezbytná opatření k ochraně života a zdraví ohrožené osoby. O podané žalobě je osoba, již byla zvláštní ochrana a pomoc ukončena, povinna bez zbytečného odkladu informovat policii především z důvodu výše uvedeného.

Stát hradí náklady na zvláštní ochranu a při jejím výkonu je rovněž nositelem odpovědnosti za škodu způsobenou orgány zvláštní ochrany poskytujícími. V důvodové zprávě ke zvláštnímu zákonu nalezneme, že předpokládané náklady na jednu osobu, již je poskytnuta zvláštní ochrana představují cca 3 mil. Kč. Zároveň se počítá s rozpočtem 30 mil. Kč ročně, z čehož vyplývá, že počet možných chráněných osob dle zvláštního zákona čítá pouhých 10 osob. Toto číslo je velmi nízké, a to zejména vezmeme-li v úvahu, že nebude nutné poskytnout ochranu jen svědkovi, ale i jeho rodině.

6.6.3 Úvahy de lege ferenda

Novelizací zvláštního zákona, a to konkrétně vložení nového § 10a,¹²⁵ bylo reagováno na časté nedodržování povinností ze strany chráněné osoby, kdy „praxe

---

¹²⁵ § 10a zvláštního zákona: „Je-li dáno podezření, že chráněná osoba nedodržuje povinnosti uvedené v § 6, a nelze-li toto podezření prověřit jiným způsobem, je policie oprávněna v nezbytně nutném rozsahu získávat poznatky utajovaným způsobem pomocí technických nebo jiných prostředků; při tom je

bohužel prokázala, že u nejméně 90 % případů došlo k porušení těchto povinností, a to i opakovaně. Některá porušení přitom měla takový ráz, že k napravení nežádoucího stavu vyžadovala značné nasazení, nebo byla tak zásadního charakteru, že bylo nutné ochranu ukončit.¹²⁶ Proto by autorka navrhovala, aby dalším krokem byla povinnost chráněné osoby podílet se alespoň částečně na úhradě nákladů spojených k napravení nežádoucího stavu vzniklého jejím hrubým porušením povinností.

Jako problematické se může jevit, že státní zástupci nebo soudci nejsou jako osoby, jež jsou objektem poskytování zvláštní ochrany, výslovně ve zvláštním zákoně uvedeny, a to na rozdíl od tlumočnicků nebo znalců. Oprávněnost jejich ochrany se tak musí dovozovat ze znění § 2 odst. 1 „osoby pomáhající dosažení účelu trestního řízení“. Proti názoru, že ustanovení § 2 odst. 1 se vztahuje i na soudce a státní zástupce, se v odborné veřejnosti vyskytují i odlišná přesvědčení. Jedním ze zástupců skupiny, jež zastává názor, že soudci, státní zástupci a policisté dle § 2 odst. 1 zvláštního zákona chránění nejsou, a to s ohledem na to, že veřejnoprávní orgány by měly být chráněny jiným způsobem, je M. Marini.¹²⁷ Podle toho, jak nám praxe a nejrůznější mediálně známé kauzy ukazují, jsou právě soudci a státní zástupci velmi častým terčem vydírání a zastrašování, kdy právě jejich nestrannost může trestní řízení nejvíce ovlivnit. S ohledem na princip právní jistoty by bylo vhodné jejich ochranu do zvláštního zákona výslovně zakotvit.

---

oprávněna pořizovat zvukové, obrazové nebo jiné záznamy, provádět odposlech a záznam telekomunikačního provozu.“

¹²⁶ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením, tisk Poslanecké sněmovny č. 783/0. *Codexis* [databáze]. Verze 05/2011. Atlas Consulting spol. s r. o., 2011 [cit. 05.12.2011].

¹²⁷ Srov. MARINI, M. *Utajený svědek a zvláštní ochrana svědka*. Praha: Linde, 2008. s. 98.

7 Postavení a ochrana svědka v trestním řízení na Slovensku

7.1 Právní rámec svědka na Slovensku

Základní právní rámec institutu svědka v trestním řízení na Slovensku je dán zejména § 127 až § 140 zákona č. 301/2005 Z.z., v platném znění (dále jen jako „TP¹²⁸“). Právního postavení svědka se však dotýkají i další ustanovení TP, ale i další právní předpisy.

Slovenská právní úprava svědka je do značné míry totožná s právní úpravou v ČR, přičemž největší rozdíly nalezneme v zakotvení institutu korunního svědka a v oblasti ochrany svědka. Totožně jako v ČR má svědek na Slovensku všeobecnou svědeckou povinnost, která je zakotvena v § 127 TP, v němž se uvádí, že každý je povinen dostavit se na předvolání orgánů činných v trestním řízení k soudu a vypovídat jako svědek o tom, co je mu známo o trestném činu a o pachateli anebo o okolnostech důležitých pro trestní řízení.

Shodně s českou právní úpravou jsou zde dány výjimky ze všeobecné svědecké povinnosti. Takovými osobami jsou osoby požívající výsad a imunit, které nejenže nemají povinnost vypovídat, ale zároveň nejsou povinny se na předvolání k orgánu činnému v trestním řízení dostavit.

Další skupinu tvoří osoby, jejichž výslech je zakázán. Podle § 129 TP nesmí být svědek vyslýchán o okolnostech představující utajované skutečnosti, jenž je svědek povinen uchovávat v tajnosti. Stupně utajení se shodují s hierarchií utajovaných informací v ČR, neboť je možné je dělit dle stupně na přísně tajné, tajné, důvěrné a vyhrazené. Zákon o ochraně utajovaných skutečností vymezuje, jaké osoby a za jakých okolností se mohou s utajovanými skutečnostmi seznamovat. Legálním způsobem se s nimi mohou seznamovat pouze oprávněné osoby, kterými mohou být

---

¹²⁸ Trestný poriadok.

fyzické nebo i právnické osoby.¹²⁹ Nelze však vyloučit, že se s utajovanými informacemi seznámí i osoba nepovolaná, a proto se zákaz výslechu podle § 129 odst. 1 TP vztahuje jak na osoby, které se seznámily s utajovanou skutečností legálně či nelegálně. I dle slovenské právní úpravy může být svědek povinnosti mlčenlivosti zproštěn. Podle ustanovení § 129 odst. 1 TP orgán rozhodující o zproštění od povinnosti mlčenlivosti může zproštění odepřít jen v případě, že by byla ohrožena obrana a bezpečnost státu anebo by hrozila podobná vážná škoda, je rozporné s ustanovením § 40 zákona č. 241/2011 Z.z., o ochraně utajovaných skutečností, podle kterého mohou být jednotlivé osoby své povinnosti mlčenlivosti zproštěny. Interpretací ustanovení TP však dojdeme k závěru, že příslušný orgán svědka pro účely výslechu vždy povinnosti mlčenlivosti zproští, s výjimkou případů v zákoně uvedených. Z výkladu § 40 zákona o ochraně utajovaných skutečností však plyne, že příslušný orgán může zprostit svědka povinnosti mlčenlivosti, ale nikoliv musí. Záleží na jeho uvážení.¹³⁰

Stejně jako v ČR nesmí být svědek vyslýchán, pokud by svojí výpovědí porušil zákonem anebo mezinárodní smlouvou uznanou anebo uloženou povinnost mlčenlivosti (§ 129 odst. 2 TP).

Obdobnou úpravu obsahuje slovenský TP ve vztahu k české právní úpravě i ohledně osob oprávněných odepřít výpověď. Právo odepřít výpověď má podle § 130 odst. 1 TP příbuzný obviněného v řadě přímé, tedy předek a potomek, jeho sourozenec, osvojenec, osvojitel, manžel a druh. Podle odstavce druhého téhož ustanovení může odepřít výpověď osoba, která by svojí výpovědí způsobila nebezpečí trestního stíhání sobě, svému příbuznému v řadě přímé, svému sourozenci, osvojiteli, osvojenci, manželovi, druhovi, anebo jiným osobám v rodinném nebo obdobném poměru, jejichž újmu by právem pocítovala jako újmu vlastní. Další skupinou, jíž TP dává právo odepřít výpověď, jsou osoby, které by výpovědí porušili zpovědní tajemství anebo tajemství, které jim bylo svěřeno ústně nebo písemně pod podmínkou mlčenlivosti jako osobě pověřené pastorskou péčí. Stát uznává povinnost mlčenlivosti osob pověřených vykonávat duchovní činnost, což bylo pro kněze katolické

---

¹²⁹ Srov. POLÁK, P. Svedok v trestnom konaní. 1. vyd. Bratislava : EUROKÓDEX, 2011, s. 104.

¹³⁰ POLÁK, P. Svedok v trestnom konaní. 1. vyd. Bratislava : EUROKÓDEX, 2011, s105.

a římskokatolické církve vymezeno Základní smlouvou mezi Slovenskou republikou a Svatou stolicí.¹³¹ Ustanovení o možnosti odepřít výpověď duchovních obsahuje i Smlouva mezi Slovenskou republikou a registrovanými církvemi a náboženskými společnostmi. Povinnost zachovávat mlčenlivost mají nejen duchovní, ale i všechny osoby, které se jakkoliv dozvěděli o hříchu jiné osoby sdělených při zpovědi, tj. i osoba, která se o těchto skutečnost sdělených při zpovědi dozvěděla neoprávněně.

Další skupinou mající právo odepřít výpověď jsou takové osoby, jimž plyne toto právo z jiných právních předpisů. Jedná se o poslance Národní rady SR, soudce Ústavního soudu SR a soudce.

Kromě všeobecné svědecké povinnosti jsou svědkovi uloženy další povinnosti, jež z všeobecné svědecké povinnosti vyplývají. Osobní povinnosti svědka včetně podmínek jejich realizace jsou totožné s povinnostmi, které svědkovi v ČR ukládá TŘ. Svědek je povinen podrobit se prohlídce těla, pokud je zapotřebí zjistit, zda má na těle stopy či následky trestného činu (§ 155 odst. 1 TP); strpět odběr krve nebo jiný obdobný úkon (§ 155 odst. 2 TP) a strpět úkony na zjištění totožnosti osoby, která se zdržovala na místě činu (§155 odst. 3 TP); napsat potřebný počet slov za účelem zjištění rukopisu (§ 133 odst. 1 TP). „*Aby byl dosažen jednoznačný výsledek zjišťování pravosti rukopisu, je potřebné během zkoušky dodržovat následující zásady:*

- *každý napsaný list papíru nechat osobě podepsat a hned jí ho odebrat, aby neměla možnost kontrolovat si svůj rukopis,*
- *pořadí napsaných listů označit pořadovou číslovkou,*
- *popsané listy ihned kontrolovat s předem získanými ukázkami písma, aby se zjistilo, jestli osoba úmyslně nemění rukopis,*
- *zaznamenávat poznámky u tempu písma osoby, o přestávkách, které osoba dělá, o délce zkoušky, pořadí jednotlivých forem zkoušky, apod.“¹³²*

Svědkovi je dále možné uložit poskytnutí hlasové zkoušky (§133 odst. 2 TP). Svědek je povinen vypovídat pravdu a nic nezamlčovat (§131 odst. 1 TP).

¹³¹ Blíže POLÁK, P. Svedok v trestnom konaní. 1. vyd. Bratislava : EUROKÓDEX, 2011, s. 115.

¹³² POLÁK, P. Svedok v trestnom konaní. 1. vyd. Bratislava : EUROKÓDEX, 2011, s. 123.

Svědka je povinen při výslechu v hlavním líčení a veřejném zasedání složit přísahu (§ 131 odst. 3 TP, § 265 TP). Tato povinnost byla opětovně do slovenského právního řádu začleněna od 1. 1. 2006. V důvodové zprávě k rekonstrukci TP je uvedeno, že pouhá hrozba za křivou výpověď není vždy dostatečným impulsem svědka k tomu, aby vypovídal pravdu. Složení přísahy lze od svědka vynucovat, a to na základě pořádkových pokut. Během přípravného líčení svědek přísahu před výslechem neskládá.

Svědka je dále povinen shodně s povinností svědka v ČR se zúčastnit konfrontace, jestliže jeho výpověď v závažných okolnostech nesouhlasí s výpovědí obviněného anebo jiného svědka a vzniklý rozpor nelze vyjasnit jinak (§ 125 TP, § 138 TP). Za účelem zjištění totožnosti osoby nebo věci má povinnost se zúčastnit rekonstrukce (§ 126 TP, 138 TP), podrobit se znaleckému vyšetření jeho duševního stavu v případě pochybností o jeho schopnosti správně vnímat anebo vypovídat (§150 TP), zúčastnit se vyšetřovacího pokusu (§157 TP), prověrky výpovědi na místě (§ 158 TP) a rekonstrukce (§ 159 TP).

Podle § 554 TP je svědek povinen nahradit náklady spojené s opakovaním úkonu anebo s novým hlavním líčením anebo veřejným zasedáním, jako i náklady, které vznikly osobě, která se úkonu zúčastnila a nemá nárok na náhradu nákladů státem, za předpokladu, že byl svědek o úkonu řádně vyrozuměn či předvolán a bezdůvodně svojí neúčastí způsobí, že se úkon v přípravném řízení nemohl vykonat, anebo se hlavní líčení či veřejné zasedání muselo odročit. Povinnost náhrady se váže k novému úkonu a nikoliv k úkonu, který byl zmařen. Zrušená vyhláška Ministerstva vnitra SR a Ministerstva spravedlnosti SR č. 61/1995 Z.z. stanovovala výše náhrady těchto nákladů. Do nákladů spojených s opakovaním úkonu či novým soudním jednáním se nezapočítává plat úředních osob.¹³³ S účinností od 1. 4. 2012 upravuje předmětnou oblast vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 93/2012 Z.z.

Co se týče katalogu práv svědka na Slovensku je nutné opět konstatovat, že koresponduje s právní úpravou v ČR. Svědek má právo na svědecké (§ 140 TP), právo na poučení (§ 131 odst. 1 TP), právo odepřít výpověď (§ 130 TP), právo

---

¹³³ MINÁRIK, Š. a kol. Trestný poriadok, Stručný komentár, Iura Edition Bratislava, 2010, s.1334.

na respektování zákazu výslechu (§ 129 TP), právo nahlédnout do písemných poznámek (§ 138 TP, § 123 odst. 1 TP), právo nahlížet do protokolu o výslechu a žádat jeho doplnění anebo opravu (§ 138 TP, § 124 odst. 2 a 3 TP), právo žádat prokurátora či soud, aby byl informován o propuštění či útěku obviněného z vazby, a odsouzeného z trestu výkonu odnětí svobody (§ 139 odst. 2 TP), právo užívat při procesních úkonech jazyka, kterému rozumí, resp. právo na tlumočníka (§ 2 odst. 20 TP), právo na uvedení jiné adresy, anebo pracoviště namísto adresy svého bydliště (§ 136 odst. 1 TP), právo na neuvedení identifikačních údajů o sobě (§ 136 odst. 2 TP) a právo na právní pomoc advokáta.

7.2 Ochrana svědka na Slovensku

Právní úpravu ochrany svědka na Slovensku nalezneme v TP a ve zvláštním zákoně č. 256/1998 Z.z. o ochraně svědka a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o ochraně svědka“).

7.2.1 Ochrana svědka dle trestního řádu

Stejně jako náš TR i TP upravuje způsob ochrany svědka institutem tzv. utajovaného svědka. Dle § 136 odst. 1 TP se může svědkovi dovolit, aby namísto bydliště uvedl pracoviště či jinou adresu pro účely doručování, pakliže je dána důvodná obava, že svědek anebo osoba mu blízká by byli v důsledku uvedení svého bydliště ohroženi. Toto utajení se však týká pouze údajů o bydlišti. Tento přístup se aplikuje na žádost svědka a je zapotřebí souhlasu, který vydává prokurátor v přípravném řízení a v řízení před soudem předseda senátu či samosoudce.

TP zároveň umožňuje svědkovi jeho utajení co do jeho totožnosti, bydliště, místa pobytu, a to za podmínky, že je dána důvodná obava, že by sdělením těchto informací byl ohrožen jeho život, zdraví, tělesná integrita či by takové následky hrozili osobě jemu blízké (§ 136 odst. 2 TP). Poskytnutí tohoto způsobu utajení svědka rovněž vyžaduje žádost svědka a souhlas prokurátora či v řízení před soudem předsedy senátu nebo samosoudce. Obdobně s českou právní úpravou, v případě že vyslychající orgán nevyhoví žádosti svědka, aby mu byla poskytnuta ochrana, předloží věc k rozhodnutí

prokurátorovi, přičemž do doby jeho rozhodnutí je výslech odložen, popř. je se svědkem zacházeno jako se svědkem utajovaným.

TP nabízí další způsob ochrany svědka, který je speciálním případem. Podle § 136 odst. 5 TP je výjimečně možné při odhalování zločinu¹³⁴, korupce¹³⁵, trestného činu zneužívání pravomoci veřejného činitele¹³⁶ anebo trestného činu legalizace příjmů z trestné činnosti¹³⁷, aby svědek uvedl své osobní údaje pod legendou¹³⁸, přičemž jeho pravé údaje zůstanou utajené. Tento speciální případ utajovaného svědka nevyžaduje jeho ohrožení či ohrožení jemu osobě blízké. Pro postup podle § 136 odst. 5 TP nepotřebuje policejní orgán souhlas prokurátora, ani není dokonce povinen předložit věc k přezkumu prokurátorovi v případě, že svědek požaduje postup podle tohoto ustanovení a policejní orgán odůvodněnost takového postupu neuzná. Jestliže z okolností případu vyplyne oprávněnost takového postupu, vytvoří policejní orgán legendu. Policejní orgán pořídí záznam o vytvoření legendy utajovaného svědka, který vloží do zalepené obálky do spisu a vyrozumí o tom prokurátora. Prokurátor podávající obžalobu i v tomto případě jako i při utajování svědka dle § 136 odst. 2 TP dokumenty s údaji o totožnosti svědka či jinými souvisejícími údaji nezasílá spolu s obžalobou a s trestním spisem, ale přímo je doručuje příslušnému předsedovi senátu.¹³⁹

Totožně s českou právní úpravou má předseda senátu právo užít za účelem ochrany svědka vhodná opatření během soudního jednání. Podle § 136 odst. 2 TP učiní soud podle potřeby opatření, jako je zejména změna vzhledu a hlasu svědka, případně jeho výslech provádí s využitím technických zařízení určených na přenos zvuku a obrazu. Předseda senátu může mimo jiné vyloučit obžalovaného, jeho důvěrníky i veřejnost a svědka vyslýchat bez jejich přítomnosti, kdy však obhájce obžalovaného vyloučen být nesmí. Obhájce obžalovaného je oprávněn klást takovému svědku otázky. Slovenská právní úprava obsahuje zvláštnost spočívající v možnosti svědka,

---

¹³⁴ § 11 zákona č. 300/2005 Z.z., Trestný zákon.

¹³⁵ § 328 až § 336 zákona č. 300/2005 Z.z., Trestný zákon.

¹³⁶ § 326 zákona č. 300/2005 Z.z., Trestný zákon.

¹³⁷ § 233 a § 234 zákona č. 300/2005 Z.z., Trestný zákon.

¹³⁸ Legendou se s ohledem n § 117 odst. 3 TP rozumí souhrn krycích údajů.

¹³⁹ Srov. PERHÁCS, Z. Analýza trestno-procesnej úpravy ochrany svedka, In: Bulletin slovenskej advokacie, č. 5/2004, s. 37 a 38.

který se skutečnosti významné pro trestní řízení dozvěděl v souvislosti s výkonem svého zaměstnání či funkce, uvádět adresu svého pracoviště namísto svého bydliště, a to i bez souhlasu prokurátora či předsedy senátu, aniž by ho obžalovaný nějakým způsobem ohrožoval.

7.2.2 Ochrana svědka podle zákona o ochraně svědka

Zákon č. 256/1998 Z.z. je podobný českému zvláštnímu zákonu na ochranu svědka, tj. zákonu č. 137/2001 Sb. TP poskytuje svědkovi ochranu pouze co do jeho utajení, neposkytuje mu však fyzickou ochranu před ohrožením, násilím apod. K těmto účelům mají sloužit instituty upravené ve zvláštním zákoně o ochraně svědka. Dlouhodobou fyzickou ochranu je možné dle zákona o ochraně svědka poskytovat bez ohledu na to, zda jde o utajovaného svědka či nikoliv. Podmínkou aplikace ochrany dle zákona o ochraně svědka je skutečnost, že svědkovi nebo osobě jemu blízké hrozí v souvislosti se svědeckou výpovědí či poskytnutím důkazu nebezpečí ohrožení života, zdraví od osob páchajících zločiny, za které je možné uložit trest odnětí svobody na doživotí, či zločiny spáchané zločineckou skupinou, organizovanou skupinou nebo teroristickou skupinou. Další podmínkou aplikace ochrany svědka dle zvláštního zákona je, že není možné zajistit ochranu předmětných osob jiným způsobem. Stejně jako v ČR je tedy ochrana svědka dle zvláštního zákona subsidiární.

Ochrana dle zákona č. 256/1998 Z.z. se poskytuje ohroženému svědkovi, chráněnému svědkovi a osobám blízkým. Podle § 2 odst. 1 zákona na ochranu svědka je ohroženým svědkem osoba, která v trestním řízení vypovídala jako svědek a výpovědí, popřípadě dalšími skutečnostmi poskytne důkaz o pachateli nebo o okolnostech zločinu, za který hrozí pachateli trest odnětí svobody na doživotí, či zločinu spáchaného organizovanou skupinou, zločineckou skupinou anebo teroristickou skupinou a v souvislosti se svědeckou výpovědí a poskytnutím údajů o své osobě je tu důvodná obava z ohrožení života anebo zdraví, a jestliže byl útvaru policejního orgánu, který činí úkony podle zvláštního zákona, doručen písemný návrh zařazení této osoby do programu na ochranu svědka, a jestliže to okolnosti vyžadují. Pojem ohroženého svědka subsumuje rovněž osobu blízkou ohroženému svědkovi. Chráněným svědkem

se rozumí osoba, která je již zařazena do programu na ochranu svědka a zároveň osoba takovému svědku blízká.

Podle § 4 zákona o ochraně svědka rozhoduje o návrhu na ochranu, na vykonání neodkladných opatření a o návrhu na odstoupení od pravidel vykonávání programu ochrany komise, která se jako mezirezortový orgán sestává z delegovaných zástupců Ministerstva vnitra SR, Ministerstva spravedlnosti SR a Generální prokuratury SR. Členové komise musí být oprávněni se seznamovat s informacemi, jež podléhají stupni utajení přísně tajné. Komise se skládá ze čtyř členů a předsedy.

Ochrana se svědkovi poskytuje s ohledem na § 7 zákona č. 256/1998 Z.z. na základě „ochranné dohody“, kdy rozsah této dohodou poskytované ochrany je dán zejména osobními poměry svědka, povahou hrozícího nebezpečí. Zákon č. 256/1998 Z.z. oproti českému zvláštnímu zákonu na ochranu svědka velmi podrobně reguluje jednotlivé aspekty a podmínky fungování této dohody. Ochranný program zaniká, jestliže odpadnou předpoklady jeho poskytování. Ochrannou dohodu se svědkem uzavírá speciální útvar policejního orgánu. Za nezletilého ohroženého svědka uzavírá ochrannou dohodu jeho zákonný zástupce. Pokud zákonný zástupce uzavření dohody odmítá nebo jejího uzavření není možné jinak dosáhnout, a vyžadují-li to okolnosti případu, uzavírá dohodu sám ohrožený svědek, přičemž dohoda podléhá schválení soudu. Ochranná dohoda přesně vymezuje práva a povinnosti zúčastněných stran, podmínky, za kterých je možné od dohody odstoupit, a rozsah a charakter poskytované ochrany a pomoci. V ochranné dohodě se ohrožený svědek zavazuje zejména, že nebude udržovat či navazovat styk s osobami z kriminálního prostředí, že nebude provádět činnost, jež by mohla ohrozit jeho bezpečnost či narušit program ochrany, že se podrobí opatřením na zabezpečení jeho ochrany, apod.¹⁴⁰

7.3 Korunní svědek na Slovensku

Oproti ČR slovenská právní úprava zná institut korunního svědka. Stalo se tak novelizací TP s účinností od 1. 1. 2003, plynoucí ze zákona č. 457/2003 Z.z., jímž došlo ke změně a doplnění zákona č. 141/1961 Zb. o trestním řízení soudním. Podle J. Musila

---

¹⁴⁰ POLÁK, P. Svedok v trestnom konaní. 1. vyd. Bratislava : EUKÓDEX, 2011, s. 232

je korunním svědkem pachatel, respektive spolupachatel trestného činu či účastník na trestném činu, který uzavře s orgány činnými v trestním řízení dohodu o tom, že bude pravdivě vypovídat ve prospěch obžaloby a přispěje tak k odhalení trestného činu či usvědčení pachatele, resp. spolupachatele nebo účastníka, a který je za toto jednání státem odměněn tím, že bude nestíhatelný, beztrestný, tím, že mu bude zmírněn trest či jeho výkon, nebo se mu eventuálně poskytne také zvláštní ochrana před pomstou.¹⁴¹

Každý korunní svědek se však nemusí stát chráněným svědkem. Ochrana, která může být korunnímu svědkovi poskytnutá podle zákona na ochranu svědka, je potom díky poskytovaným výhodám další motivací, která ho může získat pro spolupráci.¹⁴²

Právní úprava jednotlivých forem korunního svědka se vyskytuje ve dvou rovinách, a to ve stádiu soudního řízení a ve fázi řízení před soudem předcházející. Ke stádiu předcházejícímu řízení před soudem se řadí institut spolupracující osoby, která je uvedena ve druhém oddíle hlavy druhé, druhé části TP (dočasné odložení trestního stíhání), v oddíle pátém, hlavy druhé, druhé části TP (zastavení trestního stíhání dle § 215 odst. 3, podmíněné zastavení trestního stíhání spolupracujícího obviněného a přerušení trestního stíhání podle § 228 odst. 3 TP).

Aplikace institutu korunního svědka je fakultativní a závisí tak při splnění podmínek na uvážení orgánů činných v trestním řízení.

Dočasné odložení trestního stíhání podle § 205 TP představuje jedinou formu institutu tzv. korunního svědka, jež lze užít ještě před počátkem trestního stíhání. Ustanovení § 205 odst. 1 TP uvádí, že jestliže by vznesení obvinění podstatně ztížilo objasnění korupce, trestného činu založení, zosnování a podporování zločinecké skupiny, založení, zosnování a podporování teroristické skupiny anebo zločinu spáchaného organizovanou skupinou, zločineckou skupinou anebo teroristickou skupinou či zjištění pachatele těchto trestných činů, může policejní orgán po souhlasu prokurátora na nezbytně dlouhou dobu dočasně odložit vznesení obvinění osobě,

¹⁴¹ Srov. MUSIL, J. Korunní svědek – ano či ne? In: Trestní právo, 2003, roč. 8, č. 4, s. 21.

¹⁴² DESET, M. K právně úpravě korunního svědka, In: Justičná revue, 61, 2009, č. 11, s. 1194.

kteřá se významnou mírou podílela na objasnění některého z těchto činů či na zjištění pachatele těchto činů. Ustanovení § 205 odst. 1 TP obsahuje však i výjimky z takového užití, a to jedná-li se organizátora, návodce anebo objednatele trestného činu. V případě, že pominou důvody dočasného odložení, policejní orgán neprodleně na pokyn prokurátora vznese obvinění (§ 205 odst. 3 TP). Podstatou dočasného odložení dle § 205 TP je dohoda mezi státem a pachatelem trestného činu, na základě které dojde za pomoci spolupracujícím pachatelem poskytnutých informací k usvědčení jiných spolupachatelů či k posílení důkazní pozice obžaloby na straně jedné, a k poskytnutí výhody v podobě dočasného odložení trestního stíhání, na které by jinak neměl spolupracující pachatel práv, na straně druhé. O aplikaci tohoto institutu se nevydává žádné usnesení, ale policejní orgán o tomto pouze vyhotoví úřední záznam. Následkem dočasného odložení vznesení obvinění v přípravném řízení je, že se u podezřelého změni jeho postavení na svědka.¹⁴³ Nabízí se však otázka, jaká je v tomto případě motivace pro spolupracování pachatele s orgány činnými v trestním řízení, když se jedná pouze o dočasný institut, kdy i když osoba poskytne relevantní informace, bude následně proti ní zahájeno trestní stíhání. Řešení tohoto problému by mohlo spočívat v alternativní úpravě dočasného odložení trestního stíhání tak, aby umožňovala poté, co dojde k významnému podílení se na objasnění trestného činu či zjištění pachatele, obvinění vůbec nevznášet. Odložení trestního stíhání by tak tedy nebylo dočasné, nýbrž podmíněčné.¹⁴⁴

Během trestního stíhání je možné aplikovat další z forem korunního svědka, a to zastavení trestního stíhání dle § 215 odst. 3 TP. Podle tohoto ustanovení může prokurátor zastavit trestní stíhání proti obviněnému, který se významným dílem podílel na objasnění taxativně vymezených trestných činů a zájem společnosti na objasnění takového trestného činu převyšuje zájem na trestním stíhání obviněného. I zde platí nepřipustnost zastavení trestního stíhání vůči organizátorovi, návodci či objednateli trestného činu. Prokurátor v přípravném řízení a v řízení před soudem soud tak může postupovat vůči spolupracujícímu obviněnému, neboť se jedná o institut fakultativní. Při rozhodování o aplikaci prokurátor, resp. soud zvažuje závažnost spáchaného trestného činu, zájem státu na objasnění skutku a stíhání pachatele, osobu obviněného

¹⁴³ Blíže MINÁRIK, Š a kol. Trestný poriadok, Stručný komentár, Iura Edition, Bratislava 2010, s. 564.

¹⁴⁴ Srov. DESET, M. K právnej úprave korunného svedka, In: Justičná revue, 61, 2009, č. 11, s. 1195.

a jeho míru na trestném činu apod. Zastavení trestního stíhání proti spolupracujícímu obviněnému je meritorní rozhodnutí, které je možné vydat jen v případech, kdy užilo k naplnění účelu spolupráce a zájem společnosti na objasnění trestného činu převyšuje zájem na stíhání spolupracujícího obviněného.¹⁴⁵

K dalším formám korunního svědka se řadí i podmíněné zastavení trestního stíhání podle § 218 TP. V usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání se stanoví obviněnému zkušební doba na dva roky až deset let a zároveň se mu v usnesení uloží, aby po dobu trvání zkušební doby plnil zákonem stanovené podmínky. Pro vydání usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání spolupracujícího obviněného je zapotřebí vyloučit k samostatnému řízení vůči spolupracujícímu obviněnému ze společného řízení. Usnesení o podmíněném zastavení se tedy vydá již v samostatném řízení a v původním řízení lze tuto osobu posléze vyslechnout jako svědka. Proti usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání podle § 218 TP může podat poškozený a obviněný stížnost s odkladným účinkem. Účelem této stížnosti je domáhání se řádného soudního procesu. Prokurátor, resp. soud usnesením rozhodne, že obviněný se osvědčil. Fikce osvědčení nastane v případě, že po uplynutí dvou let po uplynutí zkušební doby nedojde k rozhodnutí podle předchozí věty. V případě, že nedojde k osvědčení se obviněného, bude se v jeho trestním stíhání pokračovat. Jako nedostatek se jeví nemožnost rozhodnout o osvědčení se již během zkušební doby.

Podle § 215 odst. 3 TP je možné trestní stíhání proti spolupracujícímu obviněnému zastavit. Užití tohoto institutu předpokládá stejné podmínky jako podmíněné zastavení trestního stíhání spolupracujícího obviněného. Rozdíl mezi nimi je dán pouze tím, že v případě podmíněného zastavení není jisté, zda se nebude v trestním stíhání spolupracujícího obviněného pokračovat. Na postup, jaký je nutné zvolit, v případě, že bude možné aplikovat podmíněné zastavení trestního stíhání i definitivní zastavení trestního stíhání, existují rozdílné názory. Podle M. Žilinky se podmíněné zastavení aplikuje v čase, kdy ještě probíhá spolupráce obviněného s orgány činnými v trestním řízení, zatímco v případě definitivního zastavení trestního

---

¹⁴⁵ POLÁK, P. Svedok v trestnom konaní. 1. vyd. Bratislava : EUROKÓDEX, 2011, s. 251.

stíhání jde o rozhodnutí ve věci samé, které lze vydat jen za předpokladu, že již došlo k naplnění účelu spolupráce a již není další spolupráce potřebná.¹⁴⁶

Pod pojem tzv. korunního svědka se řadí již poslední forma, a to přerušení trestního stíhání podle § 228 odst. 3 TP. Podle tohoto ustanovení může policejní orgán s předchozím souhlasem prokurátora přerušit trestní stíhání obviněného, jestliže se významnou měrou podílel na objasnění korupce, trestného činu založení, zosnování a podporování zločinecké skupiny, teroristické skupiny anebo zločinu spáchaného organizovanou skupinou, zločineckou skupinou, teroristickou skupinou, anebo na zjištění či usvědčení pachatele tohoto trestného činu. Přerušit se však takto nesmí stíhání proti organizátorovi, návodci či objednateli trestného činu. Jedná se tedy o předběžný institut, kdy v případě, že pominou podmínky, bude neprodleně stíhání zahájeno. Přerušení trestního stíhání se má aplikovat, jestliže je vzhledem ke všem okolnostem případu možné předpokládat, že skončení trestního stíhání pachatele trestného činu, na jehož objasnění se spolupracující podílel, lze očekávat ve lhůtě dvou let.¹⁴⁷

---

¹⁴⁶ Srov. ŽILINKA, M. Spolupracující osoba a procesné postupy podľa Trestného pozadku, In: Justičná revue, 59, 2007, č. 5, s. 625.

¹⁴⁷ Srov. POLÁK, P. Svedok v trestnom konaní. 1. vyd. Bratislava : EUROKÓDEX, 2011, s. 257.

Závěr

Práce se snažila nabídnout z účinné právní úpravy souhrnný obraz svědka v trestním řízení, představit zejména jeho osobu, práva a povinnosti a svědeckou výpověď, jež je základním a nejčastějším důkazním prostředkem v trestním řízení a která má dominantní význam pro rozhodnutí ve věci, to vše s vědomím významu a důležitosti osoby svědka v trestním řízení. Dále se práce zabývala možnými nástroji ochrany svědka, a to jak nabízejícími se trestním řádem, tak i zvláštním zákonem na ochranu svědka, přičemž je zde řešen rovněž i vztah těchto právních předpisů řešících mimo jiné ochranu svědka. V neposlední řadě se práce věnovala stručné analýze právního postavení a ochrany svědka na Slovensku se zaměřením na ochranu svědka a institut korunního svědka, což umožňuje provést srovnání právní úpravy v České republice a na Slovensku. Práce se pokoušela uceleným způsobem soustředit jednotlivé pohledy na postavení svědka, a to nejen z pohledu právních předpisů, ale i z pohledu judikatury.

S ohledem na rozsah tématu práce zajisté nelze rigorózní práci hodnotit jako práci podávající vyčerpávající pohled na toto téma, což ani nebylo cílem autorky. Téma této rigorózní práce by se mohlo zdát dosti obvyklé a jeho rozbor či alespoň stručný popis úpravy postavení svědka v trestním řízení nalezneme v mnohých pracích týkajících se trestního řízení obecně. V České republice však dle názoru autorky chybí souhrnná publikace zabývající se výlučně postavením a ochranou svědka v trestním řízení, přestože jak již bylo uvedeno výše, právě úprava postavení svědka hraje v trestním řízení významnou roli.

Právní úpravu postavení svědka v trestním řízení považuje autorka za dostatečnou, praxí ustálenou a judikaturou upřesněnou. Nicméně autorka navrhuje zakotvit do TŘ zákonné ustanovení týkajícího se práva svědka na právní pomoc, a to přestože je toto právo svědkovi garantováno na základě ustanovení čl. 37 odst. 2 LZPS a potvrzeno judikaturou Ústavního soudu. V praxi však vždy záleží

na konkrétním řízení a na otázce, zda orgán činný v trestním řízení dostatečně zajistí výkon všech práv a řádné plnění zákonem stanovených svědeckých povinností.

Autorka se v práci zabývala i podáním svědecké výpovědi v souvislosti se zavedením zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob. Svědkem, jak bylo v práci zmíněno, může být pouze fyzická osoba, nikoli právnická. Za právnickou osobu činí v trestním řízení úkony ten, kdo je k tomu oprávněn podle občanského soudního řádu, tedy nejčastěji se jedná o statutární orgány právnické osoby. V občanském soudním řízení nejsou statutární orgány právnické osoby vyslýchány jako svědci, ale jako účastníci řízení. Otázka výsledku statutárního orgánu v trestním řízení není soudy prozatím judikována a dosud vychází pouze z platné právní úpravy, která s sebou přináší řadu úskalí, jak je v práci naznačeno. Dle názoru autorky, by měly být statutární orgány vyslýchány jako svědci a právnická osoba by si měla určit, buď z vlastního podnětu, nebo na výzvu soudu, jinou osobu způsobilou a oprávněnou za ni jednat.

Kromě pojednání o právní úpravě svědka a jeho ochraně se autorka pokusila nabídnout v průběhu práce i úvahy *de lege ferenda*. Co se týče institutu utajeného svědka, považuje autorka postup, kterým dochází k ukončení utajení, za problematický a ne zcela vhodný. Orgán, jenž rozhoduje o aplikaci tohoto institutu, může své rozhodnutí během trestního řízení změnit a svědka odtajnit. Svědek se nemůže proti svému odtajnění bránit, jelikož orgán o ukončení utajení nevydává rozhodnutí. Dle názoru autorky by tedy bylo vhodné, aby předmětný orgán byl povinen vydat o ukončení utajení svědka usnesení, které by bylo nutné odůvodnit a které by mohlo být napadeno opravným prostředkem.

Ohledně ochrany svědka, je autorka toho názoru, že by měla být ochrana svědka dle zvláštního zákona poskytována všem svědkům, kteří splňují zákonné podmínky, bez dalšího omezení. Dále pak svědek, jemuž poskytnutí ochrany dle zvláštního zákona

nebylo uděleno, by měl mít právo na přezkoumání takového rozhodnutí nezávislým soudem.

V souvislosti s efektivnějším objasňováním zvláště závažných zločinů je nezbytné pozitivně hodnotit zavedení institutu spolupracujícího obviněného. Dle názoru autorky je však tento institut v boji s organizovaným zločinem málo účinný a často nepředstavuje dostatečnou motivaci pro spolupráci. Jak již uvedla v práci, vhodnější by bylo zavedení institutu korunního svědka, který nalezneme i na Slovensku. Institut korunního svědka napomůže ke snadnějšímu přesvědčování obviněného, aby svědčil proti organizované skupině, a pomohl tak odhalit pachatele zločinu, u nichž je dáno odůvodněné očekávání, že v trestné činnosti budou pokračovat. Další nastínění problematických oblastí souvisejících se svědkem v trestním řízení a jeho ochranou jsou uvedeny v práci.

Lze tedy shrnout, že tato práce naplňuje hlavní cíl stanovený v úvodu, tedy poskytnout ucelený pohled na práva a povinnosti osoby nacházející se v procesním postavení svědka v trestním řízení, dále shrnutí možností ochrany svědka, kterému hrozí v souvislosti s poskytnutím svědecké výpovědi nebezpečí, to vše při vědomí skutečnosti, že výslech svědka a jeho výpověď v trestních věcech je základním a nejčastějším důkazním prostředkem a neřídka bývá právě svědecká výpověď jediným možným způsobem prokázání a objasnění mnohých okolností důležitých pro trestní řízení.

Seznam zkratek

OZ	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v aktuálním znění
TZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v aktuálním znění
TŘ	Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, v aktuálním znění
TP	Zákon č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok, v aktuálním znění
Zvláštní zákon	Zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením, v aktuálním znění
LZPS	Listina základních práv a svobod
Evropská úmluva	Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod z roku 1950
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
ÚS	Ústavní soud České republiky
NS	Nejvyšší soud České republiky
ČR	Česká republika
SR	Slovenská republika

Použitá literatura

Právní předpisy:

- Ústava ČR.
- Listina základních práv a svobod.
- Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod.
- Rezoluce Rady Evropské unie č. 395Y1207 (04), o ochraně svědků v boji proti mezinárodní organizované kriminalitě.
- Rezoluce Rady Evropské Unie č. 497Y0111 (01) ze dne 20. prosince 1996, o jednotlivcích, kteří spolupracují při soudním řízení v boji proti mezinárodně organizovanému zločinu.
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.
- Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením, tisk Poslanecké sněmovny č. 783/0. *Codexis* [databáze]. Verze 05/2011. Atlas Consulting spol. s r. o., 2011 [cit. 05.12.2011].

Odborné publikace:

- CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GRÍVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha : ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-348-5.
- ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie*. 1. vyd. Praha : EUROUNION, 1998. ISBN 80-85858-70-3.
- ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů, příručka pro pomáhající profese*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing a.s., 2007. 192 s. ISBN 978-80-247-2014-2.
- DROPE, K. *Strafprozessuale Probleme bei der Einführung einer Verbandsstrafe*. Berlin : Duncker&Humblot, 2002.
- FENYK, J. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim : komentář*. 1. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2012, 196 s. ISBN 978-80-7357-720-9.
- FENYK, J., HÁJEK, R., STŘÍŽ, I. et al. *Trestní zákoník a trestní řád – průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou*. 1. Díl. Praha : Nakladatelství Linde a.s., 2010. 1317 s. ISBN 978-80-7201-808-6.
- FENYK, J., HÁJEK, R., STŘÍŽ, I. et al. *Trestní zákoník a trestní řád – průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou*. 2. Díl. Praha : Nakladatelství Linde a.s., 2010. 1184 s. ISBN 978-80-7201-808-6.
- FRYŠTÁK, M. *Trestní právo procesní*. 1. vyd. Ostrava : KEY Publishing s.r.o., 2008. 249 s. ISBN 978-80-87071-72-4.
- JELÍNEK, J. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vyd. Praha : Leges, 2009. ISBN 978-80-87212-22-6.
- JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 1. vyd. Praha : Leges, 2010. ISBN 978-80-87212-30-1.
- JELÍNEK, J., HERZCEG, J. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim: komentář s judikaturou*. 1 vyd. Praha : Leges, 2012, 204 s. ISBN 978-80-87576-07-6.
- KUČHTA, J. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. ISBN 78-80-7400-047-8.
- MARINI, M. *Utajený svědek a zvláštní ochrana svědka*. 1. vyd. Praha : Linde a.s., 2008. ISBN 978-80-7201-732-4.

- MINÁRIK, Š. a kol. Trestný poriadok, Stručný komentár, Iura Edition Bratislava, 2010. ISBN 978-80-8078-369-3.
- MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2004. ISBN 80-7179-362-0.
- MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vyd. Praha : C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-572-8.
- NOVOTNÝ, F. a kol. *Praktikum Trestního práva procesního*. 1. vyd. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Čeněk, s.r.o., 2006. 294 s. ISBN 80-86898-74-1.
- NOVOTNÝ, O., VOKOUN, R. a kol. *Trestní právo hmotné. II. Zvláštní část*. 5. jubilejní, zcela přepracované vyd. Praha : ASPI, a.s., 2007. ISBN 978-80-7357-259-4
- NĚMEC, M. *Výslech a taktika jeho provádění ve speciální výslechové místnosti*. Praha : Policejní Akademie České republiky, 2003. ISBN 80-7251-141-6.
- NĚMEC, M. *Kriminalistická taktika pro policisty*. Praha : Nakladatelství Eurounion, 2004. ISBN 80-7317-036-1.
- POLÁK, P. *Svedok v trestnom konaní*. 1. vyd. Bratislava : EUROKÓDEX, 2011. ISBN 978-80-89447-47-3.
- PORADA, V. a kol. *Kriminalistika (úvod, technika, taktika)*. 1. vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-038-3.
- PROTIVINSKÝ, M., KLŇAVA, K. *Základy kriminalistiky*. 2. vyd. Praha : Armex Publishing, 2007. ISBN 978-80-86795-50-8.
- RANDULOVÁ, K., ONDRUŠ, R. *Průvodce policisty trestním řízením se vzory procesních postupů Policie ČR*, 1. vyd. Praha : Linde Praha, a.s., 2001. 344 s. ISBN 80-7201-276-2.
- RŮŽIČKA, M. *Přípravné řízení a stádium projednání trestní věci v řízení před soudem*. 1. vyd. Praha : LexisNexis CZ s.r.o., 2005. 158 s. ISBN 80-86199-93-2.
- SOLNAŘ, V., FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., VANDUCHOVÁ, M. *Systém českého trestního práva*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Novatrix, s.r.o., 2009. 283 s. ISBN 978-80-254-4033-0.

- STRÍŽ, I., POLÁK, P., FENYK, J., HÁJEK, R. *Trestní zákoník a trestní řád. Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. 1. díl. Trestní zákoník.* Praha : Linde Praha a. s., 2010. ISBN 978-80-7201-802-4.
- STRÍŽ, I., POLÁK, P., FENYK, J., HÁJEK, R. *Trestní zákoník a trestní řád. Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. 2. díl. Trestní řád.* Praha : Linde Praha a. s., 2010. ISBN 978-80-7201-803-1.
- ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl.* 6. vyd. Praha : C. H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-043-0.
- ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. II. díl.* 6. vyd. Praha : C. H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-043-0.
- ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář.* 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-109-3.
- ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář.* 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-178-9.
- ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., et al.: *Přípravné řízení trestní.* Praha : C.H.Beck, 2003. ISBN 978-80-7179-741-3.
- VANGELI, B. *Zákon o Policii České republiky. Komentář.* 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, ISBN 978-80-7400-142-0.

Odborné články:

- COUFALOVÁ, B. *Hmotněprávní instituty pro boj s organizovaným zločinem podle nového trestního zákoníku.* Bulletin advokacie, 2009, č. 10, s. 84.
- ČENTÉŠ, J. *Právní úprava ochrany svedka v Slovenskej republike.* Trestní právo, 1999, č. 12, s. 16 – 19.
- ČOPKO, P., MADLIAK, A. *Ochrana svedka v slovenskom trestnom práve.* Bulletin advokacie, 2000, č. 9, s. 94 – 102.
- DESET, M. *K právnjej úprave korunného svedka.* Justičná revue, 2009, č. 11, s. 1194.
- FRYŠTÁK, M., ŽATECKÁ, E. *Možnosti ochrany osoby v českém trestním řízení.* In COFOLA 2010: the Conference Proceedings, 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2010. str. 496-505, ISBN 978-80-210-5151-5.

- CHMELÍK, J. *Úvahy k agentu provokatérovi a korunnímu svědkovi*. Kriminallistika, 2005, roč. 38, č. 1, s. 69-74.
- JELÍNEK, J. *Poškozený po novele trestního řádu 2001*. Bulletin advokacie, 2001, č. 11-12, s. 61 – 68.
- KLOUBEK, M. *Krátkodobá ochrana osob ohrožených násilnou trestnou činností v pravomoci Policie ČR*. Zpravodaj Bílého kruhu bezpečí, 2010, roč. 19, č 1, s. 5-9.
- KRISTKOVÁ, V. *Legislativní možnosti ochrany před sekundární viktimizací*. Trestněprávní revue, 2008, č. 3.
- MUSIL, J. *Korunní svědek - ano či ne*. Trestní právo, 2001, roč. 8, č. 4, s. 21-24.
- MUSIL, J. *Korunní svědek - ano či ne*. Trestní právo, 2001, roč. 8, č. 5, s. 9-15.
- PERHÁCS, Z. *Analýza trestno-procesnej úpravy ochrany svedka*. Bulletin slovenskej advokacie, 2004, č. 5, s. 37, 38.
- PERHÁCS, Z. *Vykonávanie programu ochrany svedka v Slovenskej republike*, Kriminallistika 2004, č. 4, s. 303 – 320.
- PIPEK, J. *Rozsah práva svědka odmítnout výpověď podle §100 odstavec 1 trestního řádu*. Bulletin advokacie, roč. 2001, č. 4, s. 51-63.
- PIPEK, J. *K oprávnění svědka odmítnout výpověď podle §100 odstavec 2 trestního řádu (diskuse)*. Bulletin advokacie, roč. 2002, č. 2, s. 40-45.
- PÚRY, F. *Některé změny při ukládání trestu podle nového trestního zákoníku*. Trestněprávní revue, 2010, ročník 9, č. 1, s. 5.
- SOTOLÁR, A., PÚRY, F. *K možnostem a limitům využití institutu utajených svědků*. Trestněprávní revue, 2003, roč. 2, č. 2, s. 37-47.
- VANTUCH, P. *Nový zákon o ochraně svědka a dalších osob a boj s organizovaným zločinem*. Právní rozhledy, 2001, roč. 9, č. 8, s. 359-367.
- VANTUCH, P. *K možnostem utajení totožnosti svědka dle trestního řádu*. Právní rozhledy, 1996, č. 10. s. 458.
- VANTUCH, P. *K návrhu právní úpravy „korunního svědka“*. Trestněprávní revue, 2003, roč. 2, č. 3, s. 77-82.
- VANTUCH, P. *K právu svědka na přítomnost advokáta při svém výslechu ve světle nálezu Ústavního soudu II. ÚS 386/04*. Bulletin Advokacie, 2005, č. 5, s. 19-25.

- VIDRNA, J. K aplikaci zákona o trestní odpovědnosti právnických osob. *Právní rádce*. 2012, č. 6, s. 7-10.
- VRTEĚL, P. *K úmluvě OSN proti mezinárodnímu organizovanému zločinu*. Trestní právo. 2002. č. 3.
- ŽILINKA, M. *Spolupracující osoba a procesné postupy podľa Trestného pozadku*. Justičná revue. 2007. č. 5, s. 625.

Soudní judikatura:

- Nález ÚS, sp. zn. II. ÚS 2445/07.
- Nález ÚS, sp. zn. IV ÚS 37/01.
- Nález ÚS, sp. zn. III ÚS 501/04.
- Nález ÚS, sp. zn. PL ÚS 4/94.
- Nález ÚS, sp. zn. II. ÚS 386/04.
- Nález ÚS, sp. zn. III. ÚS 210/98.
- Nález ÚS sp. zn. IV. ÚS 31/05.
- Rozhodnutí ÚS, sp. zn. III. ÚS 26/03.
- Rozhodnutí ÚS, sp. zn. III. ÚS 149/97.
- Rozhodnutí ÚS, sp. zn. III. ÚS 499/04.
- Rozhodnutí NS, sp. zn. 5 Tdo 792/2007.
- Rozhodnutí NS, sp. zn. 4 To 126/2002.
- Rozhodnutí NS, sp. zn. 1 Tzn 28/97.
- Rozhodnutí NS, sp. zn. Cdo 2368/1998.
- Rozhodnutí NS ČSR, sp. zn. 4 To 3/86.
- Rozhodnutí NS ČSR, sp. zn. 3 Tz 39/76.
- Rozhodnutí NS ČSR, sp. zn. 11 To 62/79.
- Rozhodnutí NS ČSR, sp. zn. Zm I 401/25.
- Rozhodnutí NS SSR, sp. zn. Tpj 32/89.
- Rozhodnutí NS, sp. zn. 4 Tz 23/1976.
- Rozhodnutí NS, sp. zn. 7 Tz 133/2000.
- Rozhodnutí NS, sp. zn. 2 Tzn 192/96.
- Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 5 To 46/98.
- Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 7 To 181/93.

- Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, sp. zn. (Rt) 8 To 5/94.
- Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 2 To 191/03.
- Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 7 To 49/96.
- Rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě, sp. zn. 3 To 81/96.
- Rozhodnutí Krajského soudu v Plzni, sp. zn. (Rt) 8 To 743/97.
- Rozhodnutí Krajského soudu v Plzni, sp.zn. 8 To 470/98.

Internetové zdroje:

- ŠMÍD, R. *Zvláštní ochrana svědka, popřípadě dalších osob v trestním řízení* [online]. 2012 [cit. 01.02.2012]. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Vedoucí práce Josef Kuchta. Dostupné z www: <https://is.muni.cz/auth/th/77117/pravf_m/Text_prace.pdf>. s. 7.

Příloha č. 1 - Jája a Pája

Zdroj:

Zneužitým dětem pomáhá Jája a Pája [cit. 03.03.2012]

Dostupné na Worl Wide Web:

<<http://www.sedmicka.cz/prerov-hranice/clanek/zneuzitym-detem-pomaha-jaja-a-paja-25272>>

Abstrakt

Práce se zabývá postavením svědka v trestním řízení. Definuje osobu svědka a uvádí jeho práva a povinnosti, přičemž nejvýznamnější povinností z hlediska trestního řízení je obecná svědecká povinnost, rekognice, konfrontace, vyšetřovací pokus a rekonstrukce. Práce stručně pojednává o výslechu svědka a zvláštních druzích výslechových situacích jako např. výslech osoby mladší patnácti let, osoby staré, nemocné a umírající. V práci je zmíněn i institut korunního svědka a institut spolupracujícího obviněného. Práce se soustředí také na ochranu svědka, jak z pohledu platné právní úpravy trestního řádu, tak zvláštního zákona č. 137/2001 Sb. V práci je nastíněna stručná analýza právního postavení svědka na Slovensku se zaměřením na ochranu svědka a institut korunního svědka. Práce se pokouší uceleným způsobem soustředit na postavení svědka. Práce je obsahuje sedm kapitol.

Abstract

The thesis deals with witness in criminal proceedings. The thesis defines witness as a person, it states witness's rights and duties, the most important duty is witness general duty, recognition, confrontation, investigative experiment and reconstruction. The thesis concisely deals with interrogation of the witness and with special interrogation situations as a interrogation person under age of fifteen, person who is old, sick or dying. In thesis, there is mentioned the institute of material witness and with the institute of cooperating accused. The thesis also focus on protection of witness, from point of view the Criminal Procedure Code and special Act. no. 137/2001. In thesis, there is also briefly delineates analysis of legal status of witness in Slovakia, with focusing on protection of witness and on institute of material witness. The thesis tries to comprehensive focusing on the status of witness. The thesis contains seven chapters.

Resumé

This thesis deals with witness and his protection in criminal proceedings. The legal order of the Czech Republic does not provide legal definition of the term witness, but the attributes of this concept can be inferred from § 97 of Act No. 141/1961 Coll., Code of Criminal Procedure, as amended (hereinafter referred to as "CPP" or "Criminal Procedure Code") governing general witness duty. Comment Code of Criminal Procedure states that witness is a natural person different from the defendant, who was invited to testify about the facts important for criminal proceedings, which he perceived (knew, watched) with his senses.

The thesis is divided into seven thematic chapters. The first chapter deals with the characteristics of the person and his status as a witness in criminal proceedings and offers a classification of witnesses. Witness is defined with regard to the relationship with the other parties of the criminal proceedings.

The second chapter elaborates the rights of a witness, while the greatest emphasis is placed on the right of witness to deny testimony and the right to respect ban on his testimony. The third chapter deals with the witness duties, and individual exceptions to this requirement. Recognition, confrontation, investigative experiment, reconstruction on the spot are also mentioned.

In the fourth chapter is briefly discussed interrogation of a witness in various parts of criminal proceedings. The institute of the material witness is elaborated in next section. A material witness is a person with information alleged to be material concerning a criminal proceeding. Section also focused on institute of the cooperating accused.

The sixth chapter of the thesis deals with the protection of witnesses in criminal proceedings and also to the institute of the secret witness. Attention is paid to the protection of witnesses in a special Act No. 137/2001 Coll.

The final chapter of the thesis tries to analyze legal status of witness in Slovakia, with focusing on protection of witness and on institute of material witness.

Klíčová slova

Svědék, ochrana svědka.

Key words

Witness, Protection of witness.